

BULLETIN
ANALYTICKÉHO ODBORU
ÚSTAVNÍHO SOUDU



ČERVENEC / SRPEN 2025

PLENÁRNÍ NÁLEZY	• Předčasné důchody <u>5</u> • Zvýšení důchodového věku <u>7</u> • Pozastavení výkonu auditorské činnosti zahájením trestního stíhání <u>9</u> • Ochrana práv obcí při konsolidaci veřejných rozpočtů; legislativní přílepy <u>10</u> • Obnovené řízení po rozsudku ESLP ve věci Z. proti ČR - účinné vyšetřování znásilnění a pohlavního zneužívání ze strany duchovního <u>12</u>
SPRÁVNÍ PRÁVO	Přístup k informacím • Neposkytnutí přístupu k protokolu o výsledku dle výluky § 11 odst. 4 písm. b) zákona o svobodném přístupu k informacím <u>14</u> Státní služba • Pravidla pro výběrová řízení u veřejných funkcí <u>15</u> • Správní soud a jeho procesní vedení účastníka: požadavek srozumitelnosti a absence újmy („V slepých uličkách“) <u>17</u>
TRESTNÍ PRÁVO	Extradice • Přípustnost vydání k trestnímu stíhání na Ukrajinu <u>18</u> Právo na obhajobu • Právo obviněného na bezplatnou obhajobu nebo za sníženou odměnu <u>19</u> • Rozhodování o nároku na bezplatnou obhajobu <u>20</u> Podmíněné propuštění • Posuzování podmínek pro podmíněné propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody <u>22</u> Vazba • Kritéria pro uvalení útěkové vazby <u>23</u> Vězeňství • Neospravedlnitelné použití donucovacího prostředku příslušníky vězeňské služby <u>25</u> Procesní • Rozhodování o vydání věci v pochybnostech, komu k ní náleží právo; přípustnost ústavní stížnosti při nevyčerpání podnětu k dohledu státního zastupitelství <u>26</u> • Zastavení trestního stíhání pro těžkou chorobu a dokazování revizním znaleckým posudkem <u>28</u> • Lhůta k doplnění blanketní stížnosti po podání stížnosti do protokolu <u>29</u> • Předčasné rozhodnutí o blanketní stížnosti a právo na obhajobu <u>30</u> Adhezní řízení • Nárok rodiče na náhradu nemajetkové újmy způsobené úmrtím dítěte <u>31</u> • Povinnost trestních soudů zohlednit při stanovení náhrady újmy i šíření pornografie na internetu <u>32</u>

OBČANSKÉ PRÁVO	Bezdůvodné obohacení	
	• Nárok na náhradu za užívání pozemku na bažantnici	<u>34</u>
	Rodinné právo	
	• Překvapivé skutkové posouzení věci obecným soudem na základě nepřipustných závěrů Nejvyššího soudu	<u>35</u>
	• Překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu o zpětném přiznání výživného a jeho výše pro rodiče s nadstandardními příjmy	<u>36</u>
	• Výrazně omezený styk rodiče s dítětem a překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu	<u>38</u>
	Spotřebitelské právo	
	• Přepjatý formalismus při posuzování přípustnosti dovolání; smlouva o vzdělávání na soukromé vysoké škole jako spotřebitelská smlouva	<u>39</u>
	Civilní právo procesní	
	• Podání ve věci samé opatřené elektronickým podpisem	<u>41</u>
OSTATNÍ	Eutanázie	
	• Aktivní eutanázie	<u>42</u>
	Insolvence	
	• Náležité odůvodnění rozhodnutí o zrušení výpovědi nájemních či leasingových smluv	<u>44</u>
	Restituce	
	• Porušení práva na soudní ochranu v důsledku chybného výkladu § 11a zákona o půdě	<u>45</u>
	• Porušení práva na soudní ochranu v důsledku chybného výkladu § 11a zákona o půdě	<u>46</u>
	Odpovědnost státu za škodu	
	• Poučovací povinnost odvolacího soudu po kasačním zásahu Nejvyššího soudu	<u>47</u>
	• Specifika odškodňování veřejně činné osoby za nezákonné trestní stíhání	<u>49</u>
	Právo na přístup k soudu	
	• Odmítnutí blanketní kasační stížnosti i přes její včasné doplnění	<u>50</u>
	• Omluvitelnost důvodu pro zmeškání lhůty k podání odporu proti elektronickému platebnímu rozkazu	<u>51</u>
	Právo na soudní ochranu	
	• Zásada přimosti a ústnosti při rozhodování o podmíněném propuštění	<u>53</u>
	• Opomenuté důkazy v řízení o náhradu škody na zdraví	<u>54</u>
	Právo na zákonného soudce	
	• Nepředložení věci rozšířenému senátu jako porušení práva na zákonného soudce	<u>55</u>
	Průtahy v řízení	
	• Trvající průtahy v řízení	<u>56</u>

OSTATNÍ	Náklady řízení • Tarifní hodnota při zastupování poškozeného v adhezním řízení 57 • Přezkum nákladových výroků v bagatelní výši 58 • Překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech prvostupňového řízení 59 • Nárok soudního exekutora na náhradu nákladů exekuce vymožených před zahájením insolvenčního řízení spojeného s oddlužením 61 • Náklady řízení ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu 62 • Překvapivé rozhodnutí o náhradě nákladů řízení (uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 o. s. ř.) 63 • Nepřiznání zvýšené odměny obhájci a posouzení účelnosti úkonů právní služby 64 • Tarifní hodnota pro výpočet odměny advokáta v případě nemajetkové újmy na osobnostních právech (bolestné a ztížení společenského uplatnění) 66 • Neopodstatněné použití § 12 odst. 4 advokátního tarifu na samostatné úkony 67
ZAHRANIČNÍ SOUDY	• Evropský soud pro lidská práva 68
ZAHRANIČNÍ PERIODIKA	• European Constitutional Law Review 71 • European Convention on Human Rights Law Review 72 • European Human Rights Law Review 73 • The American Journal of Comparative Law 73 • Human Rights Quarterly 74 • ICL JOURNAL 74 • I•CON International Journal of Constitutional Law 75 • International & Comparative Law Quarterly 75 • Legal Theory 76 • Public Law 77 • Deutsches Verwaltungsblatt 77 • Juristen Zeitung 78 • Neue Juristische Wochenschrift 78 • NJW Spezial 79 • Österreichische Jurist:innenzeitung 80

Pl. ÚS 47/23

4. 6. 2025

Zamítnuto

Wintř Jan

Předčasné důchody

Ukončení rozpravy v situaci, kdy do ní jsou ještě přihlášení poslanci, představuje porušení jednacího řádu Poslanecké sněmovny a ústavních principů rovnosti členů parlamentu jako reprezentantů lidu i jejich oprávnění účastnit se sněmovní rozpravy. Pokud by však kvůli obstrukci bez tohoto krajního prostředku sněmovní většina nebyla v rozporu s článkem 6 Ústavy schopna prosadit svou většinovou vůli, převládá ústavní princip politického rozhodování vycházejícího z vůle většiny vyjádřeného svobodným hlasováním.

Legitimní očekávání nabytí majetku ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny a článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě nelze ztotožňovat s důvěrou jednotlivce v právní řád či předvídatelnost právní úpravy. Potenciální, avšak doposud neexistující nárok na vyplacení předčasného důchodu nezakládá legitimní očekávání nabytí majetku.

Právo na předčasný důchod není standardním a očekávatelným prodloužením řádného starobního důchodu; změny právní úpravy v této oblasti lze jen výjimečně považovat za protiústavní zásah do důvěry jednotlivce v neměnnost právního řádu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy zamítlo návrh skupiny 71 poslanců („navrhovatelka“) na zrušení zákona č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů („změnový zákon“), eventuálně na zrušení § 31 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění („zákon o důchodovém pojištění“), a čl. III změnového zákona.

Narativní část

Navrhovatelka zaprvé namítala protiústavní způsob projednání a přijetí změnového zákona. Její argumentace se týkala a) omezení řečnické doby a počtu vystoupení jednotlivých poslanců na 2x 10 minut, b) ukončení rozpravy ve 3. čtení, ačkoliv do ní ještě bylo přihlášeno 36 poslanců a c) způsobu předložení přijatého pozměňovacího návrhu.

Zadruhé namítala protiústavnost obsahu ustanovení § 31 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s čl. III změnového zákona. Zpřísnění věkové podmínky pro odchod do předčasného starobního důchodu s účinností od 1. října 2023, a to nejdříve tři roky před dosažením řádného důchodového věku namísto dřívějších pěti let, dle navrhovatelky představuje porušení legitimního očekávání pojištěnců, právní jistoty a zákazu retroaktivity. Těm, kteří před účinností nové právní úpravy již splňovali původní věkovou podmínku pro čerpání předčasného důchodu, avšak dosud o něj nepožádali, mělo být poskytnuto přechodné období, kdy by do předčasného důchodu mohli odejít i po 1. říjnu 2023.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud je při přezkumu ústavnosti legislativního procesu tradičně zdrženlivý, neboť vychází z principu parlamentní autonomie, odvozeného z ústavního principu dělby moci. Umožňuje, aby parlament vykonával své pravomoci a funkce řádně a efektivně. Náležitý je takový proces, který umožňuje otevřenou diskuzi mezi zastánci konkurenčních názorů včetně menšinových. Neposkytuje však ochranu politické menšině tam, kde svých práv podle jednacího řádu využívá k jinému účelu, než pro který byla zakotvena. Obstrukce lze kvalifikovat jako zneužití práva a parlamentní procedury.

V případě zkrácení řečnické doby a počtu vystoupení ve 3. čtení Ústavní soud uzavřel, že postup je v souladu s § 59 odst. 1 a 2 jednacího řádu Poslanecké sněmovny, který jej umožňuje, odpovídá ustálené parlamentní praxi a nepříčí se ústavním principům. Členové poslaneckého klubu hnutí ANO měli možnost názory projevit v rozpravách k 1. a 2. čtení, předseda hnutí a další přednostní řečníci i ke 3. čtení. Jednací řád nelze vykládat tak, že vystoupení přednostních řečníků jsou časově i obsahově neomezená. Z Ústavy vyplývá pouze právo na udělení slova, kdykoli o to požádají, nikoliv neomezenost jejich projevů. Není ústavně přípustné dotvářet přednostní právo těchto řečníků pouhou parlamentní praxí do podoby fakticky neomezeného osobního privilegia na úkor ostatních poslanců.

K ukončení rozpravy za situace, kdy do ní bylo přihlášeno 36 poslanců, Ústavní soud shledal porušení § 66 odst. 1 jednacího řádu Poslanecké sněmovny, i zásah do ústavních principů rovnosti členů parlamentu a jejich oprávnění účastnit se sněmovní rozpravy.

To však bez dalšího nezakládá protiústavnost legislativního procesu, protože zde převážil ústavní princip politického rozhodování vycházejícího z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Bez použití krajního prostředku omezení řečnické doby by sněmovní většina vzhledem k odhodlané obstrukci sněmovní menšiny nebyla schopna za stávajícího jednacího řádu reálně prosadit svou legitimní většinovou vůli, k níž měla dostatek hlasů. Vadu legislativního procesu nepředstavoval ani způsob předložení a přijetí posuzovaného pozměňovacího návrhu.

Při přezkumu samotného obsahu napadené právní úpravy Ústavní soud nejprve upozornil na některé odlišnosti mezi řádným a předčasným starobním důchodem. Dávky předčasného důchodu jsou navrženy tak, že je na rozdíl od řádného starobního důchodu nelze vyplácet souběžně s výkonem výdělečné činnosti. Nárok na předčasný důchod nevzniká pouhým splněním podmínek, ale až dnem, od něhož je přiznán, na základě žádosti pojištěnce. Nelze jej tedy přiznat zpětně před podáním žádosti. Předčasný důchod není standardním a očekávatelným prodloužením doby řádného starobního důchodu. Představuje výjimku, jejíž využití závisí na individuálním rozhodnutí pojištěnce dle konkrétních životních okolností.

Na dvou modelových situacích skupin pojištěnců Ústavní soud popsal, jaké účinky napadená právní úprava vyvolala z hlediska důvěry jednotlivců v právní řád a jeho neměnnost. V případě první skupiny se jednalo o pojištěnce, kteří přede dnem účinnosti nové úpravy splňovali věkovou podmínku pro odchod do předčasného důchodu, ale po účinnosti napadené úpravy ji kvůli zpřísnění splňovat přestali. Do 30. září 2023 tedy měli možnost o předčasný starobní důchod požádat, avšak od 1. října 2023 ji pozbyli, než začnou splňovat novou podmínku věku. Druhou skupinu pojištěnců pak tvoří ti, kteří před účinností novely tuto podmínku pro předčasný důchod ještě vůbec nesplňovali, ale mohli očekávat, že ji brzy po 30. září 2023 splní.

U obou skupin Ústavní soud uzavřel, že úprava nemá protiústavní účinky. Za důležité považoval zejména to, že všem pojištěncům, kteří do 30. září 2023 splňovali všechny tři hmotněprávní podmínky pro přiznání předčasného důchodu (věk, dobu pojištění a podání žádosti), byl předčasný starobní důchod přiznán. Napadená úprava tedy neměla účinky pravé retroaktivity. Nikomu nebyl odebrán nárok na předčasný důchod – ten vzniká až ke dni jeho přiznání, a to po splnění všech zákonných podmínek včetně podání žádosti.

Ústavní soud vysvětlil, proč pojištěnci neměli legitimní očekávání nabytí konkrétního majetku ve smyslu článku 1 Dodatkového protokolu a judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Zdůraznil, že pro jeho existenci nestačí zklamaná důvěra v neměnnost právní úpravy, ale je třeba, aby jednotlivec disponoval konkrétním, vymahatelným a jasně založeným, tedy dostatečně „hmatatelným“ právem či nárokem. Zároveň musí existovat okolnost důvěry jednotlivce v určitý právní akt, který mu majetek již do určité míry přiznal. To se v posuzované věci nestalo, jelikož se jednalo o doposud neexistující, potenciální nárok – pojištěnci o čerpání ještě ani nežádali. Předčasný důchod nadto není ani existenční či nenahraditelnou dávkou.

Napadená úprava má účinky nepravé retroaktivity, která je v demokratickém právním státě obecně přípustná. Ústavní soud pouze vylučuje excesy a zkoumá, zda lze zásah do důvěry jednotlivce v právní řád považovat za únosný. Pokud by každou změnu právní úpravy přísně testoval, došlo by k vyprázdnění podstaty demokratického charakteru státu, v němž lid je zdrojem veškeré moci a parlament přijímá zákony.

Pro přípustnost nepravé retroaktivity svědčila celá řada faktorů a okolností. Zákonodárce sledoval legitimní cíl, kterým chtěl reagovat na stav, kdy se odchod do předčasného důchodu mohl paradoxně vyplatit oproti čekání na řádný starobní důchod. Nepřiměřeně výhodné předčasné důchody jedné skupiny pojištěnců přitom v důsledku zaplatí jiní pojištěnci. Napadená úprava byla rovněž ještě před přijetím široce medializována a veřejně diskutována. Proto důvěra pojištěnců v to, že ke změně věkové podmínky nedojde, byla nízká. Nelze navíc odhlédnout od specifického účelu předčasných důchodů; změny právní úpravy v této oblasti lze jen výjimečně považovat za protiústavní zásah do důvěry jednotlivce ve stabilitu právního řádu.

Ústavní soud proto návrh zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Wintr. Soudce Josef Fiala – jakožto původní soudce zpravodaj, jehož návrh nálezu nebyl plénem přijat – uplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 11/25

25. 6. 2025

Zamítnuto

Příbáň Jiří

Zvýšení důchodového věku

Zákonné vymezení podmínek výkonu sociálních práv nesmí být v rozporu se základními ústavními principy a nesmí zasahovat do samotné podstaty těchto práv. Zákonodárce musí při používání ustanovení o mezích sociálních práv šetřit jejich podstatu a smysl dle čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Zvýšení důchodového věku by bylo způsobilé zasáhnout esenciální obsah práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří dle čl. 30 odst. 1 Listiny pouze v případě, jednalo-li by se o zvýšení excesivní.

Z podstaty čl. 30 odst. 1 Listiny nelze dovodit, že by zákonná úprava měla při stanovení důchodového věku v důsledku výkonu rizikové práce zvýhodnit určitou přesně vymezenou skupinu osob. Určení této kategorie je projevem politického uvážení zákonodárce, které musí respektovat mezinárodní závazky.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénum Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy zamítlo návrh skupiny 71 poslanců („navrhovatelka“) na zrušení zákona č. 417/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „změnový zákon“), eventuálně na zrušení vybraných ustanovení zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“).

Narativní část

Ústavní soud se v posuzované věci zabýval abstraktní kontrolou ústavnosti druhé etapy důchodové reformy. Navázal tím na ústavní přezkum první etapy důchodové reformy, tedy nálezy sp. zn. Pl. ÚS 30/23 týkající se snížení mimořádné valorizace důchodů a sp. zn. Pl. ÚS 47/23 týkající se úpravy předčasných důchodů.

Navrhovatelka zaprvé namítala, že při projednání a schvalování změnového zákona došlo k protiústavnímu porušení pravidel zákonodárského procesu. Zejména se vymezila proti tomu, že předsedající opakovaně ukončil rozpravu, ačkoliv do ní byli ve všech čteních přihlášení další řečníci. Podle ní také nebylo možné dostatečně reagovat na nové zásadní přílepy z 2. čtení.

Zadruhé namítala neústavnost některých novelizovaných ustanovení zákona o důchodovém pojištění. Konkrétně zpochybnila zvýšení věku pro odchod do důchodu z původních 65 na 67 let a skutečnost, že úlevu ze zvýšení věku pro odchod do důchodu zákon nově poskytl pouze osobám, které vykonávají práce ve čtvrté rizikové kategorii, a nikoliv i těm ze třetí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve přistoupil k přezkumu procedury přijetí změnového zákona. Připomněl, že ústavně vadný zákonodárský proces nemůže vést k ústavně souladnému zákonodárskému aktu.

Ani vada dosahující protiústavní úrovně však nemusí být důvodem ke zrušení zákona přijatého v tomto procesu. Je třeba zvážit, zda protichůdné ústavní normy nebo principy v daném případě nepřevažují nad ústavní normou nebo principem, který byl zasažen.

Ve věci došlo k omezení debaty ve všech třech čteních. Spolu s porušením § 66 odst. 1 jednacího řádu Poslanecké sněmovny byly zasaženy ústavní principy rovnosti členů parlamentu jako reprezentantů lidu a jejich práva účastnit se sněmovní rozpravy. Použitý prostředek, tj. přijetí procesních návrhů o pevném času hlasování a ukončení rozpravy, však byl nejen způsobilý dosáhnout sledovaného cíle ochrany protichůdného ústavního principu politického rozhodování vycházejícího z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním, ale rovněž reagoval na obstrukční chování opozice. Vzhledem k neexistenci mírnějšího a obdobně účinného prostředku, a zároveň k dostatečné možnosti opozice vyjádřit se k návrhu zákona (zhruba 600krát), shledal Ústavní soud zásah za přiměřený, ačkoliv proces nebyl bezvadný. Většina má právo vládnout a menšina má mít reálnou možnost vyjádřit názor, což se zde stalo. Za dostatečnou shledal i možnost opozice se vyjádřit kvnovému přílepku ve 3. čtení.

Ústavní soud následně věcně přezkoumal napadená ustanovení zákona o důchodovém pojištění. V případě sociálních práv jde o otázky svou podstatou politické, které jsou zároveň omezeny možnostmi státního rozpočtu. Lze se jich domáhat pouze v mezích platných zákonů, avšak zároveň musí být při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod šetřeno jejich podstatu a smyslu. Zákonné vymezení podmínek výkonu sociálních práv nesmí být v rozporu se základními ústavními principy a nesmí zasahovat do samotné podstaty těchto práv.

Podstatou práva na přiměřené hmotné zabezpečení je záruka důstojného života ve stáří, což mimo jiné znamená spravedlivý a přiměřený důchod (1. krok testu racionality). Zvýšení důchodového věku by mohlo zasáhnout esenciální obsah práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří pouze v případě, že by šlo o zvýšení excesivní. To se však v daném případě nestalo. Napadená právní úprava je podložena četnými demografickými ukazateli včetně poklesu pravděpodobnosti úmrtí a zvýšení očekávané doby dožití. Nárůst důchodového věku je přidruženým projevem demografického vývoje a přiměřenou reakcí na něj. Podstata práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří zůstává zachována (2. krok testu).

Cílem napadené právní úpravy je zajištění udržitelnosti důchodového systému. Důchodová reforma, jejímž středobodem je především zvýšení důchodového věku, reaguje na skutečnost, že dosavadní úprava s ohledem na zmíněné demografické ukazatele do budoucna směřovala k vysokým deficitům důchodového účtu. Zákonodárce reformu koncipoval jako součást komplexního procesu ozdravení veřejných financí ve smyslu jejich udržitelnosti a dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtů. Dle Ústavního soudu je tento cíl ústavně souladný, sleduje ústavně aprobovaný zájem a nevede ke svévolnému zásadnímu snížení standardu sociálního práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří (3. krok testu). Napadená právní úprava není zjevně nerozumná (4. krok testu). Ústavní soud proto její rozpor s čl. 30 odst. 1 Listiny neshledal.

Z podstaty práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří nelze dovodit, že by zákonná úprava měla při stanovení důchodového věku v důsledku výkonu rizikové práce zvýhodnit určitou přesně vymezenou skupinu osob. Určení zůstává projevem politického uvážení zákonodárce, které však musí respektovat mezinárodní závazky. Ani zde Ústavní soud rozpor neshledal.

Napadená úprava není v rozporu ani s mezinárodními lidskoprávními závazky České republiky. Úmluva o dávkách stanoví, že důchodový věk smí přesahovat 65 let při zohlednění demografických, ekonomických a sociálních hledisek, doložených statisticky. Zvýšení důchodového věku tedy předpokládá doložení kvalifikovaných důvodů. Předložení vládního návrhu zákona předcházela odborná debata, do které se zapojily týmy ministerstev i nezávislí odborníci. Důvodová zpráva odkazuje na analýzy důchodového systému, z nichž vyplývá, že zvýšená věková hranice pro odchod do důchodu je projevem komplexních a racionálních úvah zákonodárce, který potřebu změny stávající úpravy odůvodnil reprezentativním souborem ekonomických, demografických i statistických dat. Určení kategorie těžkých a zdraví škodlivých prací pro účely snížení důchodového věku a poskytování starobních dávek nicméně Úmluva o dávkách ponechává zcela na vnitrostátním zákonodárství, což odpovídá „dělbě práce“ v oblasti mezinárodněprávní regulace sociálního zabezpečení. Rozpor Ústavní soud neshledal ani ve vztahu k požadavkům vyplývajícím z jiných mezinárodních úmluv. Ty ponechávají státům v této oblasti velmi široký prostor pro provedení mezinárodních závazků.

S ohledem na uvedené proto návrh jako nedůvodný zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 19/24

4. 6. 2025

Zamítnuto

Ronovská Kateřina

Pozastavení výkonu auditorské činnosti zahájením trestního stíhání

Právní úprava § 6 odst. 3 zákona o auditorech, na jejímž základě dochází k vydání rozhodnutí o pozastavení auditorské činnosti auditorské společnosti, která je trestně stíhaná pro trestný čin spáchaný úmyslně, bez možnosti správního uvážení, nevede k nepřiměřenému omezení práv plynoucích z čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy zamítlo návrh Nejvyššího správního soudu na zrušení § 6 odst. 3 zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), ve znění pozdějších předpisů.

Narativní část

Nejvyšší správní soud („navrhovatel“) vede řízení o kasační stížnosti obchodní společnosti, která byla oprávněna k výkonu auditorské činnosti. Rozhodnutím výkonného výboru Komory auditorů České republiky („Komora“) jí byl pozastaven výkon auditorské činnosti podle § 6 odst. 3 zákona o auditorech, který zní: „Komora pozastaví auditorské společnosti výkon auditorské činnosti, pokud proti ní bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin spáchaný úmyslně, a to do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto trestní stíhání končí.“ Rada pro veřejný dohled nad auditem odvolání auditorské společnosti zamítla a rozhodnutí Komory potvrdila. Následnou žalobu městský soud zamítl. Stěžejní námitkou stěžovatelky v řízení před Nejvyšším správním soudem je neústavnost § 6 odst. 3 zákona o auditorech.

Dle navrhovatele má napadené ustanovení zcela zásadní dopad do práv auditorských společností, jímž znemožňuje svobodný výkon podnikání, a s ohledem na potenciálně značnou délku trestního řízení může mít i likvidační důsledky. Jeho formulace vylučuje jakoukoli možnost diskrece a může vyvolávat i porušení principu rovnosti.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V případě auditorských společností zákon o auditorech stanoví jako jednu z podmínek pro výkon auditorské činnosti obchodní společnosti bezúhonnost. Napadené ustanovení vyžaduje, aby došlo „preventivně“ k pozastavení výkonu auditorské činnosti už se zahájením trestního stíhání, které by mohlo eventuálně vést ke ztrátě bezúhonnosti (nabytím právní moci odsuzujícího rozsudku), a tím k zákazu činnosti. Je-li trestní stíhání vedeno pro úmyslný trestný čin, Komora musí rozhodnutí o pozastavení činnosti vydat, tj. nemá možnost diskrece. Napadené ustanovení tak vede k zásahu do práv chráněných čl. 26 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud nejprve posoudil, zda napadené ustanovení zasahuje do smyslu a podstaty práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Do esenciálního obsahu čl. 26 odst. 1 Listiny zasahují taková omezení, v jejichž důsledku je určité skupině jednotlivců či právnických osob podstatně ztížen nebo znemožněn přístup k určité výdělečné činnosti. To považoval Ústavní soud za splněné. Výsledkem užití daného ustanovení je úplné znemožnění výkonu auditorské činnosti, přestože k němu byla obchodní společnost oprávněna a formálně nadále splňuje i požadavek bezúhonnosti. Takový zásah nelze považovat za méně závažný jen proto, že jde o opatření dočasné. Trestní stíhání může trvat roky a auditorská činnost může představovat hlavní či výhradní činnost obchodní společnosti. Ústavní soud proto ustanovení podrobil přísnějšímu testu proporcionality.

Shledal, že napadená právní úprava je způsobilá přispět k naplnění legitimního cíle ochrany práv jiných osob a zajištění důvěryhodnosti auditorské činnosti. Vylučuje z výkonu činnosti ty auditorské společnosti, u nichž mohou existovat důvody pochybovat o výkonu auditorské činnosti podle zásad pro dané odvětví (např. výkon funkce ve veřejném zájmu, nestrannost, odbornost a náležitá péče), byť soudy doposud pravomocně nerozhodly o tom, zda jejich konkrétní jednání má trestněprávní následky. Auditorská činnost se provádí ve veřejném zájmu k ochraně širokého okruhu uživatelů informací včetně společníků, věřitelů či akcionářů. Auditovaná společnost není klientem v běžném slova smyslu. Jen je-li auditor sám vnímán jako důvěryhodný, budou jako spolehlivé a důvěryhodné vnímány i závěry, k nimž při auditorské činnosti dospěl. Ústavní soud proto považoval za racionální pozastavení činnosti u všech úmyslných trestných činů bez ohledu na typovou závažnost či souvislost s auditorskou činností.

Přijetí argumentace navrhovatele ohledně existence mírnějších opatření k dosažení téhož cíle, spočívající v posuzování jednotlivých případů trestního stíhání auditorských společností podle okolností konkrétní věci, by prakticky vylučovalo, aby zákonodárce upravoval už na úrovni zákona jakákoli „plošná“ omezení základních práv.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Zásadní je, že zákonodárcem přijatá právní úprava nebyla excesivní a byla přiměřená sledovanému cíli. I Ústavní soud ji shledal jako velmi přísnou. Nevede však ve vztahu k auditorským společnostem – jako obchodním společnostem se specifickým předmětem podnikání – k nepřiměřenému omezení jejich práv.

Za důležité považoval rozlišující kritérium, podle něhož je pozastavení auditorské činnosti jako automatický následek vázáno na subjektivní stránku trestného činu ve formě úmyslu, nikoli nedbalosti. Úmysl je považován za těžší formu zavinění, neboť na rozdíl od nedbalosti je spojen s vůlí spáchat trestný čin. Specificky u trestní odpovědnosti právnických osob je nutné posuzovat vztah fyzických osob spojených s právnickou osobou, majících na ni zásadní vliv, k protiprávnímu jednání v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti. Podezření ze spáchání úmyslného trestného činu souvisejícího s jednáním konkrétní auditorské společnosti vede – při veškerém respektu k presumpci nevinu – ke snížení její důvěryhodnosti a v důsledku toho i závěrů jí provedeného auditu. V praxi nadto jasně převládají trestní stíhání vedená pro trestné činy v majetkové a hospodářské oblasti, na něž se přitom auditorská činnost primárně zaměřuje.

Podle Ústavního soudu zákonodárce neporušil ani princip rovnosti. Napadené ustanovení nestojí na žádném podezřelém diskriminačním důvodu. Důležité je, že existuje možnost, aby se auditorská společnost v případě nezákonně zahájeného trestního stíhání domáhala po státu náhrady škody v podobě ušlého zisku. V kontextu nynější věci nelze hovořit o nepřipustném snížení procesní úrovně ochrany základních práv osob vykonávajících činnost auditora. Nadto rozhodnutí o zahájení trestního stíhání, které je právním důvodem vydání správního rozhodnutí, je pak v trestním řízení přezkoumatelné standardními prostředky. Nedochází tak ani k porušení čl. 36 odst. 2 Listiny. Návrh na zrušení napadeného ustanovení proto zamítl.

Připomněl, že napadená právní úprava se týká pouze auditorských společností, tj. právnických osob povahy obchodní společnosti. Závěry nálezu ve vztahu k auditorským společnostem tak nelze automaticky přenést také na statutární auditory – fyzické osoby.

Soudkyně zpravodajkou ve věci byla Kateřina Ronovská. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 22/24

25. 6. 2025

Zamítnuto

Svatoň Jan

Ochrana práv obcí při konsolidaci veřejných rozpočtů; legislativní přílepy

Při posuzování ústavnosti legislativního procesu je třeba vzít v úvahu rozsah a obsah pozměňovacího návrhu z hlediska míry, v jaké návrh zákona přetváří, i konkrétní podmínky a okolnosti projednávání návrhu zákona.

Z hlediska ústavnosti nelze připustit svévolné porušování a účelové obcházení jednacího řádu, které vede k narušení transparentnosti a otevřenosti legislativního procesu a zcela vylučuje či zásadním způsobem omezuje politický diskurz v Parlamentu a případnou veřejnou debatu.

Určení výnosů z daní či místních poplatků a stanovení klíče k jejich rozdělení mezi stát a územní samosprávné celky jevlně v rukou zákonodárce. Zákony, které ústavně zakotvené právo obcí na územní samosprávu provádějí, nemohou změnit materiální podmínky obcí do té míry, že nebudou s to plnit úkoly, které jim zákon svěřuje.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy zamítlo návrh skupiny 19 senátorů („navrhovatelka“) na zrušení čl. XCV bodu 17 a 18 zákona č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů (dále jen „změnový zákon“), eventuálně na zrušení zákonných ustanovení, která změnový zákon novelizoval.

Narativní část

Navrhovatelka se domáhala zrušení citovaných ustanovení změnového zákona „ve znění“ přijatého souhrnného pozměňovacího návrhu, neboť představují ústavně nepřipustné legislativní přílepy. Do zákona vnesly obsahově nesouvisející materií upravující zcela odlišnou oblast společenských vztahů, než jakou měl původně regulovat.

Věcně navrhovatelka brojila zejména proti § 7 odst. 4 a 5 zákona č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her, a § 30 odst. 3 písm. b) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (obojí ve znění změnového zákona), ve kterých spatřovala porušení práva obcí na samosprávu a jejich vlastnického práva. Novelizací zákona o dani z hazardních her stát obcím neodůvodněně a neproporcionálně odejmul podíl na výnosech z internetových hazardních her a nepovolených hazardních her. Nemohou tak samostatně plnit svěřené veřejné úkoly, které konkrétně spočívají v sanaci negativních dopadů hraní těchto her. Změnou zákona o pozemních komunikacích – bez provázání na stavební zákon – došlo k faktickému rozšíření silničního ochranného pásma na úkor zastavěného území obcí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Judikaturu legislativních přílepků Ústavní soud detailně zhodnotil v nedávném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 41/23 a neměl důvod se od ní odchýlovat. Nejprve se vyjádřil k namítaným vadám legislativního procesu. Pozměňovací návrh nemůže směřovat k samostatné zákonodárné iniciativě, tedy musí mít určitou souvislost se zákonodárným cílem a důvodem původního návrhu zákona. S ohledem na širokou autonomii Parlamentu však toto ústavní pravidlo nelze chápat ryze „formalisticky“, a požadovat předložení vždy nového návrhu zákona Poslanecké sněmovně namísto návrhu pozměňovacího. Poslankyně a poslanci obvykle mohou ve 2. a 3. čtení takový návrh projednat a pracovat na případných změnách. Při posuzování ústavnosti legislativního procesu je proto třeba vzít v úvahu rozsah a obsah pozměňovacího návrhu z hlediska míry, v jaké původní návrh zákona přetváří, konkrétní podmínky a okolnosti projednávání návrhu zákona.

Od Parlamentu a jeho orgánů lze současně očekávat, že budou své jednací řády používat rozumně, nebudou je obcházet ani zneužívat. Ne každá jejich nesprávná interpretace a aplikace bude z hlediska ústavnosti považována za relevantní. Nelze však připustit svévolné porušování a účelové obcházení jednacího řádu, které vede k narušení transparentnosti a otevřenosti legislativního procesu a zcela vylučuje či zásadním způsobem omezuje politický diskurz v Parlamentu a případnou veřejnou debatu na úkor práv parlamentní opozice.

K nepřipustné situaci v této věci nedošlo. S pozměňovacím návrhem k zákonu o pozemních komunikacích se poslankyně a poslanci mohli seznámit ještě před 2. čtením, přičemž časový prostor na pochopení obsahu, projednání v Poslanecké sněmovně a případnou odbornou diskusi byl více než měsíci.

Účelem původního návrhu novely nebyla jen transpozice evropského práva do našeho právního řádu, ale i provedení zákonných změn na základě požadavků vzešlých z aplikační praxe. Pozměňovací návrh se z tohoto rámce nevymykal. Změnu právní úpravy zde lze popsat jako legislativně-technickou a rozsahově drobnou. Mezi účelem původního a pozměňovacího návrhu byl úzký vztah. O přílepek proto dle Ústavního soudu nešlo.

V části k zákonu o účetnictví, zákonu o auditorech a zákonu o podnikání na kapitálovém trhu, kterou původní návrh ani neobsahoval, byla situace poněkud jiná. Sporný pozměňovací návrh nesl znaky přílepku, který může ovlivnit transparentnost a otevřenost legislativního procesu. V projednávané věci se však poslankyně a poslanci reálně mohli k navržené právní úpravě vyjádřit, diskutovat o ní, případně na ní dále pracovat, i s ohledem na případné podněty ze strany veřejnosti. Nadto důvodem sporného postupu byla časová tíseň splnění povinnosti České republiky transponovat unijní směrnici do vnitrostátního práva. Důvěra aktérů politického boje či občanů v demokratický právní stát tak zpochybněna nebyla.

K věcnému posouzení ústavnosti napadené právní úpravy Ústavní soud uvedl, že určení výnosů z daní a místních poplatků a stanovení klíče k jejich rozdělení mezi územní samosprávné celky je plně v rukou zákonodárce. Zákony, které ústavně zakotvené právo obcí na územní samosprávu provádějí, nemohou podstatu tohoto práva vyprázdnit či fakticky eliminovat. Podstatné je, zda se materiální podmínky obcí v důsledku napadených ustanovení nezměnily do takové míry, že by obce nebyly schopny plnit zákonem svěřené úkoly.

Dle Ústavního soudu změna v rozpočtovém určení daní z hazardních her do samotné podstaty práva obcí na samosprávu nezasáhla. Skutečnost, že došlo k výpadku v dílčím příjmu obcí, nevypovídá o reálných dopadech na celkové hospodaření obcí a na výkon jejich práva na územní samosprávu – natož pak, že by tento dopad byl natolik zásadní, že by kvůli němu hrozil obcím finanční kolaps. Legislativní změny v konsolidačním balíčku byly nastaveny tak, aby obcím zůstal celkový objem daňových příjmů v porovnání s předchozím rokem zachován. Finanční prostředky, které obcím připadly v podobě výnosu z hazardních internetových her či nepovolených hazardních her, nadto nejsou účelově vázány na sanaci negativních dopadů těchto her. Ačkoliv se obce snaží tento problém aktivně řešit na úkor obecního rozpočtu, významný podíl na jeho řešení spočívá na orgánech financovaných ze státního rozpočtu – nejde o situaci, kdy by stát pouze požíval benefitu plynoucího z výnosů předmětné daně. K extrémní disproportionálnosti mezi právy a povinnostmi státu vůči obcím proto nedošlo.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Ústavní soud nepřisvědčil ani námitce navrhovatelky, že novela zákona o pozemních komunikacích s sebou nese praktické důsledky v podobě změny chápání a vymezování silničního ochranného pásma. Z novelizace zákona ani z jeho důvodové zprávy dle něj nelze vyvodit, že zákonodárce zamýšlel vycházet z definice obsažené ve stavebním zákoně. Možné nejasnosti v tomto ohledu navíc zákonodárce odstranil již přijetím předcházející novely, konkrétně zákonem č. 152/2023 Sb., kterým stavební zákon změnil. O kolizi s ústavním pořádkem tak nejde.

Z uvedených důvodů proto Ústavní soud návrh zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Svatoň. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 2/25

9. 7. 2025

Vyhověno

Zemanová Daniela

Obnovené řízení po rozsudku ESLP ve věci Z. proti ČR – účinné vyšetřování znásilnění a pohlavního zneužívání ze strany duchovního

Pokud stěžovatelka vznesla hájitelná tvrzení týkající se zásahu do práva na zákaz nelidského a ponižujícího zacházení a práva na soukromí spočívající v podezření ze spáchání trestného činu znásilnění či pohlavního zneužívání, orgány činné v trestním řízení musejí důkladně prošetřit všechny relevantní okolnosti naplnění jednotlivých znaků skutkových podstat trestných činů a zajistit odpovídající důkazy. V opačném případě dojde k porušení práva na účinné vyšetřování jako procesního závazku čl. 7 odst. 2 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a článků 3 a 8 Úmluvy.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu A. B. (jedná se o pseudonym) zrušilo sdělení Městského státního zastupitelství v Praze č. j. 3 KZN 1014/2020-8 ze dne 2. 10. 2020, usnesení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 sp. zn. 2 ZN 2562/2019 ze dne 15. 7. 2020 a usnesení Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru obecné kriminality, 3. oddělení, č. j. KRPA-355229-26/TČ-2019-000073 ze dne 1. 6. 2020, a to pro rozpor s čl. 7 odst. 2 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny a články 3 a 8 Úmluvy.

Narativní část

Ústavní soud se po rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve věci Z. proti ČR (č. 37782/21) v obnoveném řízení opět zabýval ústavní stížností stěžovatelky. Orgány činné v trestním řízení (OČTŘ) zahájily v listopadu 2019 vůči vedlejšímu účastníku, duchovnímu, vyšetřování podezření z pohlavního zneužívání. Policie věc odložila, protože podezření z trestného činu nezjistila. Stěžovatelka podala stížnost, že vedlejší účastník byl jejím zpovědníkem, duchovním doprovázejícím, rádcem a duchovním otcem, stavěl se i do role otce skutečného. Tohoto postavení zneužil, stejně tak její závislosti a bezbrannosti.

Opakovaně ji nutil k sexuálním kontaktům, přestože věděl, že o ně nemá zájem. Věděl, že ji v mládí sexuálně obtěžoval jiný duchovní. Policie pochybila, když k její bezbrannosti a materiálnímu naplnění podmínky svěření k dozoru nepřihlédla.

Obvodní státní zastupitelství stížnost stěžovatelky zamítlo jako nedůvodnou. Postavení vedlejšího účastníka jakožto vedoucího diplomové práce stěžovatelky a duchovního vůdce neshledal srovnatelné se vztahem vychovatele či učitele vůči chovancům a žákům. V případě stěžovatelky se nejednalo o stav bezbrannosti ve smyslu trestního práva. Městské státní zastupitelství postup státního zastupitelství potvrdilo.

Stěžovatelka proti rozhodnutím podala ústavní stížnost, kterou Ústavní soud usnesením sp. zn. I. ÚS 3363/20 odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Uvedl, že došlo k důkladnému šetření všech relevantních okolností, OČTŘ svým povinnostem dostaly, protiprávnost jednání podezřelého nezjistily. ESLP však shledal, že Česká republika porušila své pozitivní závazky plynoucí z článků 3 a 8 Úmluvy, a přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy.

Stěžovatelka se v obnoveném řízení znovu domáhala zrušení uvedených rozhodnutí. Namítala, že OČTŘ porušily její právo na účinné vyšetřování plynoucí z práva na nedotknutelnost osoby, zákazu nelidského a ponižujícího zacházení a práva na soukromí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V novém posouzení věci Ústavní soud vycházel z právního názoru ESLP. Ten stěžovateli přisvědčil v tom, že se procesně OČTŘ dostatečně nezabývaly jejím nesouhlasem se sexuálními aktivitami duchovního. Požadavek důkladnosti a dostatečnosti vyšetřování dle Ústavního soudu znamená, že příslušné orgány musí přijmout přiměřená opatření a učinit potřebné kroky, jež mají k dispozici, k zajištění důkazů o incidentu. Závěry šetření nesmějí být založeny na ukvapených nebo nepodložených domněnkách. Naopak musejí vycházet z důkladné, objektivní a nestranné analýzy všech relevantních skutečností a být srozumitelné a pečlivě odůvodněny.

Stěžovatelka vznesla hájitelná tvrzení, že podle tehdejší úpravy mohlo dojít k trestným činům pohlavního zneužívání a znásilnění. Poskytla OČTŘ tvrzení zejména, v čem spočívala její bezbrannost a závislost, na základě čehož bylo zřejmé, že vedlejší účastník nemohl předpokládat, že se jedná o konsenzuální styk. Námitky k intimním stykům vyjádřila stěžovateli sice vždy následně po jeho jednání, ale opakovaně. Z důvodu fyzické reakce organismu na stres vyvolaný nevyžádaným sexuálním jednáním nebyla schopna projevit výslovný nesouhlas přímo při jednání. Vedlejší účastník využil této bezbrannosti k uspokojení svých potřeb. Vysvětlila, proč postavení duchovního otce a vedoucího diplomové práce zahrnovalo velkou míru kontroly a dohledu a proč vůči němu byla omezena ve svobodě rozhodování. S žádným z hájitelných tvrzení se OČTŘ dostatečně nevypořádaly, ačkoliv měly povinnost je prošetřit.

Zákon platný v době tvrzeného jednání vedlejšího účastníka trestnost jeho chování nevyklučoval. OČTŘ nezpochybňovaly, že popis sexuálního jednání odpovídal pojmu „jiný obdobný pohlavní styk“. Důvod pro odložení věci spočíval výhradně v absenci znaku násilí, pohrůžky násilí či zneužití bezbrannosti. Ke zneužití bezbrannosti oběti může dojít více způsoby. Obecně je bezbranností stav, kdy oběť není schopna klást odpor. Za stav bezbrannosti vyžadovaný k naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 241 trestního zákona i § 185 trestního zákoníku nebylo třeba, aby se jednalo o bezbrannost absolutní – mohlo jít i o další formy, kdy možnost klást odpor byla výrazně omezena. Nutnost širší aplikace znaku zneužití bezbrannosti v tehdejší době v některých řízeních prosazovalo i státní zastupitelství. Omezený výklad znaku zneužití bezbrannosti opakovaně kritizoval také Nejvyšší soud. Přesto napadená rozhodnutí tento znak buď zcela opomněla (policie), případně k němu bez bližšího odůvodnění citovala pouze překonanou judikaturu (státní zastupitelství). Obdobná pochybení shledal Ústavní soud i ve vztahu k posouzení závislosti vztahu stěžovatelky a vedlejšího účastníka. Napadená rozhodnutí proto zrušil.

Rozhodnutí Ústavního soudu nijak nepředjímá závěry o případném naplnění znaků skutkových podstat trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání podle tehdy platné právní úpravy, ani to, jakým způsobem bude trestnost jednání vedlejšího účastníka posouzena v přípravném řízení.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Odlišné stanovisko uplatnil soudce Tomáš Langášek.

IV. ÚS 2375/24

18. 6. 2025

Vyhověno

Hulmák Milan

Neposkytnutí přístupu k protokolu o výsledku dle výluky § 11 odst. 4 písm. b) zákona o svobodném přístupu k informacím

Pokud obecný soud aplikuje zákonnou výlukou pro neposkytnutí informací podle § 11 odst. 4 písm. b) zákona o svobodném přístupu k informacím na základě extenzivního výkladu a bez provedení testu proporcionality, porušuje právo stěžovatele na informace podle čl. 17 odst. 1 a 5 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Spolku Šalamoun zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 18. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 183/2022-29 ze dne 25. 6. 2024 a rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 6 A 1/2020-74 ze dne 27. 5. 2022 pro rozpor s čl. 17 odst. 1 a 5 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel požádal podle § 13 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „infozákon“), o dokumenty z ukončeného trestního řízení proti specifikovanému obviněnému. Obvodní soud mu poskytl dva dokumenty v plném znění, šest dokumentů v anonymizovaném znění. Odmítl poskytnout kopii protokolu o výsledku obviněného před soudcem, při kterém se doznal k trestnému činu podplácení a vyslovil souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání. Soud odkázal na výlukou z poskytování informací podle § 11 odst. 4 písm. b) infozákona. Městský soud napadeným rozsudkem zamítl žalobu proti rozhodnutí obvodního soudu. Uvedl, že protokol o výsledku spadá pod pojem „rozhodovací činnost soudů“ podle § 11 odst. 4 písm. b). Soud tedy byl oprávněn jej stěžovateli neposkytnout.

Nejvyšší správní soud shledal, že protokol o výsledku spadá pod výše uvedenou výlukou a výlukou z povinnosti poskytovat informace podle § 11 odst. 4 písm. a) a § 11 odst. 6 na posuzovanou věc nedopadají.

Stěžovatel namítal, že soudy nesprávně použily § 11 odst. 4 písm. b) infozákona jako ustanovení speciální pro všechny druhy řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Článek 17 Listiny zaručuje svobodu projevu a právo na informace v negativní i pozitivní podobě a umožňuje jejich omezení jen zákonem a ze specifických důvodů. Orgány veřejné moci musí poskytovat informace o své činnosti, aby občané mohli jejich činnost kontrolovat a podílet se na veřejném životě. Veřejná kontrola soudů posiluje důvěru v jejich činnost, zatímco nedostatek transparentnosti tuto důvěru oslabuje (nález sp. zn. Pl. ÚS 2/10).

Právo na informace však není absolutní a lze jej omezit na základě čl. 17 odst. 4 Listiny, pokud je ve hře jiné ústavně zaručené právo, omezení je nezbytné a přiměřené sledovanému cíli (nález sp. zn. I. ÚS 1885/09). Orgány veřejné moci musí vždy určit chráněný zájem a provést test proporcionality, nikoli se spokojit s pouhým odkazem na zákonnou výlukou. Infozákon stanoví podmínky přístupu k informacím a ukládá soudům i správním orgánům povinnost vykládat výjimky ústavně konformně a zvažovat, zda nepřevažuje veřejný zájem na poskytnutí informace.

Povinný subjekt (obvodní soud) při aplikaci zákonné výluky z poskytování informace dle § 11 odst. 4 písm. b) infozákona neprovedl ústavně souladný, tedy v tomto případě restriktivní, výklad, ani požadovaný test proporcionality. Účel této výluky je chránit nezávislost a nestrannost soudní moci při rozhodování. Správní soudy tento cíl správně identifikovaly, ale nedostatečně posoudily obsah výluky a přiměřenost omezení práva na informace v konkrétním případě. Pod pojem „rozhodovací činnosti soudů“ spadají především úvahy a porady soudců a s ní spojené dokumenty, jako jsou zápisy, hlasovací protokoly, e-maily či nepřijaté verze rozhodnutí. Výlukou se však nevztahuje mechanicky na dokumenty vzniklé při veřejném jednání, jako jsou protokoly z výsledku svědků nebo znalecké posudky, protože tyto informace jsou určeny k veřejné kontrole soudní moci a nelze je chránit výlukou. Není možné, aby dokumenty z veřejných soudních jednání měly větší ochranu než dokumenty z neveřejného řízení.

Povinný subjekt musí vždy zároveň zvážit, zda poskytnutí informace nezasahuje do jiných ústavně chráněných práv nebo zájmů. I u neveřejných dokumentů platí, že neposkytnutí informace musí být přiměřené a rádě odůvodněné. Povinný subjekt musí vyhodnotit konflikty mezi právy, rozhodnutí o odepření informací přesvědčivě odůvodnit a ukázat, proč ochrana dokumentu převáží nad veřejným zájmem na jeho zpřístupnění.

Ústavní soud uzavřel, že zákonnou výlukou k neposkytnutí informací smí povinný subjekt použít jen tehdy, pokud je to nezbytné k ochraně jiných práv či hodnot v demokratické společnosti.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V projednávané věci neshledal legitimní důvod pro zásadní omezení práva na informace. Rozhodnutí městského soudu a Nejvyššího správního soudu o neposkytnutí protokolu o výsledku porušila právo stěžovatele na informace podle čl. 17 odst. 1 a 5 Listiny. Jejich rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 830/24

23. 7. 2025

Vyhověno

Zamítnuto

Wintr Jan

Pravidla pro výběrová řízení u veřejných funkcí

Ředitel územní sekce finančního úřadu je veřejnou funkcí, na kterou se vztahuje právo na rovný přístup k veřejným funkcím. Proces obsazování se tedy musí řídit předem nastavenými pravidly. V případě, že je zákon přesně neformuluje, stále se na něj vztahují základní práva garantovaná ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami. Těm musí správní soudy zaručit náležitou ochranu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Ing. Karla Trefného I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 23. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy shledal, že rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Ads 444/2021-42 ze dne 22. 1. 2024 porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny ve spojení s právem na rovný přístup k veřejným funkcím podle čl. 21 odst. 4 Listiny a čl. 25 písm. c) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Návrh na jeho zrušení zamítl.

Narativní část

Stěžovatel pracoval na jako ředitel územního pracoviště finančního úřadu, čili na služebním místě představeného. Od ledna 2015 vstoupil v platnost zákon o státní službě, který vyžadoval vyhlášení výběrových řízení na vybraná místa (tzv. přesoutěžení). Komise vybrala dva nejvhodnější uchazeče, jedním z nich byl stěžovatel. Na pozici byl však nakonec vybrán druhý uchazeč a stěžovatel byl převeden na služební místo odborného rady v Praze.

Proti tomu se stěžovatel odvolal a následně podal správní žalobu. Zejména upozorňoval, že nové služební místo je pro něj nevhodné, mj. více než 80 km od jeho bydliště. Krajský soud mu v otázce vzdálenosti vyhověl, ve zbytku však stěžovateli nepřisvědčil. Podle soudu žadatelům o služební místo představeného nesvědčí veřejné subjektivní právo být vybrán, nemohou tak proti výsledku řízení podat správní žalobu. S tímto závěrem se ztotožnil Nejvyšší správní soud, když kasační stížnost stěžovatele zamítl. Doplnil, že se postup služebního orgánu při výběru uchazeče v druhém kole neřídí žádnými pravidly, jejichž dodržení by bylo možné přezkoumat v řízení před správním soudem.

Stěžovatel namítal, že závěr, podle kterého je rozhodování o obsazování služebních míst podle zákona o státní službě vyňato z jakékoli soudní ochrany, porušuje jeho právo na soudní ochranu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zkoumal, zda je pozice ředitele sekce územního pracoviště finančního úřadu veřejnou funkcí. Pojem „veřejná funkce“ je potřeba posuzovat materiálně. Jedná se o takovou funkci, jejímž výkonem se občané bezprostředně podílejí na správě věcí veřejných. To odpovídá také zmíněné pozici. Její představitel totiž vydává individuální správní akty a provádí další úkony, v oblasti veřejného zájmu – správy a výběru daní. Nadto, proces obsazování tohoto služebního místa, ke kterému stěžovatelovy námitky směřují, se týká stěžovatelova práva na rovný přístup k veřejné funkci podle čl. 21 odst. 4 Listiny i čl. 25 písm. c) Paktu. Příklad je proto třeba posuzovat optikou záruk, které z těchto článků jednotlivci plynou.

Dále vyjasnil, proč nelze přezkum práva na rovný přístup k veřejným funkcím vyjmout ze soudní ochrany. Každému právu musí být při dodržení stanoveného postupu poskytnuta právní ochrana. Tu zásadně poskytují soudy, ledaže zákonodárce určí jiný orgán. Soudní ochranu proti rozhodnutí správního orgánu však nelze vyloučit u práv chráněných ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami. To se stalo v tomto případě. Ústavní soud proto připomněl, že pojem „rozhodnutí“ je potřeba vykládat autonomně bez ohledu na jeho pojmenování.

Nakonec vysvětlil, proč závěry NSS o nepřezkoumatelnosti výběrového řízení odporují ústavnímu pořádku. Služební poměr je veřejnoprávním poměrem státního zaměstnance ke státu. Jednotlivé úkony vůči zaměstnanci jsou vrchnostenské a v rovině veřejného práva. Služební orgán tedy jedná v oblasti veřejné správy. Ačkoliv neexistuje veřejné subjektivní právo být vybrán na služební místo, je potřeba zaručit právo na rovný přístup k veřejným funkcím. Uvedené právo nelze redukovat na pouhou možnost ucházet se o veřejnou funkci. Proces obsazování se proto musí řídit předem danými pravidly. Nesmí při něm docházet k diskriminaci, zneužití pravomoci či jiné svévoli. Přestože zákon neuvádí specifická pravidla pro výběrová řízení, musí vždy následovat omezení daná těmito ústavními principy. Ústavní požadavky musejí podléhat soudnímu přezkumu, který nelze redukovat pouze na možnost podat ústavní stížnost. Možnost podat antidiskriminační žalobu je zde nedostatečná. Diskriminace je totiž pouze jedním z možných porušení základních práv uchazeče. Jednotlivec ji nemůže využít např. na ochranu proti zákazu zneužití pravomoci nebo jiné svévoli.

Potenciální svévole může zahrnovat zneužití pravomoci, klientelismus či korupční jednání, proti nimž musí existovat soudní ochrana. Odpolitizování a profesionalizace státní správy, zvýšení transparentnosti a boj proti korupci představují cíle zákona o státní službě.

Z postupu zákonodárce neplyne, že by se snažil soudní přezkum postupu služebního orgánu ve výběrovém řízení vyjmout ze soudního přezkumu. Z ústavního pořádku naopak plyne, že ústavodárce soudní přezkum práva na rovný přístup k veřejným funkcím vyjmout nechtěl.

Pokud by Ústavní soud stěžovateli vyhověl, stále by se nedomohl svého cíle. Zrušením rozhodnutí o převedení stěžovatele na jiné služební místo totiž nemůže dosáhnout zrušení rozhodnutí o jmenování nového ředitele sekce. Ústavnímu soudu se jeví jako vhodnější žaloba proti rozhodnutí o jmenování úspěšného uchazeče. Tu však Nejvyšší správní soud ve své judikatuře vyloučil, podobně jako další možnosti (ty Ústavní soud podrobněji vyjmenovává v bodě 65 nálezu). Ústavní soud v této části nevyhověl stěžovateli, protože by účinné nápravy stejně nedosáhl a kasační výrok by pouze protahoval řízení. To nic nemění na tom, že NSS napadené rozhodnutí založil na závěrech, které porušují ústavně chráněná práva stěžovatele. Absence zrušujícího výroku zároveň nevylučuje odpovědnost státu za újmu způsobenou rozhodnutím, jehož protiústavnost náleze shledal.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1038/25

9. 7. 2025

Vyhověno

Kühn Zdeněk

Správní soud a jeho procesní vedení účastníka: požadavek srozumitelnosti a absence újmy („V slepých uličkách“)

Povinnost správního soudu poučit žalobce o žalobním typu nesmí žalobce poškodit a znemožnit mu přístup k soudu. Takový postup představuje porušení práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Ukončení služebního poměru ve zkušební době a důsledky z něj plynoucí nejsou trvajícím zásahem a řízení podle § 142 správního řádu není prostředkem ochrany, který může správní soud požadovat po žalobci ve smyslu § 85 soudního řádu správního.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Mgr. Jana Čapka zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 203/2024-38 ze dne 6. 2. 2025 a usnesení Městského soudu v Praze č. j. 10 A 22/2023-124 ze dne 8. 7. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel pracoval ve služebním poměru na Ministerstvu zahraničních věcí jako auditor. Státní tajemník mu ve zkušební době oznámil zrušení služebního poměru bez uvedení důvodu. Stěžovatel se proti němu bránil dvěma způsoby. Nejprve zaslal přípis, kterým namítl nicotnost oznámení. Vedlejší účastník vyhodnotil podání jako žádost o určení právního vztahu dle § 142 správního řádu a rozhodnutím určil zánik služebního poměru. Následně se proti tomuto rozhodnutí stěžovatel odvolal. Ještě předtím však podal žalobu na ochranu před nezákonným zásahem. Městský soud dospěl k závěru, že oznámení o zrušení služebního poměru je rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 soudního řádu správního. Vyzval proto stěžovatele k úpravě žaloby coby žaloby proti rozhodnutí správního orgánu. Stěžovatel žalobu upravil, městský soud ji věcně projednal a jako nedůvodnou zamítl. Nejvyšší správní soud kasační stížnosti stěžovatele vyhověl a věc vrátil městskému soudu. Rozhodl, že oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době není rozhodnutím. Městský soud nesprávně přiměl stěžovatele k úpravě žalobního typu a věcně pak žalobu v nesprávném žalobním typu přezkoumal. Městský soud poté napadeným usnesením žalobu odmítl. Vycházel přitom z původního znění žaloby koncipované jako ochrana před nezákonným zásahem.

Následnou kasační stížnost Nejvyšší správní soud napadeným rozsudkem zamítl.

Zdůraznil, že ke skončení služebního poměru podle § 74 odst. 1 písm. f) zákona o státní službě nedochází rozhodnutím a že účinným prostředkem obrany je řízení dle § 142 správního řádu. Jeho výsledek je třeba napadat žalobou proti rozhodnutí, nikoli žalobou zásahovou, která má subsidiární povahu. Stěžovatel měl možnost bránit se proti rozhodnutí vydanému v tomto řízení správní žalobou, kterou však nepodal, a sám se tak připravil o soudní přezkum.

Stěžovatel namítal, že doplatil na nesprávnost úvodního poučení městského soudu, což je v právním státě nepřijatelné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Článek 36 odst. 2 Listiny zaručuje účinný přístup ke správním soudům bez ohledu na to, zda správní akt nese označení rozhodnutí, zásah či opatření obecné povahy. Soudy musí vykládat tyto jednotlivé kategorie předvídatelně a v souladu s pravidly stanovenými ustálenou judikaturou. Nepřehlednost žalobních typů nesmí zatěžovat jednotlivce. Proto mají správní soudy povinnost poučit žalobce o správném typu žaloby, zvolí-li nesprávný. Procesní pravidla slouží pouze k ochraně práv a nesmí se stát překážkou, která účel soudní ochrany zmaří. Ústavní soud přisvědčil názoru, že v případech bez jasné judikatury je zásadně nutné klást nevyužití dostupných opravných prostředků k tíži žalobce, i když to může znamenat souběžné napadení více aktů správních orgánů či soudů. To však nebyl projednávaný případ. Stěžovatel původně podal zásahovou žalobu, avšak na základě poučení městského soudu ji změnil na žalobu proti rozhodnutí, což městský soud akceptoval a žalobu zamítl. Nejvyšší správní soud nicméně tento rozsudek zrušil pro nesprávný žalobní typ a sám věc podřadil pod § 142 správního řádu. Tím uzavřel cestu jak žalobě proti rozhodnutí, tak i žalobě zásahové.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Stěžovatel se tak ocitl v procesní „slepé uličce“, neboť postupoval v důvěře v poučení městského soudu a jeho rozsudek jej utvrdil v tom, že je na správné cestě. Rozporné závěry obou instancí mu však fakticky znemožnily přístup k soudu, což představuje nepřípustné odepření spravedlnosti.

Nejvyšší správní soud po stěžovateli požadoval podání žaloby proti rozhodnutí vydanému v řízení podle § 142 správního řádu. Ústavní soud označil tento požadavek za neústavní. Zdůraznil, že neexistence lhůty pro zahájení řízení podle § 142 správního řádu vylučuje jeho použití jako prostředku soudní ochrany v obdobných případech. Pojem trvajících zásahů ve smyslu soudního řádu správního je třeba vykládat restriktivně; zrušení služebního poměru ve zkušební době do této kategorie nepatří. Nejvyšší správní soud však označil takové ukončení služebního poměru za trvajících zásahů a současně umožnil jeho libovolné časové zpochybnění prostřednictvím řízení podle § 142 správního řádu.

Nicméně v tomto případě jde pouze o řízení deklaratorní určené k odstranění pochybností o existenci právního vztahu, nikoli opravný či revizní prostředek k přezkumu výsledků jiných správních řízení. Výklad použitý Nejvyšším správním soudem narušuje právní jistotu, vytváří absurdní důsledky a porušuje princip rovnosti zaměstnanců ve služebním a pracovněprávním poměru. Pro zaměstnance ve služebním poměru by totiž neexistovala časově omezená lhůta k podání žaloby.

Ústavní soud uzavřel, že ačkoli se stěžovatel řídil poučením správního soudu o žalobním typu, závěr Nejvyššího správního soudu, který jej zavázal využít nejprve řízení podle § 142 správního řádu, a teprve rozhodnutí vzešlé z tohoto řízení napadat žalobou, znamenal nepřípustné odepření spravedlnosti a porušení práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 2 Listiny. Napadená rozhodnutí správních soudů proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1054/25

17. 6. 2025

Zamítnuto

Langášek Tomáš

Přípustnost vydání k trestnímu stíhání na Ukrajinu

Vydání osoby k trestnímu stíhání do cizího státu je přípustné i v situaci probíhajícího ozbrojeného konfliktu na území dožadujícího státu, pokud poskytnuté diplomatické záruky dostatečně vylučují reálné nebezpečí porušení zákazu mučení či krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení, flagrantního odepření spravedlnosti nebo jiných základních práv vydávané osoby; samotná existence rodinných vazeb ve vydávajícím státě může vydání zabránit jen ve zcela výjimečných případech.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 17. 6. 2025 zamítl I. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele V. S. na zrušení usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 14 To 8/2024-50 ze dne 23. 1. 2025 a usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 55 Nt 2611/2024-30 ze dne 1. 10. 2024.

Narativní část

Krajský soud napadeným usnesením rozhodl o přípustnosti vydání stěžovatele k trestnímu stíhání na Ukrajinu. Podle popisu skutku měl stěžovatel vystupovat v rámci podvodného převodu nemovitostí organizovaného jinými osobami jako kupujícími s padělanými doklady. Stěžovatelovu stížnost vrchní soud zamítl. Neztotožnil se s tvrzeními stěžovatele o potřebě zaručení práva návratu do České republiky po skončení trestního stíhání či výkonu trestu, ani s tím, že by případná branná povinnost stěžovatele byla překážkou jeho vydání.

Vydání nebránilo ani jeho osobní a rodinné poměry. Skutek, pro který měl být stěžovatel vydán, byl popsán dostatečně určitě a nebyl bagatelní. Ukrajinské orgány poskytly důvěryhodné záruky, přičemž bezpečnostní situace na západě Ukrajiny je i přes probíhající válečný konflikt dlouhodobě stabilní. Vydání stěžovatele k trestnímu stíhání proto bylo přípustné.

Stěžovatel v ústavní stížnosti poukazoval na rodinné vazby bránící jeho vydání (zejména těhotenství manželky). Napadená rozhodnutí jsou formalistická a neberou na zřetel hrozby, jimž bude stěžovatel na Ukrajině vystaven. Popis skutku, kterého se měl dopustit, je nepřehledný až zmatečný a znemožňuje posouzení jeho trestní odpovědnosti.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Při rozhodování o přípustnosti vydání soudy nehodnotí, zda se osoba, která má být vydána, dopustila stíhaného jednání; zabývají se především kvalitou extradičních materiálů, zejména tím, zda se trestní stíhání opírá o dostatečné důkazy, resp. zda je podezření ze spáchání trestného činu rozumným způsobem odůvodněno. Soudy by zásadně měly rozhodovat ve prospěch vydání každého podezřelého, nebrání-li tomu jiné, silnější mezinárodní závazky nebo základní hodnoty českého ústavního pořádku.

Ačkoliv vydávající stát nemůže zaručit, že dožadující stát neporuší základní práva a svobody vydávané osoby, obecné soudy musejí posuzovat, zda takový následek reálně hrozí, či nikoliv. Ke snížení rizika porušení základních práv vydávaného tradičně slouží diplomatické záruky poskytované dožadujícím státem.

Ústavní soud předně odmítl stěžovatelovu námitku nepřehlednosti vymezení skutku, neboť jednání, které mu je kladeno za vinu, obecné soudy popsaly dostatečně určitě. Za dostatečné považoval i důkazy, které v žádosti o vydání předložily ukrajinské orgány. Vydání nebránila ani stěžovatelova obava z mobilizace, neboť stěžovatel by po dobu trestního řízení a výkonu trestu nepodléhal odvodu k výkonu vojenské služby. Případné plnění branné povinnosti rovněž nebylo samo o sobě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany.

Překážkou vydání v nynější věci nebyla ani bezpečnostní situace na Ukrajině. Přesto, že ji bylo nutné zohlednit jako důležitý faktor při rozhodování o přípustnosti vydání stěžovatele, nebylo možné zároveň pominout, že probíhající konflikt nepostihuje celé území stejnou intenzitou. Stěžovatel sám v tomto ohledu žádné konkrétní skutečnosti netvrdil, nadto ukrajinské orgány poskytly obecným soudům dostatečné diplomatické záruky k odstranění reálného nebezpečí špatného zacházení se stěžovatelem.

Ústavní soud neshledal ani porušení práva na ochranu rodinného života, které může převážet nad veřejným zájmem na vydání osoby k trestnímu stíhání pouze výjimečně. Stěžovatel žádné mimořádné okolnosti, které by mohly v tomto ohledu svědčit v jeho prospěch, neuváděl, případně je vnesl poprvé až v ústavní stížnosti, k čemuž však Ústavní soud nemohl přihlížet.

Vzhledem k tomu, že Ústavní soud nepřisvědčil stížnostním námitkám a neshledal žádné výjimečné okolnosti, které by bránily vydání stěžovatele na Ukrajinu, zamítl jeho ústavní stížnost jako nedůvodnou.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Tomáš Langášek. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3228/24

2. 6. 2025

Vyhověno

Zemanová Daniela

Právo obviněného na bezplatnou obhajobu nebo za sníženou odměnu

Při posuzování žádosti o přiznání bezplatné obhajoby nebo za sníženou odměnu nemohou soudy vyžadovat naplnění mimořádných kritérií nad rámec zákona a judikatury.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele L. H. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 3 T 7/2024-3063 ze dne 25. 9. 2024 a usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 7 To 85/2024-3076 ze dne 30. 10. 2024 pro porušení čl. 40 odst. 3 věty třetí Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

V rámci trestního řízení požádal stěžovatel o přiznání bezplatné obhajoby nebo obhajoby za sníženou odměnu. Návrh odůvodnil svými nízkými příjmy, životními náklady a vysokými dluhy, kvůli kterým je proti němu vedena exekuce. Krajský soud jeho žádost zamítl.

Pouhá nemajetnost podle krajského soudu není důvodem, aby náklady obhajoby nesl stát. Stěžovatel by musel splnit další podmínky, jako je např. úpadek nebo nucené přerušení studia. Povinnost nést náklady své obhajoby je navíc součástí přijímání odpovědnosti za spáchaný trestný čin.

Stížnost proti tomuto usnesení vrchní soud zamítl. Souhlasil s krajským soudem v tom, že stěžovatel může náklady obhajoby uhradit z příjmů ze zaměstnání. Důvodem pro přiznání bezplatné obhajoby podle vrchního soudu není ani vedená exekuce, protože stěžovateli zbyde nezabavitelná částka, ze které může hradit náklady obhajoby.

Případně se může se svými věřiteli dohodnout, aby část finančních prostředků uvolnili na náklady obhajoby.

Stěžovatel obecným soudům vytýkal, že na něj kladly nároky nad rámec zákona a judikatury. Soudy podle něj měly vyhodnotit jeho současné a potenciální finanční možnosti a zohlednit vysoké dluhy, kterých se nemůže v několikaletém časovém horizontu zbavit. V mezidobí byl navíc nepravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody, očekává tedy další pokles příjmů.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Právo na obhajobu je jednou ze základních podmínek spravedlivého trestního procesu. Jde o subjektivní právo, které ale zároveň slouží k naplnění objektivní hodnoty, tedy ke zjištění a spravedlivému potrestání pachatele trestného činu. Otázka přiznání bezplatné právní pomoci závisí na úvaze trestních soudů. Ústavní soud do ní může zasahovat jen v případě extrémního rozporu s principy spravedlnosti, zjevného logického rozporu nebo svévole.

Při posuzování nároku na přiznání bezplatné obhajoby musí soudy zohlednit konkrétní a aktuální skutečnosti, jako je zdravotní stav, vzdělání, schopnosti a dosavadní příjmy obviněného. Nadto musí přihlídnout k okolnostem, které jeho finanční postavení oslabují, jako jsou právě exekučně vymáhané dluhy nebo probíhající insolvence.

Soudy nemohou nárok odmítnout pouze na základě argumentu, že si obviněný svou neschopnost zavinil sám. Právo na bezplatnou obhajobu je totiž součástí základního práva na obhajobu a přísluší každému s přihlédnutím ke splnění zákonných podmínek.

Dle Ústavního soudu krajský soud v posuzovaném případě pochybil, když po obviněném vyžadoval naplnění určitých mimořádných kritérií pro prokázání „kvalifikované nemajetnosti“. Zákon ani judikatura žádná taková kritéria nestanoví. Navíc nesprávně přičetl stěžovateli k tíži, že si svou nemajetnost přivodil sám. Pochybení nenapravil ani odvolací soud. Zejména nezohlednil, že srážkami ze mzdy není obviněný schopen své dluhy v několikaletém časovém horizontu splatit. Návrhy vrchního soudu o možné dohodě s věřiteli jsou pouhou hypotézou. Na takovou dohodu by totiž věřitelé s ohledem na své vlastní finanční zájmy pravděpodobně nepřistoupili. Pro úvahu vrchního soudu, že by měl obviněný náklady platit z nezabavitelné částky, navíc chybí dostatečný právní podklad.

S ohledem na uvedené Ústavní soud uzavřel, že obecné soudy nedostály povinnosti chránit a naplňovat právo obviněného stěžovatele na pomoc obhájce podle čl. 40 odst. 3 věty třetí Listiny, a jejich rozhodnutí zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1104/25

30. 7. 2025

Vyhověno

Baxa Josef

Rozhodování o nároku na bezplatnou obhajobu

Pokud obecný soud při rozhodování o nároku na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu klade obviněnému k tíži, že si zvolil obhájce před rozhodnutím o jeho nároku, nebo že sám zavinil nemožnost hradit náklady obhajoby, porušuje tím právo obviněného na bezplatnou obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele I. B. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Ostravě č. j. 47 To 501/2024-26 ze dne 23. 1. 2025 a usnesení Okresního soudu v Ostravě č. j. 0 Nt 21430/2024-9 ze dne 1. 11. 2024 pro rozpor s čl. 40 odst. 3 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel čelil obvinění ze zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními lákami a s jedy. V průběhu řízení požádal o bezplatnou obhajobu, protože je invalidní, pobírá nízký důchod,

většinu prostředků vydává za léky a nemá žádný majetek. Okresní soud jeho žádost zamítl s odůvodněním, že většinu prostředků vydává za léky a nemá žádný majetek. Okresní soud jeho žádost zamítl s odůvodněním, že nedoložil všechny potřebné doklady a že si zvolil dva obhájce, ačkoliv proti němu probíhají exekuce. Jeden z obhájců byl následně vyškrtnut ze seznamu advokátů. Druhý obhájce podal proti usnesení stížnost. Krajský soud rozhodnutí zrušil a přiznal stěžovateli obhajobu za odměnu sníženou o 50 %. Vyšel z toho, že stěžovatel je invalidní ve třetím stupni, jeho pracovní schopnost klesla o 85 % a pobírá důchod ve výši 5 600 Kč.

Společně s přítelkyní však hradí nájem a základní životní potřeby, takže jeho ekonomické podmínky nejsou až tak tristní. Navíc se dlouhodobě potýká s drogovou závislostí a byl opakovaně odsouzen.

Stěžovatel namítal, že soudy rozhodly formalisticky. Byl a je v tíživé majetkové situaci a vzhledem k jeho zdravotnímu stavu nebude schopen hradit náklady obhajoby ani částečně.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Při rozhodování o bezplatné obhajobě či obhajobě za sníženou odměnu musí soudy vycházet z aktuální majetkové situace a výdělkových možností obviněného, a jen omezeně z jeho majetkové potenciality (nález sp. zn. I. ÚS 2653/24). Musí zohlednit i dluhy či exekuce, které dlouhodobě brání obviněnému získat prostředky na obhajobu (nález sp. zn. III. ÚS 3228/24). Soudy nesmějí odmítnout nárok jen proto, že si obviněný svou situaci způsobil vlastním jednáním, protože právo na bezplatnou obhajobu náleží při splnění zákonných podmínek každému (nález sp. zn. I. ÚS 3966/17). Stejně tak nemohou klást obviněnému k tíži, že si zvolil obhájce dříve, než bylo o jeho nároku rozhodnuto, protože to často bývá jediná možnost, jak si zajistit právní pomoc (nález sp. zn. II. ÚS 483/23).

Ústavní soud shledal, že majetkové a výdělkové poměry stěžovatele zakládají nárok na bezplatnou obhajobu. Stěžovatel nedisponuje žádným majetkem, je invalidní ve třetím stupni, pobírá pouze nízký invalidní důchod; navíc splácí náklady léčby a čelí exekucím. Skutečnost, že s přítelkyní hradil nájem a běžné životní potřeby, sama o sobě neprokazuje dostatek prostředků na úhradu obhajoby. Nelze ani dovozovat, že právo na bezplatnou obhajobu náleží jen osobám zcela nemajetným. Argumentace krajského soudu, že stěžovatel musel mít prostředky na opatrování pervitinu, je spekulativní. Krajský soud se dále nevypořádal s tvrzením o exekucích a nákladech léčby, ačkoliv tyto okolnosti mají pro rozhodnutí zásadní význam. Možnost přenést povinnost hradit obhajobu na osobu blízkou je podle judikatury Ústavního soudu výjimečná (nález sp. zn. II. ÚS 2457/23) a v dané věci nelze očekávat, že by přítelkyně stěžovatele byla schopna takovou povinnost nést.

Krajský soud sice uznal, že majetková situace stěžovatele odůvodňuje nárok na bezplatnou obhajobu, přesto mu přiznal jen nárok na obhajobu za sníženou odměnu. Stěžovatel si měl dle krajského soudu svou nemajetnost způsobil požíváním drog a trestnou činností. To však odporuje judikatuře, podle níž nelze nárok odepřít z důvodu dřívějšího závadného jednání obviněného (srov. nález sp. zn. III. ÚS 3228/24). Krajský soud se ve svém vyjádření mylně dovolával i nálezu sp. zn. II. ÚS 1411/20, který pracoval s minulostí stěžovatele naopak jako s důvodem pro přiznání bezplatné obhajoby.

Druhým důvodem postupu krajského soudu byla volba obhájce ještě před rozhodnutím o nároku, avšak ustálená judikatura jasně stanoví, že tento faktor není relevantní (srov. nález sp. zn. II. ÚS 483/23). Skutečnost, že stěžovatel měl po určitou dobu dva obhájce, rovněž neprokazuje, že disponoval prostředky na jejich úhradu. Okolnosti svědčí spíše o tom, že chtěl obhájce změnit, protože jeden z nich byl v den rozhodnutí vyškrtnut ze seznamu advokátů.

Okresní soud pak žádost stěžovatele zamítl zcela, aniž by posoudil jeho skutečnou majetkovou situaci, přestože měl k dispozici tvrzení o invaliditě, nemajetnosti a nízkém důchodu a potřebné údaje mohl ověřit z veřejných rejstříků. Rozhodnutí založil pouze na formálních nedostacích a na skutečnosti, že si stěžovatel zvolil obhájce ještě před rozhodnutím o nároku.

Ústavní soud uzavřel, že soudy porušily právo stěžovatele na bezplatnou obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny. Jejich rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 619/25

30. 6. 2025

Vyhověno

Baxa Josef

Posuzování podmínek pro podmíněné propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody

Pokud se obecné soudy při posuzování podmínek pro podmíněné propuštění omezí na pouhé matematické sečtení kázeňských odměn a počtu trestních odsouzení a z možnosti podmíněného propuštění tak pro odsouzeného fakticky učiní nedostižnou metu, poruší tím právo odsouzeného na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. K. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 12 To 284/2024-126 ze dne 30. 12. 2024 a usnesení Okresního soudu v Nymburce č. j. 4 PP 63/2024-114 ze dne 25. 11. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Okresní soud zamítl žádost stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Uvedl, že stěžovatel je mimořádným majetkovým recidivistou, který byl v minulosti 17x trestán a vykonává už devátý nepodmíněný trest odnětí svobody. Uložené tresty se naprosto míjely výchovným účinkem, neboť prakticky vzápětí poté, co stěžovatel vykonal předchozí nepodmíněný trest, znovu začal páchat další trestnou činnost. Ani výchovné a alternativní tresty nevedly ke změně jeho kriminálního chování. U stěžovatele tak nelze důvodně očekávat vedení řádného života. Krajský soud závěrem okresního soudu přisvědčil a doplnil, že stěžovatel se ve výkonu trestu odnětí svobody sice chová řádně, ale byla u něj detekována kriminogenní rizika, která stěžovatel dosavadním průběhem výkonu trestu průběžně poníží. Účel trestu však dosud nebyl naplněn.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud odkazem na svoji ustálenou judikaturu připomněl, že možnost podmíněného propuštění nelze zásadně vyloučit pro jakkoli definovanou skupinu odsouzených, a to ani u chronických recidivistů či pachatelů velmi závažné kriminality. Zákonodárce totiž možnost podmíněného propuštění připustil obecně u všech odsouzených. Každý případ je tak třeba hodnotit individuálně a rozhodnutí o podmíněném propuštění je nutné odůvodnit vzhledem k osobě konkrétního odsouzeného.

Při posuzování podmínky polepšení není vhodné vycházet pouze z počtu nasbíraných kázeňských odměn či trestů. Primárně je třeba hodnotit, za co byly odsouzenému kázeňské odměny či tresty uloženy, nikoli jen kolik jich bylo uloženo.

Ani tuto skutečnost ale nelze úplně pominout, neboť při opakovaných odměnách, zejména u delších trestů, může právě jejich počet ukazovat na zvýšenou snahu po nápravě a na zafixování určitých pozitivních návyků. V této souvislosti je třeba reflektovat celý průběh výkonu trestu i vývoj odsouzeného.

Ústavní soud nepovažoval odůvodnění obecných soudů za náležité a založené na dostatečných skutkových podkladech. Problematickostí posouzení obecných soudů se týká jak posouzení podmínky polepšení, tak posouzení podmínky očekávání vedení řádného života stěžovatele i dalších aspektů.

Co se týče podmínky polepšení, obecné soudy své posouzení založily především na statistice kázeňských odměn; dle judikatury Ústavního soudu však musí být posouzení podmínky polepšení komplexnější. Odůvodnění obecných soudů se omezuje na konstatování, kolik kázeňských odměn stěžovatel získal a kdy. Soudy nezkoumaly, za co byly kázeňské odměny stěžovateli udělovány a nevěnovaly se ani otázce, zda stěžovatel skutečně změnil svůj životní postoj. Stěžovatel se přitom ve věznici zapojil do pastorační činnosti, spolupracoval s psychologem na snížení kriminogenních rizik, pracuje jako lektor při vedení filmového klubu a aktivně se podílel na záchraně a ošetření pořezaného odsouzeného. Stěžovatel také spolupracuje s orgánem vězeňské služby při odhalování drogové trestné činnosti mezi osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Všechna tato zjištění obecné soudy zcela bagatelizovaly a omezily se na shrnutí počtu kázeňských odměn. Posouzení možné změny životního postoje stěžovatele pak v napadených rozhodnutích zcela absentuje.

K podmínce očekávání vedení řádného života byly jedinými zvažovanými konkrétními okolnostmi předchozí trestní minulost stěžovatele a kriminogenní rizika. Nicméně samy obecné soudy uvedly, že stěžovatel kriminogenní rizika postupně snižuje.

Ve vztahu k trestní minulosti stěžovatele Ústavní soud uznal, že opakovaně páchaná trestná činnost v krátkých intervalech následujících po propuštění z předchozího výkonu trestu odnětí svobody může naznačovat, že od odsouzeného nelze očekávat vedení řádného života. To však platí jen tehdy, pokud odsouzený neprokáže, že v mezidobí došlo k takovému polepšení a změně postoje, které poskytují podstatnou naději, že po novém podmíněném propuštění povede řádný život. Trestní minulost tak představuje relevantní faktor, ale nelze jej hodnotit izolovaně bez přihlédnutí k aktuálním poznatkům ohledně osobnosti odsouzeného, stavu jeho nápravy a také prostředí, v němž by se ocitl po případném podmíněném propuštění. Tyto důležité okolnosti však soudy neposuzovaly. Obecné soudy nevzaly v úvahu ani to, že podmíněné propuštění odsouzeného lze spojit s vyslovením dohledu a s uložením vhodných a individualizovaných přiměřených omezení a povinností podle § 89 odst. 2 trestního zákoníku, pomocí nichž lze snížit riziko recidivy.

Ústavní soud shrnul, že obecné soudy se omezily na pouhé matematické sečtení dober, kterých odsouzený během výkonu trestu dosáhl, veškeré okolnosti svědčící ve prospěch stěžovatele bagatelizovaly či rovnou pomíjely. Proti tomuto součtu pak postavily a zdůraznily pouze negativní skutečnosti, na nichž nemůže stěžovatel již nic změnit. Z možnosti podmíněného propuštění tak pro stěžovatele fakticky učinily nedostižnou metu. Obecné soudy nevzaly v potaz ustálenou judikaturu Ústavního soudu k posouzení podmínek pro podmíněné propuštění a svá rozhodnutí řádně, přesvědčivě a logicky neodůvodnily. Tím porušily stěžovatelovo právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Napadená rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Josef Baxa. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3356/24

18. 7. 2025

Vyhověno

Příbáh Jiří

Kritéria pro uvalení útekové vazby

Soud se při uvalení vazby musí zabývat kritérii osoby obviněného, povahy a závažnosti trestného činu, pro který je stíhán, včetně toho, zda v době rozhodování nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření. Nereflektuje-li tato kritéria, poruší tím čl. 8 odst. 2 ve spojení s čl. 8 odst. 1 a odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele N. D. Ch. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 18. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 61 To 729/2024 ze dne 7. 11. 2024 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 č. j. 43 Nt 57/2024-9 ze dne 4. 10. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny.

Narativní část

Proti stěžovateli vietnamského původu bylo zahájeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání zločinu vydírání. Jednání spočívalo v tom, že stěžovatele za pultem v prodejně natáčela poškozená na mobilní telefon, proti čemuž se opakovaně nejprve ohradil slovními výzvami, poté po ní hodil plastovou lahev. Když nereagovala a natáčela dál, máchal baseballovou pálkou, aby ji přiměl k odchodu. Nakonec ji pálkou lehce udeřil do paže, což si vyžádalo jednorázové lékařské ošetření bez dalších následků.

Obvodní soud vzal stěžovatele do útekové vazby, protože by se na svobodě mohl trestnímu stíhání vyhýbat nebo by se mohl skrývat. Soud uvedl, že se stěžovatel nezdržoval na věrohodné adrese, neměl ověřitelné zaměstnání, prokazoval se dokladem se známkami pozměnění a hrozila mu citelná trestní sazba. Možnost nahrazení vazby jinými opatřeními nepovažoval za dostatečnou. Stěžovatel napadl usnesení soudu stížností, kterou městský soud zamítl.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že byl vzat do vazby, aniž by byly naplněny podmínky trestního řádu. Domníval se, že jeho jednání nebylo trestné, neboť šlo o nutnou obranu proti jednání poškozené. Ta zasáhla do jeho osobnostních práv, když jej bez souhlasu natáčela a provokovala, i když ji vyzýval, aby jednání zanechala. Podle něj soudy naplnění podmínek útekové vazby řádně neodůvodnily.

Namítal, že vazba je nepřiměřená vzhledem k reálně hrozícímu trestu, který by se s ohledem na polehčující okolnosti a absenci přitěžujících okolností měl pohybovat při spodní hranici sazby. Zpochybňoval také další závěry soudů o neověřitelném zaměstnání, adrese místa pobytu, riziku útěku či údajném padělání dokladu, které považoval za nepodložené domněnky bez opory v trestním spise.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil důležitost osobní svobody. Zásah do ní je přípustný jen na základě zákona, při dodržení zákonných podmínek a bez svévole. Uvalení vazby je přípustné pouze tehdy, pokud je nezbytné a sleduje legitimní účel; zároveň musí být zachována proporcionalita, nemožnost dosažení účelu jinými prostředky a výhradní rozhodovací pravomoc soudů. Podle § 67 trestního řádu se soud musí zabývat kritérii osoby obviněného, povahy a závažnosti trestného činu, pro který je stíhán a musí posoudit i možnost náhrady vazby jinými opatřeními, zejména některým z předběžných opatření. Nezbytnou podmínkou zákonnosti rozhodnutí o vazbě je jeho řádné a konkrétní odůvodnění, z něhož musí být patrné skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu a konkrétní skutečnosti, ze kterých soudy dovozují důvody vazby.

Klíčovou otázkou ve věci byla přiměřenost zásahu do osobní svobody obviněného, kterou měl soud zohlednit již při rozhodování o útekové vazbě, pokud bylo v dané fázi trestního řízení zřejmé, že trestní stíhání nepovede k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Ústavní soud uvedl, že obecné soudy nesplnily povinnost důkladně posoudit, zda účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením. V době rozhodování měly k dispozici podání vysvětlení poškozené, výpověď stěžovatele z vazebního zasedání i videozáznam, které si v klíčových bodech neodporovaly, stejně jako informace o osobě stěžovatele, včetně jeho dosavadní bezúhonnosti. Poškozená chtěla dle svých slov natočit „vtipné video“, aniž by chtěla cokoli koupit či respektovala soukromí stěžovatele. Z okolností případu bylo patrné, že ten se jednání dopustil v silném rozrušení, způsobil jen menší škodu a svého jednání litoval; žádné přitěžující okolnosti nebyly zjevné. Tyto skutečnosti, které orgány činné v trestním řízení znaly od počátku, měly vést soudy k pečlivému zvažování alternativních prostředků místo vazby.

Ústavní soud shledal, že jednání stěžovatele sice mohlo naplnit formální znaky trestného činu, nicméně soudy nezohlednily jeho specifickou povahu a závažnost činu ani osobu obviněného ve vztahu k dosažení účelu vazby alternativním opatřením. Spokojily se s uvedením naplnění důvodů útekové vazby a bez dalšího vyloučily možnost nahrazení vazby mírnějšími opatřeními. Městský soud nezohlednil ani protiargumenty stěžovatele, například že mu byl odebrán cestovní doklad a že se snažil o legalizaci pobytu, což oslabovalo obavu z útěku. S námitkami se vůbec nevypořádal, pouze odkázal na odůvodnění soudu prvního stupně.

Ústavní soud uzavřel, že došlo k zásahu do práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a práva na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny. Proto obě napadená rozhodnutí zrušil, i přes skutečnost, že v době rozhodnutí Ústavního soudu již stěžovatel ve vazbě nebyl. Právo na osobní svobodu podle článku 8 Listiny vyžaduje, aby bylo každé nezákonné rozhodnutí o vazbě zrušeno, i když už vazba netrvá.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Odlišné stanovisko uplatnila soudkyně Daniela Zemanová.

III. ÚS 1252/24

10. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřislušnost

Zemanová Daniela

Neospravedlnitelné použití donucovacího prostředku příslušníky vězeňské služby

Jednání, které naplňuje znaky mučení, nelidského a ponižujícího zacházení, jehož se dopustí vykonavatelé státní moci ve služebním poměru, nelze z hlediska případné trestní odpovědnosti ospravedlnit neznalostí právních předpisů, rozšířeností takového jednání na pracovišti nebo jeho tolerancí ze strany nadřízených.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 10. 7. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky A. B. (pseudonym) rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích č. j. 13 To 352/2023-3305 ze dne 13. 2. 2024 pro rozpor s článkem 7 Listiny základních práv a svobod a článkem 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepřislušnost.

Narativní část

Okresní soud odsoudil v pořadí třetím rozsudkem obžalované, příslušníky vězeňské služby, za spáchání zločinu zneužití pravomoci úřední osoby. Toho se dopustili tak, že ve vzájemné součinnosti a neoprávněně omezili stěžovatelku, vězenkyni, na volném pohybu tím, že ji zhruba na 3,5 hodiny připoutali služebními pouty za zápěstí každé ruky k okenní mříži. Stěžovatelka se bolestí pomočila a uniklou moč musela po odpoutání vytřít.

Krajský soud rozsudek zrušil a rozhodl tak, že jednoho z obžalovaných zprostil obžaloby a věc ostatních postoupil do kázeňského řízení. Dovodil, že došlo ke zneužití donucovacího prostředku jako určité sankce za předchozí nevhodné chování stěžovatelky. Obžalovaní neměli důvod pro užití takto intenzivního donucovacího prostředku, avšak s jistotou nebylo možné prokázat jejich povědomí o protiprávnosti a nezákonném postupu, tedy naplnění subjektivní stránky trestného činu. Obžalovaní postupovali v rozporu se zákonem o vězeňských službách, jejich postup se však nevymykal řešení obdobných situací v dané věznici. Naopak, opakované připoutání bylo považováno za správné.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že jednání příslušníků naplnilo definiční znaky mučení ve smyslu Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Příslušníci vězeňské služby mají povinnost znát zákonnost užití donucovacích prostředků a měli být schopni rozpoznat protiprávnost svého jednání.

Krajským soudem dovozená absence subjektivní stránky trestného činu stavěla na chybné dedukci. Připoutání je dle vedení věznice nadužíváno pouze s cílem zklidnit vězně, nikoli s cílem vynutit si omluvu a slib, že se budou chovat vhodně. Stěžovatelka se nechovala nebezpečně, což uznal i krajský soud. Ten opakovaně pojmenoval jednání příslušníků vězeňské služby jako intenzivní omezení svobody pohybu a jako trýznivé a ponižující zacházení. Přesto rozhodl, že skutek by měl být posouzen jako kázeňský přestupek, což odůvodnil systematickostí problému ve věznici.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podle Ústavního soudu dané jednání (protiprávní několikahodinové poutání v nepohodlné poloze, v důsledku čehož se stěžovatelka pomočila a následně byla nucena se omluvit) spadá do působnosti článku 3 Úmluvy. Právní závěry napadeného rozhodnutí však nejsou srozumitelně strukturovány a u klíčových chybí jakákoliv rozvádějící argumentace.

Krajský soud, aniž by to výslovně uvedl, považoval naplnění znaku objektivní stránky zneužití pravomoci úřední osoby za prokázané. Obecné soudy dospěly k jednoznačnému závěru, že obžalovaní jednali vůči stěžovatelce v rozporu se zákonem o vězeňské službě.

Přesto krajský soud zhodnotil, že u obžalovaných nelze s jistotou a bez pochybností dovodit povědomí o protiprávnosti a nezákonném postupu, tedy naplnění subjektivní stránky nezbytné pro posouzení jednání jako trestného činu. Zpochybnil zavinění obžalovaných příslušníků vězeňské služby s odkazem, že se stejného protiprávního jednání vůči vězenkyním dopouštělo běžně více jejich kolegů a vedení postup aprobovalo. Tento argumentační postup byl dle Ústavního soudu ve vztahu k povaze protiprávního jednání (mučení) a obžalovaným (příslušníci vězeňské služby ve služebním poměru) zcela nepřipustný.

Slovní spojení, podle něž „nelze dovodit povědomí o protiprávnosti a nezákonném postupu“, i úvahy o absenci subjektivní stránky mají podle Ústavního soudu nejbližší k normativní úpravě právního omylu (§ 19 trestního zákoníku). Nebylo však zřejmé, jak by u obžalovaných mohly být splněny podmínky pro jeho aplikaci. Z kontextu nevyplývaly žádné překážky, které by obžalovaným bránily seznámit se s příslušnou právní úpravou. Ti se navíc jednání dopustili ve specifickém postavení služebního poměru, s nímž je spojena povinnost se seznámit s relevantními právními předpisy a dodržovat je. Z rozhodnutí krajského soudu nevyplývalo, že by závěry založil na jiném důvodu nenaplnění znaku subjektivní stránky trestného činu.

Ústavní soud zdůraznil, že jednání se obžalovaní dopustili jako vykonavatelé státní moci vůči osobě zbavené osobní svobody téměř v maximální možné míře. Podrobně popsané skutečnosti, z nichž krajský soud dovodil, že obžalovaní mohli své jednání považovat v atmosféře věznice za běžné, nesvědčí o snížené škodlivosti porušování právních předpisů, nýbrž naopak o systémové neúctě k jejich obsahu.

Ústavní soud považuje obhajobu podobně „organizovaného“ deliktního jednání v podmínkách právního státu za nepřijatelnou. Ještě paradoxnější je situace právě v prostředí věznice, v němž má dojít k převýchové osob, které v minulosti prokázaly neúctu k právnímu řádu. Proto zaslouží pozornost i rozhodnutí ředitelky věznice, kterými došlo k zastavení řízení ve věcech služebního poměru proti obžalovaným.

Podle Ústavního soudu nebylo z usnesení krajského soudu možné seznat, jaké skutkové a právní důvody ho vedly k vydání předmětného rozhodnutí. Tím porušil právo stěžovatelky na fyzickou integritu a ochranu před mučením a nelidským a ponižujícím zacházením podle článku 7 Listiny a článku 3 Úmluvy. Ústavní soud proto ústavní stížnosti zčásti vyhověl a rozhodnutí krajského soudu zrušil. Ve vztahu k rozhodnutí okresního soudu ústavní stížnost odmítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 380/24

10. 6. 2025

Vyhověno

Baxa Josef

Rozhodování o vydání věci v pochybnostech, komu k ní náleží právo; přípustnost ústavní stížnosti při nevyčerpání podnětu k dohledu státního zastupitelství

Zajištěnou věc lze vydat pouze tomu, o jehož právu k ní není pochyb. Ty však přicházejí vždy, pokud právo na věc uplatňuje více osob a všechny jeho vznik opírají o způsobilou skutečnost. Tehdy musí soud věc uložit do soudní úschovy a odkázat strany s nárokem do občanskoprávního řízení, jinak poruší čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Podnět k dohledu nejbližší vyššímu státnímu zástupci, ani podnět k podání stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti nepředstavují prostředek ochrany práv, který musí stěžovatelé vyčerpat před podáním ústavní stížnosti.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky IP wBTCb solutions, s. r. o., zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 10. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Okresního státního zastupitelství v Kutné Hoře č. j. 2 ZN 840/2022-33 ze dne 3. 10. 2023, č. j. 2 ZN 286/2023-53 ze dne 23. 10. 2023 a č. j. 2 ZN 284/2023-37 ze dne 23. 10. 2023, usnesení Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, Územního odboru Kolín, obvodního oddělení Kolín č. j. KRPS-258771-45/TČ-2022-010411 ze dne 15. 6. 2023 a výrok II usnesení Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, Územního odboru Kutná Hora, oddělení obecné

kriminality č. j. KRPS-92818-91/TČ-2023-010571-SOB ze dne 7. 9. 2023 a č. j. KRPS-94523-80/TČ-2023-010571-LI ze dne 11. 10. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka se zabývá obchodem s kryptoměnami. Tvrdí, že na jména vedlejších účastníků u ní vznikly tři klientské účty, na které byly převedeny částky 10 000 Kč, 89 000 Kč a 83 749 Kč. Stěžovatelka za tyto prostředky v souladu s pokyny následně nakoupila kryptoměnu a získané bitcoiny převedla na externí bitcoinovou adresu.

Když vedlejší účastníci zjistili, že byly z jejich účtů převedeny peněžní prostředky, podali trestní oznámení. Uvedli, že při nakupování na internetovém bazaru se přes odkaz od prodávajícího dostali na podvržené webové stránky, které vypadaly jako stránky známých dopravců zboží, a zadali údaje ke svým platebním kartám. Neznámý pachatel údaje zneužil a jejich peníze zaslal na účet stěžovatelky.

Policejní orgán rozhodl o zajištění částek na účtu stěžovatelky jako možných výnosů z trestné činnosti, proti čemuž se stěžovatelka neúspěšně bránila stížnostmi. Následně policejní orgán rozhodl o vydání zajištěných částek vedlejším účastníkům jako osobám, o jejichž právu na tyto částky není pochyb dle § 80 odst. 1 trestního řádu. Proti tomu podala stěžovatelka stížnosti i ústavní stížnost, kterou však Ústavní soud odmítl jako nepřípustnou. Stěžovatelka totiž do té doby nepodala podnět k dohledu nejbližší vyššímu státnímu zástupci. To následně učinila.

Podle krajského státního zastupitelství byla rozhodnutí o vydání zajištěných prostředků nezákonná. Stěžovatelka tvrdila, že zajištěné prostředky jsou její, a proto byly dány důvodné pochybnosti o tom, komu náleží. Vzhledem k tomu měly být uloženy do soudní úschovy s tím, že nárok na ně lze uplatnit v občanskoprávním řízení. Rozhodnutí však byla pravomocná a krajské státní zastupitelství rozhodovalo v režimu dohledu, nemohlo je tedy zrušit. Podání stěžovatelky proto postoupilo jako podnět k podání stížnosti pro porušení zákona, který Ministerstvo spravedlnosti dosud prověřuje.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti zopakovala, že nebylo postaveno najisto, komu finanční prostředky náleží. Orgány činné v trestním řízení je tudíž neměly vydávat vedlejším účastníkům.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Rozhodnutí o vrácení či vydání věci se stávají pravomocná poté, co státní zástupce stížnost proti nim zamítne. I kdyby ho dohledové státní zastupitelství shledalo nezákonné, nemůže jej již zrušit ani jinak napravit tvrzené porušení základních práv. Podnět k dohledu proto není způsobilý zajistit ochranu základních práv a nepředstavuje v těchto případech prostředek ochrany práv, který musí stěžovatelé před podáním ústavní stížnosti vyčerpat. Lhůta pro podání ústavní stížnosti tedy zásadně začíná plynout od okamžiku doručení rozhodnutí o stížnosti. V tomto případě však nešlo klást stěžovatelce k tíži, že podnět k dohledu podala. Postupovala totiž v souladu s usnesením Ústavního soudu o její předchozí ústavní stížnosti. Lhůta proto běžela až od doručení vyrozumění o vyřízení jejího podnětu.

Stížnost pro porušení zákona není v dispozici stěžovatelky, nýbrž ministra spravedlnosti. Její podání nelze vymoci, proto rovněž nejde o prostředek ochrany práv, který by bylo třeba vyčerpat před podáním ústavní stížnosti.

Dle znění § 80 odst. 1 trestního řádu lze zajištěnou věc vydat pouze tomu, o jehož právu na ni není pochyb. Ty však nastanou vždy, když bude právo na věc uplatňovat více osob a opírat ho o skutečnosti, které nejsou zjevně nezpůsobilé takové právo založit. Pokud takové skutečnosti uvádějí obě strany sporu, nemohou orgány rozhodnout bez pochybností, jako v tomto případě. V napadených rozhodnutích označily nároky stěžovatelky jako zjevně nezpůsobilé, aniž by se dostatečně vypořádaly s její argumentací. Nelze také přisvědčit námitce policie, že stěžovatelka nemá shromažďovat finanční prostředky svých klientů na jediném účtu. Není úkolem orgánů posuzovat chování stěžovatelky, nýbrž posoudit existenci pochybností o vlastnictví dané věci.

Vzhledem k pochybnostem měly orgány věc uložit do soudní úschovy a upozornit vedlejší účastníky, že se jich mají domáhat v občanskoprávním řízení. Tento institut totiž zároveň omezuje nakládání s věcí, dokud soud o právu k ní nerozhodne. Místo toho měla věc v dispozici jiná osoba a nešlo vyloučit, že v mezidobí věc zcizí nebo s ní naloží způsobem, který skutečně oprávněné osobě nenávratně znemožní ji získat. Orgány činné v trestním řízení tím porušily stěžovatelčina základní práva na soudní a jinou právní ochranu ve spojení s právem na ochranu majetku dle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto jejich rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1112/25

24. 6. 2025

Vyhověno

Příbář Jiří

Zastavení trestního stíhání pro těžkou chorobu a dokazování revizním znaleckým posudkem

Cílem revizního znaleckého posudku ve smyslu § 109 trestního řádu je potvrzení, vyvrácení, doplnění či upřesnění jednotlivých závěrů jiného znalce či znalců a jejich posudků tak, aby byly poskytnuty všechny skutečnosti potřebné k rozhodnutí věci. Revizní znalecký posudek představuje kontrolu závěrů jiného soudního znalce či znalců, kteří již ve věci posudek podali. Výstup nově přibraného znalce s jinou lékařskou specializací, konkrétně na posouzení celkové schopnosti vykonávat pracovní činnost pro účely sociálního zabezpečení, nelze považovat za kvalifikovanou revizi závěrů znalce kardiologa specialisty.

Pokud orgán činný v trestním řízení pokračuje v trestním stíhání obviněného, aniž by zohlednil závěry předchozího kasačního nálezu ohledně znaleckého dokazování, porušuje tím právo obviněného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem na nedotknutelnost osoby podle článku 7 Listiny a právem na ochranu zdraví podle článku 31 Listiny. Prodloužením trestního řízení z důvodu vypracování dalšího znaleckého posudku dochází také k porušení práva na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 38 odst. 2 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. V. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 24. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy vyrozumění Vrchního státního zastupitelství v Praze č. j. VZV 31/2022-987 ze dne 14. 11. 2024, vyrozumění Nejvyššího státního zastupitelství č. j. 2 NZT 40/2022-210 ze dne 10. 2. 2025, vyrozumění Vrchního státního zastupitelství v Praze č. j. VZV 31/2022-1195 ze dne 13. 2. 2025 a vyrozumění Vrchního státního zastupitelství v Praze č. j. VZV 31/2022-1228 ze dne 24. 4. 2025, pro rozpor s článkem 7, článkem 31, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Policie vede proti stěžovateli, nyní ve věku 83 let, trestní stíhání. V červnu 2023 stěžovatel podal návrh na zastavení trestního stíhání s tím, že počátkem téhož roku prodělal rozsáhlý infarkt myokardu a jeho zdravotní stav je následkem toho velmi špatný. K návrhu přiložil zdravotnickou dokumentaci. Orgány činné v trestním řízení stěžovateli nevyhověly, přičemž v předmětné věci kasačně zasahoval Ústavní soud, který nálezem sp. zn. II. ÚS 1703/24 napadené akty zrušil. S ohledem na zdravotní stav a závěry citovaného nálezu podal stěžovatel v říjnu 2024 další návrh na zastavení trestního stíhání pro nepřípustnost podle § 11 odst. 1 písm. f) trestního řádu. Ani po doplnění návrhu ze strany stěžovatele o další lékařské zprávy a odborné stanovisko kardiologa a přibrání dalšího znalce z oboru posudkového lékařství vrchní státní zastupitelství opětovně návrhu stěžovatele na zastavení jeho trestního stíhání nevyhovělo.

Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítal, že se orgány činné v trestním řízení se závěry lékařů ani závazným právním názorem Ústavního soudu nevypořádaly a svým dalším postupem je nerespektovaly.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že je v projednávané věci podle čl. 89 odst. 2 Ústavy přísně vázán svým předchozím nálezem. Dle něj státní zastupitelství nepostupovalo podle § 109 trestního řádu, když nepřibralo jiného znalce a rozporovalo závěry znaleckého posudku ohledně schopnosti stěžovatele účastnit se úkonů trestního řízení s ohledem na jeho vážný zdravotní stav, aniž by disponovalo potřebnými odbornými znalostmi. Takový postup nepřipustně překračuje meze dovolené revize závěrů znaleckého zkoumání.

Ze spisového materiálu vyplývá, že orgány činné v trestním řízení provedly dokazování dalšími lékařskými zprávami ošetřujícího lékaře i primáře kliniky kardiologie a také odborným stanoviskem profesora z oboru kardiologie. Ani za tohoto stavu důkazního řízení vrchní státní zastupitelství nepovažovalo provedené dokazování za dostačující, neboť původní znalecký posudek z oboru kardiologie nadále považovalo za nepřezkoumatelný. Podle Ústavního soudu za takové situace připadalo v úvahu přibrat ve smyslu § 109 trestního řádu znalce jiného, případně podle § 110 trestního řádu znalecký ústav. Přibraný revizní znalec musí reagovat na závěry předchozího znaleckého posudku.

Vrchní státní zastupitelství však přibralo dalšího znalce z oboru zdravotnictví – posudkového lékařství, který měl posoudit, zda je stěžovatel schopen účastnit se trestního řízení. Ačkoli byl nový posudek označen jako revizní, nevypořádal se s původními závěry znaleckého posudku z oboru kardiologie, ačkoliv to u revizního posudku trestní řád i judikatura výslovně vyžadují. Revizní znalecký posudek má podle zákona sloužit k tomu, aby potvrdil, vyvrátil, nebo doplnil závěry předchozího znalce. Nestačí pouze odkázat na existující zprávy; je nutné se s původním posudkem aktivně vypořádat a provést vlastní odborné vyšetření. V tomto případě však nové posouzení nebylo vedeno v odpovídající odborné hloubce a nezaměřilo se na zásadní otázku vlivu srdeční choroby na schopnost stěžovatele účastnit se trestního řízení. Výstup nově přibraného znalce se specializací na posouzení celkové schopnosti vykonávat pracovní činnost a její zachování pro účely sociálního zabezpečení nelze vzhledem ke specifickému zdravotnímu stavu stěžovatele (rozsáhlý infarkt myokardu) považovat za kvalifikovanou revizi závěrů znalce kardiologa specialisty.

Ústavní soud uzavřel, že tento postup nemohl vést k odstranění vad, které postupu orgánů činných v trestním řízení vytkl ve svém předchozím nálezu, neboť doplnění dokazování v tomto směru nemohlo přinést revizi, vyjasnění či kontrolu kategorických závěrů znalce specialisty a specialisty v oboru. Vzhledem k tomu, že orgány činné v trestním řízení ani po kasačním nálezu neposkytly ochranu právům stěžovatele, zrušil napadená vyrozmění pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s článkem 7 a článkem 31 Listiny. Od okamžiku přibraní znalce z oboru zdravotnictví – posudkového lékařství a vyčkáváním na vypracování znaleckého posudku došlo k prodloužení trestního řízení, proto Ústavní soud shledal také porušení čl. 38 odst. 2 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jiří Příbáh. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1461/25

30. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Jirsa Jaromír

Lhůta k doplnění blanketní stížnosti po podání stížnosti do protokolu

Pokud účastník řízení podá stížnost do protokolu bezprostředně po převzetí usnesení, není tím konzumována zákonná třídní lhůta k podání stížnosti podle § 143 odst. 1 trestního řádu a účastník má možnost stížnost v otevřené lhůtě doplnit.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. Y. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze č. j. 8 To 101/2025-194 ze dne 24. 4. 2025 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Obvodní soud nařídil stěžovateli ve veřejném zasedání výkon trestu odnětí svobody. Toto usnesení stěžovatel osobně převzal dne 14. 4. 2025 a ihned proti němu podal do protokolu stížnost. Již 17. 4. 2025 byl spis postoupen městskému soudu. Ještě v průběhu třídní zákonné lhůty byla obvodnímu soudu dne 16. 4. 2025 doručena společně s plnou mocí z téhož dne i blanketní stížnost proti napadenému usnesení.

V ní obhájce stěžovatele – s ohledem na blízkost se velikonoční svátky – požádal o poskytnutí lhůty k jejímu odůvodnění, a to nejpozději do 2. 5. 2025. Blanketní stížnost byla městskému soudu postoupena až 24. 4. 2025, tedy v den, kdy již tento soud v neveřejném zasedání stížnost zamítl.

Stěžovatel v ústavní stížnosti mj. brojil proti urychlenému předložení spisu městskému soudu a proti liknavosti obvodního soudu s postoupením blanketní stížnosti.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se podstatou blanketní stížnosti a lhůtou pro její doplnění ve své judikatuře opakovaně zabýval. Účastník dle ní může důvodně požádat o vytvoření dostatečného procesního prostoru, aby soud při rozhodování přihlédl ke všem jeho námitkám.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Pokud stěžovatel oznámí soudu záměr doplnit blanketní stížnost v určité lhůtě, má soud povinnost na případnou nepřiměřenost této lhůty upozornit. Neučiní-li tak, založí legitimní očekávání, že s rozhodnutím posečká na případné doplnění stížnosti v avizované lhůtě.

Obvodní soud nevyčkal uplynutí lhůty k podání stížnosti a bez vysvětlení předpokládal, že podáním stížnosti do protokolu ihned po převzetí usnesení stěžovatel své námítky vyčerpal, případně že tím byla konzumována zákonná lhůta. Spis tak okamžitě postoupil městskému soudu, který věc urychleně vyřídil. Městský soud přitom nevěděl, že stěžovatel, již zastoupený obhájcem, ještě v průběhu zákonné třídní lhůty stížnost doplnil, a nemohl proto ani posoudit, je-li požadavek na poskytnutí dodatečné lhůty adekvátní.

Neinformováním stěžovatele, že doplnění stížnosti není možné, ani že jím navržená lhůta je nepřiměřená a neakceptovatelná, a to bez stanovení jiné lhůty, a tím, že městský soud urychleně rozhodl, porušil legitimní očekávání stěžovatele a v důsledku toho i jeho právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny. Ústavní soud proto rozhodnutí stížnostního soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 790/25

30. 7. 2025

Vyhověno

Baxa Josef

Předčasné rozhodnutí o blanketní stížnosti a právo na obhajobu

Pokud stížnostní soud rozhodne o blanketní stížnosti navzdory tomu, že obviněný včas a jasně oznámil svůj záměr doplnit argumentaci věcnou stížností, byť bez konkrétně vymezené lhůty, porušuje tím jeho právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a jeho právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele V. H. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 10 To 49/2025-106 ze dne 6. 3. 2025 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a s čl. 40 odst. 3 Listiny.

Narativní část

Okresní soud rozhodl, že stěžovatel vykoná uložený trest odnětí svobody. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel ihned po vyhlášení ústně do protokolu stížnost. Zvolený obhájce podáním doručeným ve lhůtě dne 24. 2. 2025 sdělil, že stěžovatel podává stížnost. Oznámil, že stížnost odůvodní po seznámení se s podklady rozhodnutí. Dne 27. 2. 2025 obhájce nahlédl do soudního spisu. Dne 4. 3. 2025 okresní soud předložil blanketní stížnost krajskému soudu. Krajský soud napadeným usnesením stížnost zamítl. V odůvodnění uvedl, že stížnost projednal v neveřejném zasedání. Nevyčkal dodatečného odůvodnění, protože obhájce ve svém podání nesdělil lhůtu, ve které předloží dodatečné odůvodnění blanketní stížnosti.

Stěžovatel namítal, že krajský soud měl vyčkat na doplnění stížnosti nebo jej měl k doplnění vyzvat a stanovit přiměřenou lhůtu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že podá-li obviněný blanketní stížnost s avizovaným doplněním, musí rozhodující orgán buď stanovit přiměřenou lhůtu, nebo vyčkat jejího odůvodnění. Rozhodnout o blanketní stížnosti přímo lze jen výjimečně, a to tehdy, když procesní situace neumožňuje jiný postup. Požadavek rychlosti řízení sám o sobě tento postup neospravedlňuje.

Krajský soud zamítl blanketní stížnost s tím, že obhájce neoznámil lhůtu pro její doplnění. Ústavní soud uznal, že odpovědnost za řádné uplatnění opravného prostředku leží primárně na stěžovateli. Připomněl však, že již samotné jasné avízo úmyslu stížnost doplnit zakládá povinnost soudu vyzvat obhájce a určit mu k doplnění přiměřenou lhůtu. Nelze tedy bez dalšího rozhodnout pouze o blanketní stížnosti, protože takový postup odporuje ochraně práv podle článku 4 Ústavy. Ústavní soud současně odmítl argument krajského soudu, že by rychlost řízení či údajná jednoduchost věci mohly odůvodnit nerespektování práva stěžovatele na obhajobu. Zohlednil i to, že obhájce nahlédl do spisu třetí den po podání blanketní stížnosti a nelze mu vytýkat, že argumentaci během následujících čtyř pracovních dní nedoplnil.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Ústavní soud uzavřel, že krajský soud výše uvedeným postupem porušil právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny. Jeho rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1473/24

11. 6. 2025

Vyhověno

Zemanová Daniela

Nárok rodiče na náhradu nemajetkové újmy způsobené úmrtím dítěte

Trestní soud je v řízení, jehož účastníkem je rodič zemřelé oběti jako poškozený, povinen dle § 228 trestního řádu rozhodnout o jím řádně vzneseném nároku na náhradu nemajetkové újmy. Tuto povinnost nelze přenášet bez splnění zákonem stanovených podmínek na jiný subjekt.

Odkázání poškozeného rodiče s adhezním nárokem v plném rozsahu do občanskoprávního řízení je výjimečné a soud jej musí řádně odůvodnit. Jiný postup je porušením práva rodiče na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 11. 6. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele P. Š. usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 5 To 38/2024-393 ze dne 28. 2. 2024 a rozsudek Okresního soudu ve Vyškově č. j. 1 T 53/2023-375 ze dne 6. 12. 2023 v části, kterou byl stěžovatel se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel je otcem dcery zemřelé při dopravní nehodě. Za její smrt obecné soudy odsoudily obžalovaného. Stěžovatele s nárokem na náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč odkázaly v plném rozsahu na občanskoprávní řízení. Okresní soud adhezní výrok vůči stěžovateli odůvodnil jeho povinností požadovat ji po pojišťovně. Krajský soud nárok nepovažoval za dostatečně podložený, pokud stěžovatel předložil pouze fotografie se zemřelou dcerou, její rodný list, doklad o konverzaci a lékařské zprávy o zdravotním stavu stěžovatele. Soud poukázal na stěžovatelův nedoplatek na výživném a na jeho protiprávní jednání v minulosti s negativním dopadem na jeho zdravotní stav. Dále uvedl, že obžalovaný se zavázal uhradit stěžovateli na majetkové újmě částku 130 000 Kč. Tuto částku stěžovatel tedy soudně nevymáhal. Pro rozhodnutí ve věci by musely soudy provádět další rozsáhlé dokazování, které by trestní řízení neúměrně protáhlo.

V ústavní stížnosti stěžovatel především namítal, že soudy ho neměly s jeho nárokem odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť pro to nebyly splněny zákonné podmínky – další dokazování nebylo třeba. Soudy vystavily stěžovatele druhotné viktimizaci a prohlubování jeho újmy.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že postavení poškozeného nelze chápat jako doplňkové s odkazem na možnost uplatnění nároku v občanskoprávním řízení, neboť i v trestním řízení poškozenému náleží ochrana základních práv či svobod. Odkázání poškozeného do občanskoprávního řízení nemá být rovnocennou alternativou trestního řízení.

Pokud rodič uplatňuje nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené úmrtím dítěte, podle § 2959 občanského zákoníku se základ jeho nároku považuje za prokázaný a praxí soudů je stanovena pomůcka pro výpočet průměrné náhrady. Prokázáním dalších skutečností je možno částku zvýšit či snížit; úpravy zpravidla přiznanou částku neovlivní nijak zásadně, kromě zcela výjimečných situací.

Odkázání poškozeného rodiče s nárokem na náhradu nemajetkové újmy za smrt jeho dítěte v plném rozsahu na občanskoprávní řízení je možné a ústavně souladné pouze za splnění podmínek § 229 odst. 1 trestního řádu, tedy při absenci podkladů pro rozhodnutí či nutnosti provádění dalšího dokazování, které by neúměrně prodloužilo trestní řízení; a musí být v tomto smyslu řádně odůvodněno.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Okresní ani krajský soud neuvedly důvody, které by opodstatňovaly závěr o odkázání stěžovatele s jeho nárokem v plném rozsahu na občanskoprávní řízení.

Odůvodnění obsahovala důvody odporující zákonné úpravě. Pokud pojišťovna stěžovatele neodškodnila, měl okresní soud jeho nárok posoudit. Stejně tak závěr krajského soudu, že stěžovatel nepředložil dostatečné podklady pro rozhodnutí o povinnosti nahradit nemajetkovou újmu co do důvodu ani výše, byl v rozporu s § 2959 o. z. Jestliže krajský soud nezpochybnil vztah stěžovatele jakožto otce vůči oběti, byl povinen respektovat zákonný předpoklad vzniku újmy stěžovatele a vycházet z pomůcek stanovených judikaturou Nejvyššího soudu pro výpočet její průměrné výše.

Dále odůvodnění obsahovala tvrzení, která nebyla relevantní a neměla mít vliv na rozhodnutí o nároku stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy – jako řádnost

plnění vyživovací povinnosti, tvrzení o negativním dopadu protiprávního jednání stěžovatele z minulosti na jeho zdravotní stav či odkaz na závazek vedlejšího účastníka uhradit stěžovateli na majetkové újmě 130 000 Kč. Výše adhezního nároku nemá být v podobných řízeních odměnou za řádné plnění rodičovských povinností, ale musí zásadně odrážet pouze „hloubku“ ztráty, kterou rodič utrpěl.

Ústavní soud uzavřel, že obecné soudy porušily stěžovatelovo právo na soudní ochranu garantované čl. 36 odst. 1 Listiny, a jejich rozhodnutí v příslušných částech zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1323/25

30. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepříslušnost

Kühn Zdeněk

Povinnost trestních soudů zohlednit při stanovení náhrady újmy i šíření pornografie na internetu

Pokud soudy při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy nezohlední všechny relevantní okolnosti, jako je zneužití zranitelnosti poškozené a šíření pornografických materiálů na internetu, poruší tím její práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí dle čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Neschopnost poškozené pochopit závažnost útoku do uvedených práv přitom nesmí vést ke snížení náhrady.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh nezletilé stěžovatelky A. B. (jedná se o pseudonym) zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výroky rozsudku Vrchního soudu v Praze č. j. 10 To 37/2024-1344 ze dne 4. 6. 2024, kterým se stěžovatelka odkazuje se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních a kterým bylo její odvolání zamítnuto, pro rozpor s čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepříslušnost.

Narativní část

Krajský soud odsoudil stěžovatele za trestné činy sexuální povahy, především znásilnění, sexuální zneužívání a šíření dětské pornografie, které páchal na své nezletilé nevlastní dceři v letech 2018 až 2023. Nezletilé bylo v té době pět až deset let.

Trestná činnost spočívala v sexuálním zneužívání, podávání nevhodných až život ohrožujících léků, pořizování a sdílení dětské pornografie na dark webu a provozování nepenetračních sexuálních praktik. Krajský soud mu uložil dvanáctiletý trest odnětí svobody a v adhezním řízení přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 200 000 Kč z požadovaných 600 000 Kč. Soud své rozhodnutí o nižší částce odůvodnil tím, že újma není proporcionální následkům, protože si stěžovatelka většinu událostí nepamatuje a vnímala je jako hru. Vrchní soud následně snížil trest odnětí svobody na deset let, jelikož neshledal úmysl usmrtit poškozenou. Přestože vrchní soud potvrdil, že pachatel zasáhl do práv stěžovatelky závažně, potvrdil výši náhrady nemajetkové újmy. Rozhodl, že stěžovatelka v současnosti nevykazuje negativní následky zneužívání a soud neměl podklady pro zohlednění hypotetických budoucích následků.

Stěžovatelka namítala, že soudy neadekvátně zohlednily závažnost útoku a přiznaly jí nepřiměřeně nízkou náhradu nemajetkové újmy. Tvrdila, že soudy nedostatečně vypořádaly její argumenty a nesprávně zohlednily její bezbrannost a nevědomost.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud dlouhodobě zdůrazňuje posilování práv poškozených v trestním řízení a klade důraz na šetrný přístup k nim jakožto ústavní zásadu (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 32/16). Navzdory zdrženlivému přístupu k přezkumu rozhodnutí, jímž byl poškozený odkázán na občanskoprávní řízení, Ústavní soud zasahuje ve třech případech: nelze-li již pochybení napravit v civilním řízení, soudní rozhodnutí je zatíženo svévolí nebo je přiznaná náhrada nemajetkové újmy excesivně nízká.

V projednávané věci Ústavní soud zrušil výroky vrchního soudu, protože trpěly svévolí, konkrétně nepřezkoumatelností a vnitřní rozporností. Proto již nemohl přistoupit k posouzení, zda je přiznaná náhrada nemajetkové újmy excesivně nízká. Právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny zahrnuje povinnost soudu řádně odůvodnit svá rozhodnutí a vypořádat všechny relevantní argumenty účastníků. Vrchní soud sice správně konstatoval opodstatněnost nároku stěžovatelky na náhradu újmy, ale jeho odůvodnění výše přiznané částky je svévolné a neústavní. Soud zdůvodnil nízkou náhradu tím, že stěžovatelka podle znaleckého posudku v současnosti nevykazuje žádné psychické následky, protože jednání pachatele nechápala a má ho ráda. Takové odůvodnění porušuje ústavní principy a nebere dostatečně v úvahu celkovou intenzitu zásahu do práv stěžovatelky.

Krajský a následně i vrchní soud řádně neodůvodnily, proč přiznaly stěžovateli jen 200 000 Kč z požadovaných 600 000 Kč. Z odůvodnění nebylo zřejmé, jak zohlednily jednotlivé okolnosti, jako je zneužití závislosti a použití lži k uspání léčivem, což jsou dle § 2957 občanského zákoníku přitěžující okolnosti. Soudy tyto okolnosti buď nezohlednily, nebo je dokonce použily jako argument pro snížení náhrady. Ústavní soud považuje tento přístup za svévolný, jelikož je v rozporu s nálezovou judikaturou (srov. nález sp. zn. II. ÚS 3003/20). Zranitelnost osoby, v tomto případě nevědomost a nízký věk stěžovatelky, nesmí být důvodem pro snížení náhrady, protože to by znamenalo, že práva těchto osob mají menší hodnotu. To by však porušilo rovnost lidí v právech a důstojnosti dle článku 1 Listiny. Vrchní soud se dopustil i dalšího pochybení, když při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy nezohlednil pořízení a šíření pornografických materiálů stěžovatelky na dark webu. Podle § 2957 občanského zákoníku je zveřejnění zásahu do osobnostních práv přitěžující okolnost. Soud opomenul, že se fotografie a videa stěžovatelky dostaly do prostředí, kde se mohou nekontrolovaně šířit, což představuje masivní a trvalý zásah do jejích práv. Tím, že tuto skutečnost nebral v úvahu, zatížil své rozhodnutí svévolí a nepřezkoumatelností.

Ústavní soud uzavřel, že napadené výroky vrchního soudu obsahovaly svévolí v podobě nepřezkoumatelnosti, vnitřní rozpornosti a rozporu se zákonnou úpravou. Tím porušil práva stěžovatelky zakotvená v čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Napadené výroky proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1030/25

30. 7. 2025

Vyhověno

Šámal Pavel

Nárok na náhradu za užívání pozemku na bažantnici

Při stanovení obvyklého nájemného musí soudy zohlednit specifické vlastnosti daného pozemku. Pozemek může mít hodnotu i přesto, že neexistují srovnatelné pozemky v okolí a nelze tudíž provést běžnou kalkulaci. V těchto případech se musí soud vypořádat se znaleckým posudkem, který jeho zvláštnost zohlední.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Ing. Jána Osuského zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 3266/2024-625 ze dne 4. 2. 2025 a rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 13 Co 171/2023-597 ze dne 2. 5. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatel je vlastníkem pozemku, který je součástí bažantnice. Jedná se o oplocený komplex uzavřený bránou. Součástí pozemku stěžovatele je účelová komunikace, která není veřejně přístupná. Ostatní pozemky v komplexu vlastní Česká republika. Předmětné pozemky jsou honební, právo honitby na nich má státní podnik Lesy ČR (žalovaný).

V řízení před obecnými soudy se stěžovatel domáhal náhrady bezdůvodného obohacení ve výši 469 150 Kč za bezesmluvní užívání jím vlastněného pozemku. Okresní soud stěžovateli přiznal náhradu ve výši 187 660 Kč s příslušenstvím. Krajský soud rozhodnutí zrušil. Soudy podle něj neměly pravomoc ve věci rozhodovat, neboť stěžovateli náleží náhrada za přičlenění pozemku k honitbě podle zákona o myslivosti. Nejvyšší soud rozhodnutí zrušil. Připomněl, že se stěžovatel nedomáhal náhrady za přičlenění k honitbě, nýbrž vydání bezdůvodného obohacení. Uživatel honitby je oprávněn pohybovat se na všech honebních pozemcích, nemůže však bez dalšího omezit ostatní vlastníky těchto pozemků, kteří nejsou členy honebního společenstva.

V druhém rozsudku okresní soud přiznal stěžovateli 389 950 Kč s příslušenstvím. Výše náhrady měla odpovídat obvyklému nájemnému. Při jejím určení vyšel z (revizního) znaleckého posudku. Krajský soud jeho rozhodnutí zrušil. Poukázal na to, že pozemek je specifický a není způsobilý k pronájmu za jakkoli nízké nájemné. Uživací právo k němu proto má nulovou hodnotu a bezdůvodné obohacení nevzniklo. Nejvyšší soud rozhodnutí potvrdil.

Stěžovatel v ústavní stížnosti poukázal na problematickou argumentaci krajského soudu. Pokud podle soudu neexistuje relevantní realitní trh s podobnými nemovitostmi, měl výši bezdůvodného obohacení stanovit tzv. náhradním způsobem.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že zjišťování skutkového stavu je věcí obecných soudů. Sám může zasáhnout pouze v případě extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, k čemuž v této věci došlo. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu je znalecký posudek pouze jedním z důkazních prostředků. Obecné soudy ho musí hodnotit stejně pečlivě jako jiné důkazy. Ačkoliv nejsou oprávněny přehodnocovat věcné závěry posudku, musí prověřit logickou souladnost a srovnat jeho obsah s ostatními provedenými důkazy.

Stěžovatel žádal o přiznání náhrady za bezdůvodné obohacení způsobené protiprávním užíváním jeho pozemku. Tomu odpovídá i stav, kdy je cizí pozemek užíván subjektem odlišným od jeho vlastníka bez nájemní smlouvy nebo jiného obdobného titulu. Pro posouzení bezdůvodného obohacení pak není rozhodné, do jaké míry uživatel držbu zhodnocuje a přináší-li mu zisk. Výše náhrady zpravidla odpovídá částkám vynakládaným za užívání stejné nebo podobné věci v daném místě, čase a za obdobných podmínek. Typický jde o formu nájmu, je tedy potřeba zjistit částku, kterou by nájemce byl povinen plnit podle platné nájemní smlouvy.

Jádrem věci byla otázka výše bezdůvodného obohacení, resp. toho, z jakých kritérií je třeba při jeho určení vycházet. Za obvyklých okolností se výše odvíjí od obvyklého nájemného za užívání pozemku. Zde však byl rozsah vlastnického práva významně oslaben povahou pozemku, který je součástí honitby a nachází se v uzavřeném areálu. Krajský soud tedy nemohl provést běžnou kalkulaci obvyklého nájemného porovnáním se srovnatelnými nemovitostmi, proto stanovil nulovou hodnotu pozemku.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Podle prokázaného skutkového stavu však žalovaný pozemek užíval a užívání mu přinášelo zisk. Zároveň nebylo sporu o tom, že jej užíval bez právního titulu.

Ústavní soud se s názorem krajského soudu neztotožnil. I kdyby měl pozemek užitnou hodnotu jen pro jediný subjekt, nelze uzavřít, že není pronajatelný. Všechny zvláštnosti pozemku zohlednili oba znalci v posudcích. Ve výsledné částce se navíc téměř shodují. Přesto krajský soud shledal, že pozemek má nulovou hodnotu.

Pozemek byl přitom rozhodnutím správního orgánu určen jako neveřejná účelová komunikace, opatřená asfaltovým povrchem. Skutkový stav, z něhož krajský soud vycházel, byl proto v extrémním nesouladu s provedenými důkazy. Jeho pochybení nenapravit ani Nejvyšší soud. Ústavní soud proto napadená rozhodnutí pro porušení práva na soudní ochranu a ochranu vlastnictví zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Pavel Šámal. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2349/24

30. 7. 2025

Vyhověno

Kühn Zdeněk

Překvapivé skutkové posouzení věci obecným soudem na základě nepřipustných závěrů Nejvyššího soudu

Pokud Nejvyšší soud v kasačním rozhodnutí přehodnotí skutková zjištění nižších soudů a ty pak bez nového dokazování přijmou opačné skutkové závěry, než k jakým dospěly v původním řízení, jedná se o neústavní postup. Takový postup je překvapivý a vykazuje znaky libovůle, čímž porušuje základní požadavky čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky obchodní společnosti X zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 21 Cdo 3393/2023-353 ze dne 30. 5. 2024, rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 23 Co 38/2023-327 ze dne 27. 6. 2023, rozsudek Okresního soudu v Mělníku č. j. 6 C 454/2018-303 ze dne 18. 10. 2022 a usnesení Nejvyššího soudu č. j. 21 Cdo 3710/2020-274 ze dne 27. 5. 2022 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Vedlejší účastník pracoval u stěžovatelky na pozici ředitele obchodního zastoupení. Stěžovatelka postupně přijala dvě organizační opatření. Nejprve jeho pozici rozdělila na běžnou správu a komunikaci s klíčovými zákazníky, kdy první jmenovaná část přešla na nově přijatého zaměstnance. Následně komunikaci s klíčovými zákazníky převzala mateřská společnost a stěžovatelka pozici zrušila. Vedlejšího účastníka propustila pro nadbytečnost.

Vedlejší účastník se domáhal určení neplatnosti výpovědi. Tvrdil, že byla účelová a skutečným důvodem byly osobní spory mezi ním a jednatelem stěžovatelky. Okresní soud rozhodl ve prospěch stěžovatelky. Podstatné bylo, že u stěžovatelky došlo k celkové reorganizaci.

Pozici vedlejšího účastníka neobsadil žádný jiný zaměstnanec a existovala tak příčinná souvislost mezi reorganizací a nadbytečností vedlejšího účastníka. Krajský soud se s tímto hodnocením ztotožnil. Nejvyšší soud jejich rozsudky zrušil. Podle něj byly důvodem reorganizace neuspokojivé pracovní výsledky vedlejšího účastníka. Okresní soud následně žalobě vedlejšího účastníka vyhověl. Krajský soud jeho rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky odmítl s tím, že přijaté závěry odpovídaly jeho ustálené rozhodovací praxi.

Stěžovatelka namítala, že cílem organizačních změn bylo zvýšit efektivitu práce, nikoli zastřeně ukončit pracovní poměr vedlejšího účastníka. První změnu přijala v dobré víře, že je třeba posílit pracovní tým. Až následně se ukázalo, že je pozice vedlejšího účastníka nadbytečná. Podle stěžovatelky Nejvyšší soud věc neposuzoval po stránce právní, nýbrž skutkové a až na základě nového skutkového posouzení aplikoval jiný právní závěr. Soudy následně rozhodly zcela opačně, aniž by doplnily dokazování.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Jádro věci představovala otázka, zda skutečným důvodem výpovědi byly organizační změny, nebo zda stěžovatelka tyto organizační změny využila pouze jako záminku k ukončení pracovního poměru.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Její posouzení je závislé na hodnocení skutkového stavu, až následně lze učinit právní závěry. Nejvyšší soud takové závěry sice sám neučinil a rozsudky obecných soudů nezměnil, avšak svým názorem je zavázal v dalším řízení. Nešlo pouze o jiné hodnocení totožné skutkové situace, Nejvyšší soud ji přehodnotil a až na ní postavil svůj právní názor.

V dovolacím řízení zásadně nelze revidovat skutková zjištění odvolacího soudu. Hodnocením důkazů bez jejich provedení by totiž soud porušil zásadu přímosti a bezprostřednosti dokazování. Zásah Nejvyššího soudu je namístě pouze ve výjimečných případech, kdy jsou skutková zjištění v extrémním rozporu s provedenými důkazy. K tomu však v této věci nedošlo. Nejvyšší soud pouze nesouhlasil se skutkovými závěry soudů nižšího stupně a představil svůj vlastní pohled.

Nižší soudy následovaly rozhodnutí Nejvyššího soudu a hodnotily stejný skutkový stav zcela opačně. Nijak nedoplnily dokazování a zcela pominuly skutečnosti, které v předchozích rozhodnutích považovaly za zásadní. Nijak nevysvětlily, proč již nejsou pro řízení relevantní, což vykazuje znaky nepřipustné libovůle a překvapivosti. Postup obecných soudů byl natolik vadný, že porušuje základní požadavky čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 798/25

22. 7. 2025

**Vyhověno
Příbáh Jiří**

Překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu o zpětném přiznání výživného a jeho výše pro rodiče s nadstandardními příjmy

Pokud účastníci řízení nemají možnost účinně argumentovat ve vztahu ke všem otázkám, na jejichž řešení bude rozhodnutí soudu spočívat, a nedostanou příležitost vyjádřit se k odlišnému hodnocení důkazů nebo k odlišnému právnímu hodnocení, jedná se o překvapivé rozhodnutí. Takové rozhodnutí je v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

V řízení ve věcech výživy nezletilého dítěte se uplatňuje vyšetřovací zásada, podle které je soud povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, přičemž není zásadně omezen tvrzeními a návrhy účastníků. To znamená především zvýšenou aktivitu soudu při dokazování a objasňování skutkového stavu, z čehož však neplyne, že soud může postupovat nepředvídatelně.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele A. K. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 22. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 16 Co 131/2024-576 ze dne 8. 1. 2025 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel napadl rozsudek krajského soudu, který změnil výši výživného pro jeho dvě nezletilé děti. Stěžovatel namítal, že soud mu svévolně vyměřil výživné zpětně již od 1. 1. 2020, což nenavrhovala ani vedlejší účastnice, ani kolizní opatrovník. Přitom okresní soud stanovil výživné pro obě děti zpětně až od 1. 9. 2022 a vedlejší účastnice s tím zjevně souhlasila, když se proti tomuto rozhodnutí neodvolala.

Napadený rozsudek je podle stěžovatele překvapivý, neboť krajský soud jej se zamýšleným postupem nijak neseznámil, ani ho v tom smyslu nepoučil. Soud rozhodoval paternalisticky a nepatříčně zpochybnil dřívější dohodu rodičů o výživném. Porušil také právo rodičů stanovit, v jakých materiálních podmínkách budou děti vyrůstat. Podle stěžovatele by dítě nemělo mít k dispozici shodné množství financí jako jeho rodič jen proto, že rodič je movitý. To vyplývá i z nálezu sp. zn. IV. ÚS 650/15, jehož závěry však krajský soud dezinterpretoval. Soud také nezohlednil mimořádné platby při výpočtu nedoplatku na výživném; souhlasit nelze ani s úvahou krajského soudu o využití tzv. spořicí složky výživného.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že stěžovatel vznesl řadu hmotněprávních námitek, jakož i námitky procesního charakteru. Primárně se zabýval procesními námitkami, přičemž za důvodnou označil především námitku překvapivosti napadeného rozsudku. Ačkoliv krajský soud zpětně zvýšil výživné pro obě nezletilé děti již od 1. 1. 2020, tedy od okamžiku více než dva roky dřívějšího v porovnání s okresním soudem, nijak o tomto svém záměru účastníky řízení nepoučil a neinformoval je. Přitom zásada předvídatelnosti soudního rozhodování je v zákonné rovině upravena v § 6 občanského soudního řádu a je také hlavní složkou práva na spravedlivý proces. Z práva na spravedlivé projednání věci pak plyne i zákaz překvapivých rozhodnutí. Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je sice jako nesporné ovládáno zásadou vyšetřovací a soud v něm není vázán návrhy účastníků – to však nemá jakýkoliv vliv na nutnost dodržování zásady předvídatelnosti rozhodování. Jinak řečeno, soud sice může přisoudit více či něco jiného, než navrhnou účastníci, nesmí však být překvapivý a musí svůj zamýšlený postup dostatečně jasně avizovat, aby na něj mohli účastníci adekvátně reagovat.

Procesní poučovací povinnost soudu nelze vykládat tak, že by účastníci měli znát výsledný závěr soudu o projednávané věci předtím, než je vysloven v jeho rozhodnutí. Pokud však soud zvažuje věc posoudit jinak, účastník řízení musí mít možnost se k tomuto posouzení vyjádřit a případně navrhnout další důkazy, což krajský soud neučinil. Stěžovatel nemohl navýšení výživného zpětně od 1. 1. 2020 jakkoliv předvídat, přitom se jednalo o existenci nedoplatku na výživném v řádu statisíců korun. To za situace, kdy stěžovateli právní řád proti rozhodnutí odvolacího soudu už nedává k dispozici žádný další opravný prostředek.

Obecné soudy by při stanovování výše výživného neměly odhlížet od obecných racionálních a mravních hledisek, případně práv rodičů plynoucích z jejich rodičovské odpovědnosti, jak vyplývá z citovaného nálezu sp. zn. IV. ÚS 650/15. Ačkoliv krajský soud v odůvodnění rozsudku uvádí, že postupuje v jeho intencích, s jeho nosnými myšlenkami se konkrétně ve vztahu k souzené věci nevypořádal. Z čl. 32 odst. 4 Listiny vyplývá, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a další podrobnosti pak stanoví zákon – tedy § 858 občanského zákoníku upravující rodičovskou odpovědnost. Podle Ústavního soudu přitom nelze, při zachování obecně uznávaných společenských hodnot a standardů, rodiči do tohoto práva zasahovat. Je to právě rodič, kdo rozhoduje o nastavení určité životní úrovně a způsobu společného života.

Z jeho judikatury zároveň vyplývá, že nepřiznání zpětného zvýšení výživného může být fakticky projevem nepřipustného sankcionování dítěte za postup rodičů, kteří nejsou schopni v jeho zájmu upravit své vztahy na rozumnou úroveň. Jde o výklad rozporný s ústavně zaručenou ochranou dětí a mladistvých i s nejlepším zájmem dítěte. To však nedopadá na nyní projednávaný případ.

Krajský soud nezohlednil, jakým způsobem se stěžovatel zasazuje o výchovu svých nezletilých dětí a že nejdůležitějším stěžovatelským přáním a výchovným mottem v tomto směru je snaha vychovávat své děti v duchu střídmosti (nikoliv však askeze) a vědomí hodnoty peněz. Zároveň je zřejmé, že stěžovatel svým dětem neodpírá požitky plynoucí např. z cestování, drahého vybavení a podobně – tedy výhody plynoucí z jeho nadstandardních příjmů. Tento výchovný styl, který je vlastní oběma rodičům, přitom našel svůj odraz již v jejich původní dohodě schválené jiným soudem z počátku roku 2019. Tu však krajský soud fakticky revidoval, neboť dle odůvodnění napadeného rozsudku ji považoval za nepřiměřenou ve smyslu příliš nízké výše výživného.

Krajský soud se dále nevypořádal s některými dalšími námitkami stěžovatele, například námitkou realizované životní úrovně stěžovatele a statisícových plateb nad rámec výživného. Po zrušení napadeného rozsudku však krajskému soudu vznikne prostor pro posouzení těchto námitek a stejně tak znovu posoudí otázku zpětného určení výživného i otázku jeho výše.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jiří Příbáš. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 894/25

30. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepříslušnost

Odmítnuto pro neoprávněnost navrhovatele

Odmítnuto pro nedodržení lhůty

Jirsa Jaromír

Výrazně omezený styk rodiče s dítětem a překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu

Rozhodnutí, které upravuje styk rodiče s dítětem ve značně omezeném rozsahu, musí zároveň obsahovat konkrétní výhled jeho dalšího rozšiřování. V opačném případě může být porušeno právo rodiče na péči a výchovu dítěte podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Pokud odvolací soud rozsah styku stanovený prvoinstančním soudem dále významně omezí, aniž by odvolatele poučil, že takovou úpravu zvažuje, postupuje překvapivě a nepředvídatelně, což je v rozporu s právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele P. J. P. S. L. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 242/2024-562 ze dne 8. 1. 2025 pro rozpor s čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl.

Narativní část

Městský soud napadeným rozsudkem změnil rozhodnutí prvoinstančního soudu tak, že stěžovatel je oprávněn se stýkat se svojí desetiletou dcerou v každém kalendářním týdnu pouze ve středu od 13:00 do 14:00, a to v prostorách poradny za asistence pracovníka zařízení. Městský soud na rozdíl od obvodního soudu uzavřel, že s ohledem na vyhozený vztah nejen mezi rodiči, ale i ze strany nezletilé k otci, je namísto po určitou dobu zájmy otce „upozadit“ za nejlepším zájmem nezletilé. Zásadní je, aby styky nezletilé s otcem vůbec probíhaly; proto musí otec respektovat, že styk bude jen asistovaný po dobu jedné hodiny týdně. Je na otci, aby si v průběhu těchto setkání opětovně vybudoval vztah s nezletilou, především, aby u ní nastolil pocit bezpečí v jeho přítomnosti. Odvolací soud zohlednil zejména přání nezletilé, jejíž negativní postoj k otci se dlouhodobě nemění. Dodal, že stěžovatel může prohlubovat vztah s dcerou i skrze dálkové komunikační prostředky.

Stěžovatel namítal, že městský soud nezkoumal příčiny ambivalentního postoje nezletilé k němu a nevypořádal se dostatečně s tím, proč upřednostnil pouze omezený asistovaný styk. V tomto ohledu je rozsudek překvapivý. Soudy pominuly, že postoj nezletilé může být ovlivněn matkou, navíc není zřejmé, z čeho vzal odvolací soud za prokázaný negativní postoj nezletilé k otci. Kapacity zařízení pro realizaci asistovaného styku se navíc ukázaly jako nedostatečné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud shledal, že městský soud porušil právo stěžovatele na soudní ochranu, protože postupoval překvapivě, když rozsah styku stanovený obvodním soudem významně omezil, aniž by stěžovatele poučil, že takovou úpravu zvažuje. Soud účastníky musí s takovým návrhem seznámit a dát jim prostor k vyjádření či navržení důkazů. Dále porušil právo stěžovatele na péči a výchovu o dítě, neboť styk stěžovatele s nezletilou upravitel ve velmi omezeném rozsahu, aniž by stanovil či naznačil konkrétní model jeho postupného rozšiřování.

Ze záznamu z jednání před městským soudem nevyplývá, že by odvolací soud stěžovateli naznačil, že hodlá ještě více omezit stanovený styk na pouze asistovaný v rozsahu jedné hodiny týdně, a nadto v zařízení, které podle stěžovatele nebylo dostatečně kapacitně vybaveno, což je rozsah styku blízký se úplnému zákazu. Ani matka, případně opatrovník či jiné subjekty v řízení nenavrhovaly, že by měl být styk upraven tímto konkrétním způsobem. Jelikož odvolací soud neupozornil stěžovatele jako jediného odvolatele na možnou změnu úpravy styku oproti obvodnímu soudu v jeho „neprospěch“, zatížil své rozhodnutí nepředvídatelností a porušil čl. 36 odst. 1 Listiny.

Dále, tak významné omezení styku bez úpravy postupného rozšiřování je neústavní. Odkazem na svoji judikaturu k dané problematice Ústavní soud zdůraznil, že při rozhodování věcí k péči o dítě a styku s ním je nutné vycházet z předpokladu, že práva obou rodičů na péči o dítě mají stejnou váhu a dítě má právo na péči obou rodičů rovnocenně ve smyslu čl. 32 odst. 4 Listiny, čl. 8 Úmluvy a čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Soudy pak musí zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a rodičů.

Trávení společného času znamená pro rodiče a dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i přes problémy ve vztazích mezi rodiči či rodiči a dětmi. Dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a ti mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte dle čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Kladně lze hodnotit, že odvolací soud stanovil rozsah styku s ohledem na názor nezletilé a na potíže s realizací setkání v minulosti, když provedl s nezletilou citlivý pohovor, při němž se pokusil zjistit příčiny odmítavého postoje k otci a vysvětlil, že kontakt s otcem pro ni může být přínosný. Je však zřejmé, že nezletilá zastává k otci negativní postoj a že se s ním stýkat nechce, aniž by bylo jednoznačně zjištěno proč. Na rozdíl od stěžovatele se Ústavní soud nedomnívá, že by vždy bylo možné zjistit a určit konkrétní příčinu tohoto postoje, neboť lidská psychika, zvláště dětská, bývá složitá a proměnlivá. Obecné soudy vynaložily dostatečnou snahu zjistit důvody odmítavého postoje nezletilé, přitom možných příčin je více a některé leží i na straně stěžovatele (např. jazyková bariéra či nerespektování hranic). Zároveň nebylo prokázáno, že by stěžovatel nezvládal výchovnou roli nebo že by se vůči nezletilé choval natolik nevhodným způsobem, že by jí působil značnou emocionální či psychickou újmu, což by mohlo takto významné omezení styku odůvodnit.

Pro Ústavní soud není rozhodující samotný rozsah styku, jak jej upravit odvolací soud, ale skutečnost, že nestanovil žádný výhled jeho postupného rozšiřování. Přitom obvodní soud alespoň minimální výhled nastínil. Ústavní soud si je vědom, že stanovený rozsah styku je pouze vykonatelné minimum a rodiče se na jeho rozšíření mohou (a mají) dohodnout i sami. V daném případě je však komunikace mezi rodiči přinejmenším komplikovaná a nelze proto spoléhat na jejich vlastní iniciativu. Ačkoli předvídat budoucí vývoj vztahu mezi otcem a dcerou může být obtížné, soudy nesmí na snahu o jeho zlepšení rezignovat, ani za cenu dočasného zvýšeného nepohodlí pro nezletilou. Při úpravě styku je třeba myslet především na budoucnost dítěte.

Ústavní soud uzavřel, že rozsudek městského soudu je v rozporu s předestřeny požadavky, neboť upravit styk v natolik omezeném rozsahu, že bez stanovení konkrétního výhledu jeho rozšiřování nepředstavuje přiměřené a ústavně souladné řešení. Porušil tak právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 a právo na péči a výchovu dítěte dle čl. 32 odst. 4 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3117/24

18. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Příbáh Jiří

Překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu o zpětném přiznání výživného a jeho výše pro rodiče s nadstandardními příjmy

Za přepjatý formalismus je nutno považovat postup soudu, který přičítá účastníkovi k tíži systematické, logické či formulační nedostatky podání, přestože z jeho obsahu vyplývá splnění zákonných požadavků. Není možné odmítnout dovolání jen proto, že dovolatel zvolil více alternativních předpokladů přípustnosti, pokud tak učinil vědomě, výslovně to odůvodnil a vysvětlil, proč je jejich kombinace vzhledem k posuzované otázce přiměřená. Takovým postupem soud poruší právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Anastazie Budajové zrušil III. senát Ústavního soudu nálezením ze dne 18. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 33 Cdo 1054/2023-281 ze dne 20. 6. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Stěžovatelka byla studentkou soukromé vysoké školy AMBIS, ke studiu se zapsala v září 2019. Absolvovala jeden semestr studia, poté studium přerušila a v prosinci 2020 ukončila. Vysoká škola po ní požadovala doplacení školného a smluvní pokutu ve výši 0,3 % denně z dlužné částky podle smlouvy o studiu, jejíž přílohou byly všeobecné podmínky studia, které zakládaly povinnost hradit školné za první tři semestry bez ohledu na skutečnou délku studia.

Okresní soud žalobu školy zamítl s tím, že jde o spotřebitelskou smlouvu obsahující nepřiměřená ujednání, která způsobují nerovnováhu mezi stranami, a nelze k nim přihlížet. Smlouvu shledal pro rozpor s občanským zákoníkem a dobrými mravy neplatnou. Krajský soud rozhodnutí změnil a uložil stěžovateli uhradit školné, úrok z prodlení i smluvní pokutu za vymezené období s tím, že smlouva o studiu nemá povahu spotřebitelské smlouvy, neboť poplatky představují spíše podíl na nákladech studia než přímou úplatu za službu. Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky jako nepřipustné kvůli vymezení více alternativních předpokladů přípustnosti dovolání, což považoval za nesplnění zákonných náležitostí.

Stěžovatelka namítala, že krajský soud nesprávně vycházel z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 4532/14, které se týkalo soukromé vysoké školy zřízené ve formě obecně prospěšné společnosti. Podle stěžovatelky krajský soud přistupoval k její škole, jako by šlo o veřejnou instituci. Uvedla, že pominul judikaturu, kterou se naopak okresní soud zabýval a která jednoznačně říká, že vztah mezi studentem a soukromou vysokou školou je spotřebitelský. Namítala, že vysoká škola stanovila školné v rozporu se zákonem o vysokých školách, neboť neměla vnitřním předpisem upraveno školné a poplatky, a proto neměla právní titul pro žalované nároky. Tuto námitku krajský soud nevypořádal, přestože ji okresní soud posoudil.

Ve vztahu k Nejvyššímu soudu tvrdila, že odmítnutí dovolání pro alternativní vymezení předpokladů přípustnosti je protiústavní. Odkazovala na judikaturu Ústavního soudu, podle které alternativní vymezení nevylučuje přípustnost dovolání. Dle stěžovatelky právní otázka povahy smlouvy o studiu dosud vyřešena nebyla.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud vyšel z toho, že dovolací řízení je sice přísně formalizované, ale při posuzování náležitostí dovolání musí Nejvyšší soud vycházet z jeho celého obsahu a nesmí účastníkovi klást k tíži pouhé formulační nedostatky. Procesní předpisy musí soudy interpretovat a aplikovat tak, aby na účastníky řízení nebyly kladeny nepřiměřené požadavky a nebránily tím fakticky ve výkonu práva na soudní ochranu. Přepjatý formalismus, spočívající v odmítnutí dovolání jen pro alternativní vymezení přípustnosti, je v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud shledal, že dovolateli nelze klást k tíži, jestliže namítne, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe, kterou dovolatel specifikuje, a současně vyjádří názor, že zároveň lze uvažovat o tom, že s ohledem na skutkové či právní odlišnosti jde o otázku dosud dovolacím soudem neřešenou.

Stěžovatelka nevymezila předpoklady přípustnosti dovolání mechanicky ani nesrozumitelně. V dovolání výslovně upozornila, že zvolila kombinaci variant, a zároveň vysvětlila, proč je takový postup v jejím případě akceptovatelný. Opřela se o skutečnost, že judikatura Nejvyššího soudu k otázce povahy smlouvy o studiu na soukromé vysoké škole není jednotná a neřeší všechny aspekty. Její argumentace vycházela z pečlivého zhodnocení více právních hledisek.

Podle Ústavního soudu proto nebylo namístě, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jen s poukazem na to, že stěžovatelka uvedla více variant přípustnosti. Smyslem přísné úpravy dovolacího řízení je bránit nekvalitním podáním, nikoliv odmítat kvalifikovaně připravená dovolání, jejichž podstatou je ochrana základních práv. Postup stěžovatelky byl přitom důsledkem absence sjednocující judikatury, která by komplexně řešila všechny aspekty předložené právní otázky a sjednotila rozkolísanou rozhodovací praxi obecných soudů.

Nejvyšší soud proto pochybil, když dovolání stěžovatelky posoudil čistě formálně a bez věcného přezkumu. Tím jí fakticky odepřel přístup k soudu a porušil právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Z tohoto důvodu Ústavní soud napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil. S ohledem na to se již nezabýval dalšími námitkami stěžovatelky a v části napadající rozsudek krajského soudu ústavní stížnost odmítl jako nepřipustnou.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 3261/24

11. 6. 2025

Vyhověno

Kühn Zdeněk

Podání ve věci samé opatřené elektronickým podpisem

Pokud obecný soud nepřihlédne k podání ve věci samé, které je opatřeno uznávaným elektronickým podpisem a zasláno e-mailem jako příloha, s odůvodněním že samotný e-mail uznávaným elektronickým podpisem opatřen není, porušuje tím právo účastníka řízení na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky obchodní společnosti Dopravní Stavby Silnic s.r.o. IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 11. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy zakázal Obvodnímu soudu pro Prahu 1, aby pokračoval v porušování jejího práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a přikázal mu, aby přihlédl k odvolání stěžovatelky proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 č. j. 23 C 157/2024-51 ze dne 14. 8. 2024 a předložil soudní spis k rozhodnutí o odvolání.

Narativní část

Obvodní soud vyhověl žalobě v řízení, kde stěžovatelka vystupovala jako žalovaná a nařídil jí uhradit žalovanou částku ve výši 22 990 Kč. Stěžovatelka podala odvolání, ale soud k němu dle § 42 odst. 2 o. s. ř. nepřihlédl. Zdůvodnil to tím, že stěžovatelka odvolání učinila v elektronické podobě, neopatřila však samotný e-mail uznávaným elektronickým podpisem dle § 6 zákona č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Na tuto skutečnost soud stěžovatelku upozornil.

Stěžovatelka namítala, že podání opatřila uznávaným elektronickým podpisem. Podpis umístila v samotném textu odvolání a jeho doplnění, tj. na podáních, které byly jako příloha připojeny k e-mailu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V souladu s čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny má každý právo domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, pokud dodrží zákonem stanovený postup. Ten sleduje legitimní cíl, kterým je zajistit řádný chod spravedlnosti a právní jistotu. Soudy mohou po účastníkovi požadovat splnění formalit či podmínek řízení. Procesní pravidla však nelze uplatňovat přehnaně formalisticky, nerozumně či nepřiměřeně (nálezy sp. zn. Pl. ÚS 30/24 a sp. zn. IV. ÚS 281/04).

Požadavek dodržení stanoveného postupu působí obousměrně. Jednotlivec jej má respektovat, jinak se nemůže úspěšně domáhat spravedlnosti. Pokud postup dodrží, soudy mu musejí poskytnout ochranu.

Stanovený postup zahrnuje například podobu a formu procesních úkonů. Ačkoli občanský soudní řád vychází z principu bezformálnosti dle § 41 odst. 1 o. s. ř., může zákon stanovit náležitosti formy podání. Pokud účastník soudního řízení učiní podání ve věci samé v elektronické podobě, zákon vyžaduje, aby takové podání doplnil nejpozději do tří dnů. Pokud však je podání opatřeno uznávaným elektronickým podpisem (tj. buď zaručeným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu, nebo kvalifikovaným elektronickým podpisem), nic doplňovat nemusí v souladu s § 42 odst. 2 a odst. 3 o. s. ř. Elektronické podání lze učinit pouze přes veřejnou datovou síť, datovou schránku nebo ePodatelnu, a příslušný podpis zajišťuje identitu podatele a integritu zprávy. Ústavní soud v několika nálezech zdůraznil, že podpis připojený jen k průvodnímu e-mailu pokrývá přiložené dokumenty a zajišťuje integritu celého podání, jelikož průvodní e-mail a jeho přílohy tvoří jeden nedělitelný celek (např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 4787/12, sp. zn. IV. ÚS 1829/13).

V projednávané věci nastala opačná situace. Advokát stěžovatelky opatřil uznávaným elektronickým podpisem jen odvolání, které jako přílohu připojil k e-mailu. Samotný e-mail obsahoval pouze přednastavený podpis – patičku. Obvodní soud poté nesprávně směšoval pojmy podání a e-mail. Pouze podání představuje procesněprávní institut, proto zákon vyžaduje uznávaný elektronický podpis výlučně u podání ve věci samé zasílaného elektronicky. Splněním této povinnosti se účastník řízení zbavuje zákonné povinnosti doplnit podání do tří dnů. Ústavní soud připustil, že v praxi se pojmy podání a e-mail mohou částečně překrývat, například pokud účastník vloží text podání přímo do těla e-mailu. To však neznamená, že jsou tyto pojmy zaměnitelné. Nelze požadovat uznávaný elektronický podpis tam, kde zákon neukládá jeho použití. V projednávané věci měl e-mail pouze funkci obálky doručující odvolání ve věci samé. Postup obvodního soudu byl v rozporu s ustálenou judikaturou, podle níž e-mailovou obálku a podání ve věci samé nelze uměle oddělovat, nýbrž je třeba je posuzovat jako celek.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Důsledné rozlišování má praktický význam: určuje, kam účastník soudního řízení musí umístit uznávaný elektronický podpis, aby se vyhnul povinnosti podání doplňovat.

Ústavní soud nenašel nic, co by vyvolávalo pochybnosti o totožnosti stěžovatelky, proto měl obvodní soud k odvolání přihlídnout. Tím, že nepředložil soudní spis odvolacímu soudu, porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Proto mu Ústavní soud zakázal, aby v porušování pokračoval a přikázal, aby k odvolání přihlédl a spis předložil odvolacímu soudu k rozhodnutí.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1254/24

2. 7. 2025

Zamítnuto

Dolanská Bányaiová Lucie

Aktivní eutanázie

Otázka možnosti svobodného rozhodnutí o ukončení vlastního života, a to i za asistence třetí osoby, spadá do rozsahu práva na respektování tělesné a duševní integrity dle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na soukromí dle článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Legitimním cílem omezení tohoto práva je ochrana zranitelných osob před rozhodnutími učiněnými unáhleně, pod nátlakem, v tísní či za jiných okolností, za nichž by takové rozhodnutí nebylo skutečným projevem osobní autonomie. Rozsah a podmínky případné legalizace eutanázie náleží zákonodárci.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 2. 7. 2025 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ústavní stížnost stěžovatele P. B. proti rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 24 Cdo 3727/2023-537 ze dne 29. 1. 2024, rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích č. j. 27 Co 176/2023-515 ze dne 23. 8. 2023 a rozsudku Okresního soudu v Pardubicích č. j. 18 C 175/2022-467 ze dne 25. 4. 2023.

Narativní část

Stěžovatel se žalobou proti Ministerstvu zdravotnictví domáhal přivolení k zásahu do své osobní integrity spočívajícímu v provedení eutanázie.

Okresní soud žalobu původně zamítl, krajský soud jeho rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud tato rozhodnutí zrušil a vrátil věc okresnímu soudu k dalšímu řízení s tím, že žalobní petit musí být formulován určitě a že věc má být projednána v řízení sporném. Stěžovatel žalobu doplnil tak, že žádal povolení zásahu spočívajícího v podání smrtícího prostředku lékařem „na základě výslovné a dobrovolné žádosti žalobce, jehož účelem bude ukončení života žalobce“.

Okresní soud žalobu nyní napadeným rozsudkem znovu zamítl s odůvodněním, že pro podání smrtícího prostředku stěžovateli neexistuje zákonný rámec.

Nedotknutelnost člověka chráněná jak na úrovni občanského zákoníku, tak čl. 7 odst. 1 Listiny vyjadřuje zapovězení jakýchkoliv nezákonných zásahů do tělesné a duševní integrity člověka. Naopak trestní zákoník eutanázii kriminalizuje. Dodal, že z provedených důkazů nevyplyvá, že by se stěžovatel nacházel v terminálním stádiu onemocnění nebo že by nebyla zachována jeho lidská důstojnost. Krajský soud rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele zamítl s tím, že z vnitrostátní ani mezinárodní právní úpravy nelze dovodit právo na eutanázii.

Stěžovatel namítal, že možnost svobodně rozhodnout o ukončení života je součástí osobní autonomie a lidské důstojnosti. Odkázal na rozhodnutí Spolkového ústavního soudu sp. zn. 2 BvR 2347/15 ze dne 26. 2. 2020, které podřadilo právo rozhodnout o vlastní smrti pod právo na lidskou důstojnost.

Podle stěžovatele právo na svobodné rozhodnutí o ukončení života plyne z článku 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny, z čehož dovozuje povinnost státu zajistit jednotlivci reálnou možnost takové právo realizovat. Zákonná ustanovení trestající asistenci při ukončení života proto považoval za protiústavní. Argumentoval, že právo na svobodné rozhodnutí o ukončení života nekoliduje s právem na život dle článku 6 Listiny, neboť stát není oprávněn chránit život proti vůli samotného jednotlivce.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud shledal, že otázky konce života patří mezi nejdiskutovanější oblasti ústavního práva, neboť se dotýkají nejen práva na život, ale i lidské důstojnosti a autonomie jednotlivce. Jejich vnímání je formováno právními, etickými, náboženskými a kulturními představami a současně i vývojem medicíny a kvalitou života. Tyto skutečnosti odůvodňují zdrženlivost práva a vyžadují pečlivé zvažování, zda a v jakém rozsahu lze požadavek svobodného rozhodnutí o konci života podřadit pod ústavně zaručená práva a jak jej případně omezit.

Judikatura ESLP vychází z toho, že z práva na život dle článku 2 Úmluvy nelze dovodit právo na pomoc ke smrti, zatímco právo rozhodnout o způsobu a okamžiku vlastního konce spadá do rámce článku 8 Úmluvy jako součást soukromého života. Toto právo není absolutní, musí být vyvažováno s pozitivními závazky státu chránit život a zranitelné osoby před jednáním, které může ohrozit jejich život. Členské státy mají v této oblasti široký prostor pro uvážení: mohou zachovat trestní zákaz, nebo připustit podmíněnou dekriminizaci eutanázie či možnost asistovaného sebeusmrcení, pokud přijmou dostatečné záruky ochrany práva na život.

Ústavní soud přezkoumával věc zejména na podkladu čl. 7 odst. 1 Listiny (nedotknutelnost osoby a jejího soukromí), nikoli čl. 10 odst. 1 (ochrana lidské důstojnosti), jak žádal stěžovatel. Samotné neumožnění vyžádané aktivní eutanázie dle Ústavního soudu nepředstavuje zásah do důstojnosti. Právo na život dle článku 6 Listiny chrání existenci člověka a nelze z něj dovodit právo na důstojnou smrt, ale ani absolutní zákaz eutanázie či asistovaného sebeusmrcení. Listina připouští, aby zákonodárce vymezil výjimečné případy netrestnosti jednání vedoucího ke smrti, musí však respektovat podmínky omezení základních práv. Rozhodování o ukončení života spadá do sféry soukromí a tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny; jde o projev osobní autonomie a sebeurčení. Dosavadní judikatura Ústavního soudu uznává právo svéprávné osoby odmítnout život zachraňující léčbu a také dříve vyslovené přání, tedy právo na důstojné přirozené dožití, včetně postoje pacienta k DNR (*do not resuscitate*, viz nálezy I. ÚS 1594/22). Komparativní judikatura potvrdila akcent na právo na sebeurčení, ale rozsah a podmínky případné legalizace eutanázie náleží zákonodárci.

V projednávané věci stěžovatel požadoval přivolení k vyžádané aktivní eutanázii, tedy k zásahu, při němž jiná osoba na základě výslovné žádosti ukončí život člověka. Ústavní soud posoudil věc jako nárok mířící na pozitivní závazky státu v rámci čl. 7 odst. 1 Listiny a článku 8 Úmluvy, které je nutno vážit proti ochraně života dle článku 6 Listiny. Konstatoval, že české právo eutanázii ani asistované sebeusmrcení neupravuje a trestně je postihuje. Sledovaným legitimním cílem této právní úpravy je zejména ochrana života a zranitelných osob, prevence nátlaku a zachování etické integrity lékařského povolání.

Aktivní eutanázii zhodnotil jako zásah závažnější než asistované sebeusmrcení, s vyššími riziky chyb a zneužití, proto by případná legalizace vyžadovala mimořádně silné záruky – o jejichž podobě má rozhodovat primárně zákonodárce. Při aplikaci na danou věc Ústavní soud zdůraznil, že stěžovatel netrpí terminálním onemocněním ani vyhlídkou trýznivého umírání (srov. s rozsudkem štrasburského soudu ve věci *Dániel Karsai proti Maďarsku*, kde ESLP zvažoval požadavek stěžovatele trpícího nezvratným život ohrožujícím onemocněním, ani tam přitom nedovodil povinnost státu umožnit stěžovateli ukončit svůj život s pomocí druhé osoby). Současně poukázal na dostupnost zdravotní a sociální (včetně paliativní) péče a na to, že stěžovatel trpí i duševní poruchou, což zvyšuje požadavek ochranných mechanismů. Stěžovatelův požadavek na umožnění aktivní eutanázie proto není v jeho konkrétní situaci přiměřený a zásah Ústavního soudu nepřichází v úvahu. Z hlediska zachování důstojnosti a osobní autonomie je povinností státu zajistit stěžovateli náležitou zdravotní péči, včetně péče poskytující úlevu od jeho duševních i tělesných obtíží.

Ústavní soud uzavřel, že rozhodování o konci života se dotýká tělesné a duševní integrity, osobní autonomie a důstojnosti, avšak vyvažování těchto hodnot s ochranou života náleží primárně zákonodárci. Neshledal proto, že by napadenými rozhodnutími došlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele. Je na zákonodárci, aby zvážil, zda a za jakých podmínek právně upravit asistované umírání, přičemž musí respektovat důstojnost, autonomii a potřebu robustních záruk ochrany zranitelných osob. Slovy právního filozofa Ronalda Dworkina, poslední sloka básně totiž ovlivní celé dílo.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 3325/24

12. 6. 2025

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Náležité odůvodnění rozhodnutí o zrušení výpovědi nájemních či leasingových smluv

Při rozhodování o návrhu na zrušení výpovědi nájemní či leasingové smlouvy podle § 256 odst. 2 insolvenčního zákona je soud povinen výslovně posoudit zákonná kritéria obsažená v tomto ustanovení a reagovat na věcné argumenty navrhovatele, jinak poruší jeho ústavně zaručené právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky XENO TRANSFER, s. r. o., zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 12. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. KSCB 26 INS 12115/2023-B-181 ze dne 4. 10. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka uzavřela v rámci své podnikatelské činnosti se společností EKOKLIMA, a. s., leasingové smlouvy na nájem strojů. Po zjištění úpadku uvedené společnosti vypověděl insolvenční správce v probíhajícím insolvenčním řízení pět těchto smluv. Proti tomu se stěžovatelka bránila návrhem na zrušení výpovědi podle § 256 odst. 2 insolvenčního zákona, v němž tvrdila vážné dotčení svých zájmů a utrpění značné škody. Stěžovatelka v dobré víře očekávala, že předmět leasingu bude moci v budoucnu odkoupit, s tím ostatně stroje požívovala a vynakládala náklady na jejich provoz a údržbu. Stroje jsou nezbytné pro její podnikatelskou činnost, která by byla v důsledku výpovědi ochromena či znemožněna. Insolvenční soud napadeným usnesením stěžovatelčin návrh zamítl. V odůvodnění rozhodnutí uvedl, že nenabyl přesvědčení, že by nájemce (tj. stěžovatelka) byl nepřiměřeně dotčen na svých oprávněných zájmech, a že insolvenční správce postupoval v zájmu co nejefektivnějšího průběhu insolvenčního řízení. Navrhovatel podle něho nepotvrdil, že by hodlal předmět nájmu koupit při zpeněžování majetkové podstaty za cenu obvyklou, kdy by soud měl zákonnou povinnost takovému návrhu vyhovět. Vypovězení leasingových smluv bylo podle soudu namístě.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že krajský soud rozhodnutí náležitě a srozumitelně neodůvodnil, resp. ho odůvodnil pouze obecnými frázemi, a nereagoval na jí tvrzené skutečnosti, které byly pro rozhodnutí stěžejní.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V nálezu sp. zn. III. ÚS 3268/24 se Ústavní soud zabýval téměř totožnou věcí; z jeho právních závěrů proto vycházel a s ohledem na jejich závaznost, vyplývající z § 89 odst. 2 Ústavy, je aplikoval na posuzovanou věc.

Právo na soudní ochranu zahrnuje mimo jiné právo na řádné, přezkoumatelné a srozumitelné odůvodnění soudního rozhodnutí. Ačkoliv Ústavní soud připustil, že napadené rozhodnutí „pouze“ upravovalo průběh insolvenčního řízení v rámci výkonu dohlédací činnosti insolvenčního soudu, přičemž požadavky na odůvodňování takovýchto rozhodnutí jsou vzhledem k zajištění flexibility a rychlosti řízení nižší než v případě meritorních rozhodnutí, neznamenalo to, že by krajský soud v daném případě byl oprávněn na odůvodnění zcela rezignovat. Zákon sice v některých případech výslovně připouští neodůvodňování takovýchto rozhodnutí, nicméně nikoliv v situaci, kdy soud posuzuje návrh podle ustanovení obsahujícího konkrétní hodnotící kritéria, jejichž naplnění je nezbytné zkoumat. Takovým případem je právě i rozhodnutí o návrhu na zrušení výpovědi nájemní (či leasingové) smlouvy podle § 256 odst. 2 insolvenčního zákona.

Uvedené ustanovení výslovně stanoví podmínky, za nichž může nájemce uspět s návrhem na zrušení výpovědi nájemní smlouvy – musí tvrdit a prokázat, že by byl nepřiměřeně dotčen na svých oprávněných zájmech nebo že by v důsledku výpovědi mohl utrpět značnou škodu. Těmito skutečnostmi – tvrdí-li je nájemce – má soud povinnost se zabývat.

V posuzované věci stěžovatelka uváděla konkrétní věcné důvody pro zrušení výpovědi, krajský soud se jimi však ani náznakem nezabýval a v napadeném rozhodnutí poukázal pouze na důvody obecné, které se s podstatou stěžovatelčiných argumentů míjely. Takové odůvodnění neodpovídalo výše uvedeným požadavkům, a nemohlo proto obstát.

Vzhledem k tomu, že krajský soud neodůvodnil náležitě své rozhodnutí, neposoudil zákonná kritéria podle § 256 odst. 2 insolvenčního řádu a nezabýval se ani věcnými námitkami obsaženými ve stěžovatelské návrhu, Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jaromír Jirsa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 296/24

18. 6. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Fiala Josef

Porušení práva na soudní ochranu v důsledku chybného výkladu § 11a zákona o půdě

Pokud obecný soud posoudí rozhodnutí o nahrazení projevu vůle povinné osoby podle § 11a zákona o půdě, kterým dochází k bezúplatnému převodu pozemků oprávněné osobě, jako konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva, dopouští se kvalifikované právní vady při výkladu a tím porušuje právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky České republiky – Státního pozemkového úřadu zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 18. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 24 Cdo 3580/2022-201 ze dne 29. 11. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Vedlejší účastnice se domáhaly povolení vkladu vlastnického práva k pozemkům na základě rozhodnutí obecných soudů, kterým se nahrazuje projev vůle stěžovatelky. Jejich předchozí návrh na vklad vlastnického práva katastrální úřad zamítl. K rozsudkům o nahrazení projevu vůle stěžovatelky k bezúplatnému převodu pozemků podle § 11a zákona o půdě přistupoval totiž katastrální úřad jako k rozhodnutím podle § 161 odst. 3vo. s. ř. v souladu s nálezem sp. zn. III. ÚS 3804/19. Ve vkladovém řízení zkoumal, zda jsou splněny podmínky stanovené v § 17 odst. 1 katastrálního zákona. Krajský soud napadeným rozsudkem rozhodl o povolení vkladu a nahradil rozhodnutí katastrálního úřadu. Uzavřel, že podle judikatury Nejvyššího soudu okamžik nabytí vlastnického práva k nemovitosti na základě rozhodnutí soudu o nahrazení projevu vůle podle zákona o půdě nastává právní mocí rozhodnutí soudu. Vrchní soud k odvolání stěžovatelky napadeným rozsudkem rozsudek krajského soudu potvrdil.

Dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud odmítl. Zdůraznil, že dle ustálené judikatury rozhodnutí o převodu náhradních pozemků podle zákona o půdě má konstitutivní povahu.

Nabyvatel se stává vlastníkem ke dni právní moci rozhodnutí. Nejde tak o náhradu projevu vůle dle § 161 odst. 3 o. s. ř. Katastrální úřad rozsudek přezkoumává dle § 17 odst. 2 katastrálního zákona.

Stěžovatelka namítala, že obecné soudy rozhodly v rozporu s aktuální judikaturou Ústavního soudu a aplikovaly překonanou judikaturu Nejvyššího soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány a osoby, včetně nosných důvodů odůvodnění. Soudy musí respektovat tyto právní názory i v typově obdobných případech, aby zajistily princip rovnosti a předvídatelnosti rozhodování. Odklon je možný pouze v racionálně odůvodněných případech. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 164/24 Ústavní soud řešil stížnost téže stěžovatelky. Tvrdila, že při převodu náhradních pozemků je právním titulem nabytí vlastnického práva smlouva, nikoli soudní rozhodnutí. Obecné soudy ale následovaly judikaturu Nejvyššího soudu a považovaly rozsudek o nahrazení souhlasu se smlouvou za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva. Ústavní soud označil tento přístup za chybný, protože mechanicky přenáší judikaturu z restitucí podle zákona o mimosoudních rehabilitacích na projednávaný případ. Podrobně rozebral § 11 a § 11a zákona o půdě. Shledal, že závěr soudů, považující rozhodnutí o nahrazení projevu vůle povinné osoby dle § 11a zákona o půdě k bezúplatnému převodu pozemků oprávněné osobě za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva oprávněné osoby, představuje kvalifikovanou právní vadu při výkladu dotčených zákonných ustanovení.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V projednávané věci Ústavní soud tyto závěry zopakoval. Za klíčovou označil konstrukci nabytí vlastnického práva k náhradním pozemkům. I když šlo o řízení o povolení vkladu podle § 244 a násl. o. s. ř., odkázal na odůvodnění nálezu sp. zn. IV. ÚS 164/24 téže stěžovatelky.

Ústavní soud uzavřel, že Nejvyšší soud napadeným rozhodnutím porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Jeho rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Fiala. Soudce Zdeněk Kühn uplatnil odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu.

IV. ÚS 1020/24

30. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Fiala Josef

Porušení práva na soudní ochranu v důsledku chybného výkladu § 11a zákona o půdě

Pokud obecný soud posoudí rozhodnutí o nahrazení projevu vůle povinné osoby podle § 11a zákona o půdě, kterým dochází k bezúplatnému převodu pozemků oprávněné osobě, jako konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva, dopouští se kvalifikované právní vady při výkladu a tím porušuje právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky České republiky – Státního pozemkového úřadu zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 1863/2023-157 ze dne 30. 1. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

V projednávané věci jde o jednu z větví rozsáhlé restituční kauzy. Stěžovatelka se u obvodního soudu domáhala určení vlastnického práva k pozemkům. Ty převedl právní předchůdce žalované na základě rozsudku nahrazujícího projev vůle stěžovatelky k uzavření smlouvy o převodu náhradních pozemků dle § 161 odst. 3 o. s. ř. Obvodní soud žalobu napadeným rozsudkem zamítl s odůvodněním, že není oprávněn přezkoumávat správnost správních rozhodnutí o okruhu oprávněných osob vydaných pozemkovým úřadem. Městský soud rozsudek potvrdil. Ztotožnil se se skutkovými zjištěními, avšak k zamítnutí žaloby došel z jiných důvodů. Nešlo o bezdůvodné obohacení, protože právní předchůdce žalované se stal vlastníkem pozemků na základě pravomocného soudního rozhodnutí. Konečné meritorní rozhodnutí soudu, jímž se stěžovatelce ukládá povinnost uzavřít s oprávněnou osobou smlouvu o bezúplatném převodu náhradního pozemku, není rozhodnutím nahrazujícím prohlášení vůle dle § 161 odst. 3 o. s. ř., nýbrž rozhodnutím státního orgánu o nabytí vlastnictví,

podle něhož se oprávněná osoba stává vlastníkem pozemku již dnem jeho právní moci.

Dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl. Zdůraznil, že pravomocné rozsudky, jimiž byl nahrazen projev vůle stěžovatelky k převodu náhradních pozemků, závazně určily vlastnictví právního předchůdce žalované. Proto nelze o určení vlastnického práva znovu rozhodovat bez jejich zrušení. Připustnost dovolání nezaložila ani otázka právního titulu k nabytí vlastnictví v restitučním řízení, protože tato otázka již byla vyřešena judikaturou, zejména rozsudkem velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 2060/2010.

Stěžovatelka mj. namítala, že rozsudek o nahrazení projevu vůle je rozsudkem, kterým nahrazuje vůli žalovaného, a není rozhodnutím státního orgánu o nabytí vlastnického práva.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány a osoby, včetně nosných důvodů odůvodnění. Soudy musí respektovat tyto právní názory i v typově obdobných případech, aby zajistily princip rovnosti a předvídatelnosti rozhodování. Porušením principu rovnosti v právech je i případ, kdy soud neposkytne účastníkům ochranu základních práv, ačkoliv ve skutkově obdobných případech ji v minulosti Ústavní soud přiznal.

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 164/24 Ústavní soud řešil stížnost téže stěžovatelky. Ta tvrdila, že při převodu náhradních pozemků je právním titulem nabytí vlastnického práva smlouva, nikoli soudní rozhodnutí. Obecné soudy ale následovaly judikaturu Nejvyššího soudu a považovaly rozsudek o nahrazení souhlasu se smlouvou za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva. Ústavní soud označil tento přístup za chybný, protože mechanicky přenáší judikaturu z restitucí podle zákona o mimosoudních rehabilitacích na projednávaný případ. Podrobně rozebral § 11 a § 11a zákona o půdě. Shledal, že závěr obecných soudů, považující rozhodnutí o nahrazení projevu vůle povinné osoby podle § 11a zákona o půdě k bezúplatnému převodu pozemků oprávněné osobě za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva oprávněné osoby, představuje kvalifikovanou právní vadu při výkladu dotčených zákonných ustanovení.

V projednávané věci Ústavní soud tyto závěry zopakoval. Vycházel-li Nejvyšší soud v napadeném usnesení ze své rozhodovací praxe považující rozhodnutí soudu o nahrazení projevu vůle za konstitutivní rozhodnutí o nabytí vlastnického práva, porušil tím základní právo stěžovatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Jeho rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Fiala. Soudce Zdeněk Kühn uplatnil odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu.

II. ÚS 2611/23

9. 7. 2025

Zamítnuto

Řepková Dita

Poučovací povinnost odvolacího soudu po kasačním zásahu Nejvyššího soudu

Pokud odvolací soud po kasačním zásahu Nejvyššího soudu založí své navazující rozhodnutí ve věci pouze na nesprávném výkladu závěrů kasačního rozhodnutí bez toho, aby předtím účastníkům umožnil – za přiměřeného poučení podle § 118a odst. 1 a 3 občanského soudního řádu – na tyto závěry procesně reagovat, zasáhne tím do práva účastníků na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 9. 7. 2025 zamítl II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatelky Orgapol, akciová společnost, na zrušení usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 1360/2023-743 ze dne 21. 6. 2023, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 28 Co 353/2022-718 ze dne 23. 11. 2022 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 č. j. 21 C 209/2006-678 ze dne 31. 3. 2022.

Narativní část

Stěžovatelka uplatnila vůči státu nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím správce daně. Obecné soudy v této věci rozhodovaly již třikrát a třikrát byla věc předmětem řízení u Nejvyššího soudu. Stěžovatelka v ústavní stížnosti vznesla pět hlavních námitek vůči napadeným rozhodnutím. Namítala, že (1) obecné soudy porušily zásadu legitimního očekávání a zásadu předvídatelnosti soudních rozhodnutí a (2) Nejvyšší soud posoudil otázku kumulativní kauzality odlišně od svých předchozích rozhodnutí, aniž by postoupil věc velkému senátu.

Dále tvrdila, že (3) prostřednictvím sofistikovaného výkladu obecné soudy vytvořily situaci, kde nárok na náhradu škody stěžovatelky není reálně uplatnitelný. Soudům vytýkala také (4) nesprávné hodnocení důkazů a (5) nesprávné a diskriminační posouzení otázky přípustnosti jejího dovolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

První námitku stěžovatelky směřující proti procesnímu postupu obecných soudů, zejména pak postupu obvodního soudu, který nepostupoval podle § 118a o. s. ř., neshledal Ústavní soud opodstatněnou ze dvou důvodů. Zaprvé se poučovací povinnost soudů nevztahuje na situace, kdy obecný soud jinak interpretuje skutkový stav a na jeho základě staví svůj právní závěr. Zadruhé, stěžovatelčina tvrzení a navržené i provedené důkazy postačovaly k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci.

Poučení podle § 118a o. s. ř. patří mezi klíčové procesní instituty a slouží tomu, aby účastníci splnili povinnost tvrzení a povinnost důkazní.

Postup podle tohoto ustanovení přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené – případně i nenavržené, ale provedené – důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci. Podle Ústavního soudu nelze překvapivost rozhodnutí vztahovat k hodnocení skutkového stavu. Jinak je tomu v případě, kdy obecný soud uplatní na skutkový stav naprosto odlišnou právní kvalifikaci, s čímž účastník řízení nepočítá a je mu znemožněno se k nastalé situaci vyjádřit. Za překvapivé rozhodnutí tak nelze považovat, pokud se obecný soud na základě hodnocení provedených důkazů neztotožnil s argumentací jednoho z účastníků řízení, na jejímž základě konstruuje svůj hmotněprávní nárok, a jím podaný návrh zamítne jako nedůvodný, jak tomu bylo v posuzovaném případě. V takových případech obecný soud nemá povinnost účastníka řízení se svým právním závěrem předem seznamovat.

Je pravdou, že právní závěr obvodního soudu se neliší pouze od právního názoru stěžovatelky, ale i od právního závěru citovaného ve zrušených rozhodnutích. Tentýž soud dovodil v téže věci odlišný právní závěr. Stěžovatelka proto v řízení před městským soudem namítala, že rozhodnutí obvodního soudu bylo překvapivé. Městský soud této námitce nevyhověl s tím, že ze závazného právního názoru Nejvyššího soudu očividně plynulo, že příčinná souvislost se musí posuzovat mezi konkrétním rozhodnutím a částí škody, kterou způsobilo. Avšak Nejvyšší soud výslovně potvrdil, že jeho předcházející závěr se vztahoval pouze k otázce promlčení nároků plynoucích z jednotlivých nezákonných rozhodnutí. V napadeném usnesení uvedl, že ještě neměl příležitost vyjádřit se k právní otázce příčinné souvislosti mezi újmou a jednotlivými nezákonnými rozhodnutími. Argumentace městského soudu vztahující se k nepřekvapivosti rozhodnutí obvodního soudu je proto nesprávná. To však důvodnost ústavní stížnosti v tomto případě nezakládá.

Obvodní i městský soud bez ohledu na vyjasnění této otázky totiž již disponovaly dostatkem tvrzení a důkazů k objasnění skutkového stavu věci. V druhém kole obvodní soud dvakrát stěžovatelku vyzval podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. a stěžovatelka následně na výzvy soudu doplnila tvrzení i důkazy. Kdyby tomu bylo jinak a městský soud by založil svůj procesní postup pouze na nesprávném právním posouzení závěrů plynoucích z prvního kasačního rozsudku Nejvyššího soudu bez toho, aby sám stěžovatelku vyzval nebo zrušil rozhodnutí obvodního soudu, mohlo by se jednat o zásah do práva na soudní ochranu stěžovatelky.

Také druhá námitka, že se Nejvyšší soud odchýlil od své předchozí judikatury k otázce posouzení kumulativní kauzality, aniž by postoupil věc velkému senátu, je nedůvodná. Nejvyšší soud tuto právní otázku vůbec neposuzoval; její odlišné posouzení by se navíc nemohlo v poměrech stěžovatelky nijak příznivě projevit.

Ohledně zbylých třech námitek je zřejmé, že stěžovatelka od Ústavního soudu očekává přehodnocení skutkových a právních závěrů, k nimž dospěly obecné soudy, a to především při posuzování vzniku škody, příčinné souvislosti a zkoumání počátku běhu promlčecí lhůty pro každé jednotlivé nezákonné rozhodnutí zvlášť. Tím staví Ústavní soud do role další soudní instance, která mu nepřísluší. Ústavní stížnost je v této části pouhou polemikou se závěry Nejvyššího soudu i soudů obou stupňů.

Ústavní soud v posuzované věci neshledal žádné kvalifikované pochybení, které by vedlo k porušení práv stěžovatelky. V závěrech soudů neshledal ani znaky libovůle, překvapivosti nebo nepředvídatelnosti, či přílišný formalistický postup. Ústavní stížnost proto zamítl.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Dita Řepková. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1919/24

24. 7. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Langášek Tomáš

Specifika odškodňování veřejně činné osoby za nezákonné trestní stíhání

Obeční soudy mají povinnost při stanovení výše zadostiučinění za nezákonné trestní stíhání vždy pečlivě zvažovat veškeré okolnosti případu, mezi něž mohou patřit i relevantní specifika profesního prostředí poškozených. V opačném případě postupují v rozporu s právy poškozených na soudní ochranu a na náhradu škody způsobené při výkonu veřejné moci podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele L. N. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 24. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 939/2024-513 ze dne 22. 4. 2024 a rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 12 Co 8/2021-470 ze dne 31. 10. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny. Ve zbývajících částech návrh odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Stěžovatel se v řízení před obecnými soudy domáhal podle zákona o odpovědnosti státu za škodu přiznání náhrady nemajetkové újmy, která mu měla vzniknout v důsledku nezákonného trestního stíhání pro daňovou trestnou činnost, které skončilo zproštěním stěžovatele obžaloby. Svou újmu odůvodňoval tím, že působil ve vedoucích vědeckých kruzích, je autorem patentů, průmyslových vzorů a řady významných vědeckých publikací. Trestní stíhání způsobilo jeho dehonestaci ve společenských i odborných kruzích a pozastavení procedury jeho jmenování vysokoškolským profesorem. S ohledem na to po vedlejší účastníci požadoval uhrazení zadostiučinění ve výši 500 000 Kč. Vedlejší účastnice dobrovolně uhradila částku 75 000 Kč, obvodní soud napadeným usnesením stěžovateli přiznal dalších 10 000 Kč. Následně ve věci dvakrát rozhodoval městský soud, který stěžovateli pokaždé plně vyhověl, jeho rozhodnutí však Nejvyšší soud zrušil. V pořadí třetím – nyní napadeným – usnesením městský soud rozhodnutí obvodního soudu potvrdil. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že soudy nezohlednily veškeré nepříznivé dopady trestního stíhání do jeho života a nezvažily specifické okolnosti případu, navkteré poukazoval. Přiznané zadostiučinění je jen symbolickou náhradou a bagatelizuje stěžovatelovu újmu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Z pohledu stěžovatele byly v posuzované věci podstatné dvě otázky – vymezení odpovědnostního titulu

a posouzení existence příčinné souvislosti mezi trestním stíháním stěžovatele a jeho nejmenování profesorem, spoluurčující rozsah jeho újmy a ovlivňující úvahy o výši kompenzace. Ústavní soud obě shledal materiálně nepřipustné, neboť je stěžovatel řádně neuplatnil v dovolání. Posoudil však zbytek ústavní stížnosti a dospěl k závěru, že je namíste ústavní stížnosti vyhovět.

Osoba, která se musela podrobit úkonům orgánů činných v trestním řízení, musí mít záruku, že pokud trestnou činnost nespáchala, dostane se jí spravedlivého odškodnění, které je konzistentní s odškodněními přiznanými ve srovnatelných případech a jehož výše zároveň vychází z individuálních okolností a rozměrů věci. Mnohé případy a jejich specifické okolnosti mohou být sice značně komplikované či netypické, to však obecné soudy nevyvazuje z povinnosti udělat vše pro to, aby dosáhly spravedlivého řešení. Těmto požadavkům soudy v posuzované věci nedostály.

Zadostiučinění ve výši 85 000 Kč, kterého se stěžovateli dostalo za téměř desetileté nezákonné trestní stíhání, podle Ústavního soudu nezohledňovalo specifické okolnosti věci, které stěžovatel soudům vylíčil a doložil. Soudy zejména nevzaly v potaz to, že stěžovatel je po dlouhá léta veřejně činnou osobou, jehož profesní život je do značné míry odvislý od odborné a morální reputace. Nezohlednění specifik věci bylo o to viditelnější při srovnání s obdobnými případy, jež se týkaly rovněž veřejně činných osob (např. nález sp. zn. II. ÚS 379/23); dřívější případy, z nichž při určování výše odškodnění vycházel obvodní soud, naopak podle Ústavního soudu přiléhavé nebyly. Nedostatek judikatury vhodné pro srovnání neospravedlňuje mechanický postup soudů a nezbavuje je povinnosti provést kvalifikovanou a odůvodněnou úvahu zohledňující specifika věci. Je přitom nepřipustné, aby soudy přiznáním nepřiměřeně nízké nebo jen symbolické náhrady fakticky bagatelizovaly závažnost utrpěné újmy.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

S ohledem na uvedené Ústavní soud ústavní stížnosti částečně vyhověl a napadená rozhodnutí Nejvyššího soudu a městského soudu pro jejich rozpor s čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny zrušil. V části týkající se rozhodnutí obvodního soudu ústavní stížnost odmítl jako nepřípustnou.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Tomáš Langášek. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2115/24

30. 7. 2025

Vyhověno

Baxa Josef

Odmítnutí blanketní kasační stížnosti i přes její včasné doplnění

Pokud se doplnění kasační stížnosti označené chybnou spisovou značkou ve stanovené lhůtě dostane do dispozice Nejvyššího správního soudu a je z něj možné, na základě dalších identifikátorů, jednoznačně zjistit, kterého řízení se týká a Nejvyšší správní soud i přesto odmítne kasační stížnost pro neodstraněné vady, poruší tím práva stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Ing. Mirsada Avdibegoviće zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího správního soudu č. j. 3 Afs 78/2024-21 ze dne 23. 5. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel podal blanketní kasační stížnost. Nejvyšší správní soud ho následně vyzval k jejímu doplnění ve lhůtě jednoho měsíce. Napadeným usnesením Nejvyšší správní soud stěžovatelovu kasační stížnost odmítl pro neodstraněné vady, neboť ji ve lhůtě ani ke dni rozhodnutí nedoplnil. V reakci na to stěžovatel zaslal Nejvyššímu správnímu soudu přípis, v němž namítal, že kasační stížnost včas doplnil, nicméně uvedl chybnou spisovou značku. V textu doplnění však správně označil účastníky, předchozí řízení i napadená rozhodnutí, a bylo proto zjevné, ke které kasační stížnosti doplnění náleží. Nejvyšší správní soud stěžovateli sdělil, že předmětné podání bylo podle spisové značky přiřazeno k jiné věci a že ačkoliv bylo z obsahu doplnění zřejmé, k jakému řízení se vztahuje, zpětně již nebylo možné zjištěné pochybení zhojit.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal porušení práva na přístup k soudu, neboť kasační stížnost podle svého přesvědčení doplnil řádně a včas.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Z ústavněprávního požadavku efektivní a účinné soudní ochrany vyplývá, že nedostatky v organizaci a činnosti soudní moci, k nimž při množství projednávaných věcí logicky dochází, nemohou jít k tíži těch, kteří se na soudy obracejí.

Protiústavně soud v takových případech postupuje tehdy, pokud vybočí ze zákonných pravidel upravujících řízení a toto vybočení je způsobilé promítnout se negativně do výsledku řízení. Právě tak tomu bylo v posuzované věci.

Podle § 106 odst. 3 soudního řádu správního platí, že náležitosti kasační stížnosti musejí být doplněny ve lhůtě jednoho měsíce od doručení usnesení, kterým Nejvyšší správní soud stěžovatele vyzve k doplnění podání. Pokud podání v této lhůtě není doplněno a v řízení nebude možné z tohoto důvodu pokračovat, soud podání odmítne. V případě, že však Nejvyšší správní soud odmítne i takovou kasační stížnost, kterou stěžovatel řádně a včas doplnil, postupuje v rozporu s ústavním pořádkem a právem stěžovatele na přístup k soudu.

V nynější věci bylo nepochybné, že stěžovatelovo doplnění kasační stížnosti bylo doručeno včas. Sám Nejvyšší správní soud v reakci na stěžovatelův přípis uvedl, že z obsahu doplnění je zřejmé, k jakému řízení se vztahuje. Ve vyjádření k ústavní stížnosti se Nejvyšší správní soud nicméně snažil ukázat, že spisová značka byla téměř jediným identifikačním znakem, podle něhož bylo možné podání správně přiřadit. S tímto se však Ústavní soud neztotožnil.

Po prostudování obsahu spisů k oběma dotčeným věcem – stěžovatelově věci a věci, k níž bylo doplnění kasační stížnosti nesprávně přiřazeno – Ústavní soud zjistil, že ačkoliv se posléze zmíněná věc týkala stěžovatelova bratra, zastoupeného stejným právním zástupcem,

a obsahovala téměř shodnou argumentaci, jména stěžovatelů byla na první pohled znatelně rozdílná, datum vydání napadených rozhodnutí i čísla jednací se výrazně lišila a konečně z petitu stěžovatelova doplnění bylo jasné, které konkrétní rozhodnutí mělo být zrušeno. Přestože tedy stěžovatel při uvedení spisové značky pochybil, bylo podle Ústavního soudu možné podání na základě dalších zmíněných identifikátorů přiřadit ke správné věci, a považovat tak doplnění kasační stížnosti za včasné.

Ústavní soud připustil, že z praktického hlediska není možné, aby soudci v každém jednotlivém případě ověřovali, zda mezi všemi doručenými podáními není podání, které bylo chybně zařazeno. Je však v jejich možnostech, aby při doručení podání do jejich spisu s chybně označenými účastníky, napadenými rozhodnutími i neodpovídajícím petitem ověřili, zda se dané podání přeče jen netýká jiného řízení.

Je věcí vnitřní organizace soudu a nastavení interních postupů, aby podání byla správně identifikována a přiřazena do odpovídajícího spisu, a to i v situaci, kdy se podatel dopustí pochybení v některém z identifikačních údajů.

Vzhledem k tomu, že postupem Nejvyššího správního soudu došlo k porušení práv stěžovatele na soudní ochranu a na soudní přezkum rozhodnutí orgánu veřejné správy, Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1448/25

17. 7. 2025

Zamítnuto

Procesní – náhrada nákladů řízení – § 62

Křestánová Veronika

Omluvitelnost důvodu pro zmeškání lhůty k podání odporu proti elektronickému platebnímu rozkazu

Samotné pochybení soudů při posuzování omluvitelnosti důvodu pro zmeškání lhůty k podání odporu proti elektronickému platebnímu rozkazu není v situaci, kdy se žalovaný účinně nebrání proti odmítnutí odporu pro opožděnost, porušením práva účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a nezakládá důvod pro kasační zásah Ústavního soudu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 17. 7. 2025 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ústavní stížnost obchodní společnosti Polabská stavební CZ, s. r. o. proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 25 Cdo 2477/2023-20 ze dne 18. 2. 2025, usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 25 Co 39/2023-62 ze dne 27. 2. 2023 a usnesení Okresního soudu v Nymburce č. j. EPR 169397/2022-50 ze dne 3. 1. 2023. Stěžovatelce neuložil povinnost nahradit vedlejší účastníci náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem.

Narativní část

Vedlejší účastnice se u okresního soudu domáhala po stěžovatelce zaplacení 140 000 Kč jako smluvní pokuty, postoupené jí objednateli stavby rodinného domu. V návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu uvedl její advokát právního zástupce stěžovatelky, plnou moc však nepředložil. Soud údaj o zastoupení automaticky převzal do záhlaví platebního rozkazu, který ale doručil pouze stěžovatelce, nikoli advokátovi.

Stěžovatelka v zákonné lhůtě odpor nepodala. Okresní soud opravil údaj o zastoupení jako zjevnou chybu. Stěžovatelka podala odvolání proti prvnímu opravnému usnesení, krajský soud ho odmítl a proti tomuto rozhodnutí se již nebránila.

Následně podala návrh na prominutí zmeškání lhůty pro podání odporu spolu s odporem. Odůvodnila, že předpokládala doručení platebního rozkazu svému zástupci, který by odpor podal. Okresní soud skrze vyšší soudní úřednici zmeškání nejprve prominul, ale poté k námitkám vedlejší účastnice soudkyně rozhodnutí změnila a návrh zamítl. Krajský i Nejvyšší soud se shodly, že stěžovatelka se nemohla důvodně domnívat, že je zastoupena, protože šlo o první úkon soudu a plná moc nebyla předložena. Jako podnikatelka měla svá práva aktivně chránit, její pasivita proto nebyla omluvitelná. Pochybení soudu při označení zástupce v platebním rozkazu nebylo natolik závažné, aby ospravedlnilo prominutí zmeškání lhůty.

V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že jí soudy odepřely přístup k soudu kvůli pochybení okresního soudu. Její pasivita nebyla nedbalostí, ale přiměřenou reakcí na informace od soudu. Považovala za protiústavní, aby soud neomluvil omyl, který sám způsobil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Vydání platebního rozkazu je specifickou formou rozhodování v občanskoprávních věcech, s nímž se pojí potlačení práva na přístup k soudu. Jde o výjimku z ústavního pravidla v zájmu rychlosti a efektivity rozhodování. V dané věci stěžovatelka již v roce 2017 udělila svému právnímu zástupci neomezenou plnou moc, a ten ji skutečně v minulosti v řízení zastupoval. Při doručení prvního usnesení o platebním rozkazu s tímto chybně uvedeným zástupcem mohla proto dle Ústavního soudu stěžovatelka předpokládat, že ji v dané věci opět zastupuje.

Stěžovatelka měla nepochybně několik příležitostí zjistit chybu v záhlaví a podat odpor včas. Na druhou stranu důvěra v obsah soudního rozhodnutí ve vzorci, v němž se chyby dopustí nejprve vedlejší účastnice a vzápětí soud, by neměla vést k odepření přístupu stěžovatelky k soudu, a to právě pro charakter rozkazního řízení. Z jeho povahy je nutné trvat na zvýšené ochraně práv žalované strany (stěžovatelky). Omluvitelnost důvodu pro zmeškání lhůty k podání odporu je proto třeba posuzovat v pochybnostech ve prospěch žalovaného.

Je pochybením soudů, pokud při posuzování omluvitelnosti důvodu pro zmeškání lhůty k podání odporu proti elektronickému platebnímu rozkazu nepřihlíží k tomu, že příčina pozdního podání odporu žalovanou stranou může souviset s chybou soudu, případně žalující strany.

S ohledem na ojedinělost případů s uvedením právního zástupce žalovaného v návrhu, tedy i následnou minimální pravděpodobností vzniku pochybení soudu, by soud měl na takový omyl účastníka, pro nějž zmeškal lhůtu pro podání odporu, hledět jako na omyl omluvitelný.

Obecné soudy při posuzování omluvitelnosti zmeškání lhůty dostatečně nezohlednily, že k pozdnímu podání odporu stěžovatelky mohlo dojít chybou soudu i vedlejší účastnice. Příliš přísný přístup soudů při posuzování omluvitelnosti však neměl za následek odepření práva na přístup k soudu.

Stěžovatelka totiž vzala zpět odvolání proti odmítnutí odporu pro opožděnost, ke kterému okresní soud přistoupil poté, co pravomocně rozhodl o zamítnutí návrhu na prominutí lhůty. Nepokračovala v řízení o řádných a mimořádných opravných prostředcích, rozhodnutí tak ani nemohla účinně napadnout ústavní stížností. Tím umožnila, aby rozhodnutí o odmítnutí odporu nabylo právní moci. Sama tak vytvořila situaci, kdy se pokračování v řízení o prominutí lhůty stalo bezpředmětné, jako i kasační zásah Ústavního soudu směřující proti rozhodnutí o neprominutí zmeškání lhůty.

Proto Ústavní soud ústavní stížnost jako nedůvodnou zamítl. Současně resort justice vyzval k vytvoření manuálu k obsahu formuláře na vydání elektronického platebního rozkazu, v němž vysvětlí, kdy se údaj o zástupci žalovaného vyplňuje a další zásadní náležitosti podání.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1421/25

20. 6. 2025

Vyhověno

Langášek Tomáš

Zásada přímosti a ústnosti při rozhodování o podmíněném propuštění

Vyhodnotí-li soud prvního stupně při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody výslech odsouzeného tak, že odsouzený získal náhled na svou trestnou činnost, nemůže stížnostní soud tento důkaz přehodnotit bez zopakování či doplnění dokazování za dodržení zásad ústnosti a přímosti.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele V. H. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezelem ze dne 20. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze č. j. 67 To 66/2025-105 ze dne 6. 3. 2025 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Obvodní soud podmíněně propustil stěžovatele na svobodu z výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen v délce 9 let za spáchání zvláště závažné trestné činnosti. Současně stěžovateli stanovil zkušební dobu, vyslovil nad ním dohled a přijal záruku za dovršení stěžovatelovy nápravy. Podle obvodního soudu byly splněny podmínky § 88 odst. 1 trestního zákoníku, tedy že stěžovatel vykonal jednu třetinu trestu, prokázal svým chováním ve výkonu trestu polepšení a existoval předpoklad, že na svobodě povede řádný život. Městský soud napadeným usnesením rozhodnutí obvodního soudu zrušil a stěžovatelovu žádost zamítl, neboť naplnění podmínek pro podmíněné propuštění neshledal.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že městský soud bez dalšího přezkumu zpochybnil hodnocení obvodního soudu, který stěžovatele obsírně osobně vyslechl a věc posoudil komplexně.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Klíčovou otázkou řešenou obecnými soudy bylo, zda stěžovatel „prokázal polepšení“ podle § 88 odst. 1 trestního zákoníku. Obvodní soud měl po stěžovatelově výslechu za to, že tomu tak bylo, a to s ohledem na jeho chování ve výkonu trestu a projev v jednacím síni. Městský soud naproti tomu rozhodoval v neveřejném zasedání, během něhož mimo jiné shledal, že stěžovatel nemá řádný náhled na svou trestnou činnost ani potřebnou sebereflexi.

Ústavní soud odkázal na podobnost s nálezelem sp. zn. III. ÚS 1619/23, ve kterém zdůraznil, že považuje-li stížnostní soud za nutné opřít své odlišné závěry o určitý důkaz, musí se s ním seznámit v jeho autentické podobě; to platí především u výpovědí svědků či účastníků řízení.

Pokud nalézací soud opírá své rozhodnutí o hodnocení subjektivního atributu výpovědi, jako jsou např. upřímnost omluvy či posouzení získání náhledu na trestnou činnost, nemůže stížnostní soud tento skutkový závěr přehodnotit bez seznámení se s autentickým obsahem výpovědi.

Obvodní soud v posuzované věci dospěl na základě osobního slyšení stěžovatele k tomu, že stěžovatel má dostatečný náhled na to, čeho se dopustil. Vzhledem k výše uvedenému tak městský soud podle Ústavního soudu pochybil, pokud k závěru, že stěžovatel řádný náhled nemá, dospěl v neveřejném zasedání čistě na základě obsahu spisu, tj. bez možnosti přímého kontaktu se stěžovatelem.

Ústavní soud připustil, že městský soud odlišně vyhodnotil stěžovatelův náhled nikoliv nutně proto, že by např. na rozdíl od obvodního soudu stěžovateli nevěřil, že mluví pravdu, ale i proto, že jeho výpověď zkrátka nebyla dostatečná. Nešlo tedy pouze o hodnocení jejích subjektivních atributů. Přímý výslech však poskytoval daleko lepší prostor pro řádné posouzení stěžovatelova náhledu na trestnou činnost než čtení protokolu či poslech zvukového záznamu. Přímý kontakt se stěžovatelem umožnil obvodnímu soudu zaujmout názor na to, jak stěžovatel přistupuje ke své trestné činnosti. Takto vyhodnocený důkaz proto městský soud nemohl – v rozporu se zásadami ústnosti a přímosti – přehodnotit bez jeho zopakování či doplnění dokazování.

S ohledem na uvedené Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a usnesení městského soudu pro rozpor s právem stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Tomáš Langášek. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2660/24

10. 6. 2025

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Opomenuté důkazy v řízení o náhradu škody na zdraví

Obecný soud má nejen povinnost o vznesených důkazních návrzích účastníka řízení rozhodnout, ale v případě, že jim nevyhoví, musí rovněž náležitě odůvodnit, z jakých důvodů důkazy neprovedl. Jiným postupem poruší právo účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 10. 6. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele J. S. usnesení Nejvyššího soudu č. j. 25 Cdo 1288/2024-684 ze dne 18. 6. 2024 a rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 36 Co 210/2023-626 ze dne 26. 9. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel jako žalobce požadoval po vedlejší účastnici zaplacení částky ve výši 150 840 Kč s příslušenstvím jako bolestného a částky ve výši 1 900 000 Kč s příslušenstvím za ztížení společenského uplatnění. Těchto nároků se domáhal v souvislosti s dopravní nehodou, zaviněnou vozidlem pojištěným u vedlejší účastnice. Obvodní soud žalobu ohledně obou nároků zamítl a městský soud jeho rozhodnutí potvrdil. Následné dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl jako nepřipustné.

Soudy pro zjištění rozsahu poranění, především kolenního kloubu, vyšly ze znaleckého posudku MUDr. Evžena Hrnčíře předloženého vedlejší účastnicí a soudem zadaného revizního znaleckého posudku. Dospěly k závěru, že v důsledku dopravní nehody neutrpěl stěžovatel žádné trvalé zdravotní následky. Na jeho újmě se podílela skutečnost, že se nepřipoutal bezpečnostním pásem. Vyplatila-li vedlejší účastnice stěžovateli před podáním žaloby pojistné ve výši 5 160 Kč, tedy 50 % bolestného vyčísleného znaleckým posudkem MUDr. Evžena Hrnčíře, stěžovatelův nárok zcela uspokojila. Ke znaleckým posudkům předloženým stěžovatelem se soudy nepřiklonily, neboť jejich závěry shledaly v rozporu s lékařskými zprávami. Pro nadbytečnost neprovedly stěžovatelem navrhovaný výslech ošetřujících lékařů.

Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítal, že obecné soudy neprovedly jím navržené důkazy, zejména výslech ošetřujících lékařů.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud podřadil stěžovatelovy námitky mezi námitky tzv. opomenutých důkazů, které dosahují ústavněprávní roviny. Připomněl, že v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi možnost vyjádřit se nejen k provedeným důkazům a k věci samé, ale také navrhnout důkazy, jejichž provedení pro prokázání svých tvrzení pokládá za potřebné.

Soud musí o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) nejen rozhodnout, ale také – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. je nepřevzal pro základ svých skutkových zjištění. Jestliže tak obecný soud neučiní, zatíží své rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních předpisů, ale současně postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté Listiny.

Pokud v dané věci stěžovatel navrhoval provedení důkazů výslechem ošetřujících lékařů k prokázání, že obsah jimi vydaných lékařských zpráv byl jiný, než uváděl revizní znalecký posudek, nemohl Ústavní soud přijmout argumentaci městského soudu, resp. obvodního soudu, že takový důkaz je nadbytečný, protože zprávy lékařů byly podkladem pro jeho vypracování. Akceptoval-li městský soud nesprávný postup obvodního soudu, porušil tím právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Následně ani Nejvyšší soud nedostatky předchozího řízení neodstranil. Nevyhodnotil námitky stěžovatele ohledně opomenutých důkazů jako námitky dotýkající se jeho základních práv, a tím nedostal své ústavní povinnosti chránit základní práva a svobody stěžovatele.

Ústavní soud dospěl k závěru, že napadená rozhodnutí porušila základní právo stěžovatele na soudní ochranu. Ústavní stížnosti proto vyhověl a tato rozhodnutí zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 779/24

2. 7. 2025

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Nepředložení věci rozšířenému senátu jako porušení práva na zákonného soudce

Právo na zákonného soudce zahrnuje i povinnost senátu vrcholného soudu předložit věc jinému, zákonem předvídanému rozhodovacímu tělesu v případě, že dospěje k odlišnému právnímu názoru, než který byl soudem dosud zastáván. Pokud senát Nejvyššího správního soudu nepředloží právní otázku, v níž se odchýlil od dosavadní judikatury, rozšířenému senátu, poruší tím právo účastníka na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 2 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky společnosti KONREO, v. o. s., insolvenční správkyne společnosti FAU, s. r. o., zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 9 Afs 123/2023-35 ze dne 12. 1. 2024 a č. j. 10 Afs 119/2023-40 ze dne 29. 1. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 2 a čl. 38 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Specializovaný finanční úřad vydal v září 2016 šest zajišťovacích příkazů na dosud nestanovenou DPH společnosti FAU, s. r. o., za zdaňovací období květen až říjen 2013. Odvolací finanční ředitelství odvolání společnosti zamítlo a správce daně následně vydal za účelem vymožení povinnosti společnosti šest exekučních příkazů. V prosinci 2016 Krajský soud v Ostravě zjistil úpadek společnosti FAU a na její majetek prohlásil konkurs. Stěžovatelka byla ustanovena její insolvenční správkyň.

V únoru 2017 správce daně vydal šest dodatečných platebních výměrů, jimiž neuznal uplatněné odpočty DPH z nákupů pohonných hmot a konstatoval, že společnost FAU se účastnila podvodu na DPH. Doměřená daň dosáhla téměř 218 milionů Kč a byla stanovena jako splatná k okamžiku doručení výměrů dne 7. 2. 2017. Tyto výměry byly pod sp. zn. IV. ÚS 2289/24 předmětem řízení před Ústavním soudem, který však ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Následně se otázka splatnosti dodatečných platebních výměrů stala rozhodující v řízeních, jež se týkala využití zajišťovacích institutů. Stěžovatelka podala žaloby proti rozhodnutí o zřízení zástavního práva, proti převedení přeplatku vzniklého na základě soudem zrušených zajišťovacích příkazů a proti rozhodnutí o úroku z neoprávněného vymáhání.

Proti zajišťovacím příkazům se stěžovatelka bránila správní žalobou. V červnu 2017 Krajský soud v Ostravě rozsudkem zajišťovací příkazy zrušil.

V řízení o přeplatku vedeném u NSS pod sp. zn. 9 Afs 123/2023 stěžovatelka tvrdila, že správce daně neoprávněně převedl finanční prostředky na úhradu daně, protože dodatečné výměry ke dni převodu nebyly pravomocné. Správce daně tak podle stěžovatelky vedl exekuci nezákonně. Krajský soud v Brně však žalobu zamítl s tím, že prostředky bylo možné použít na splatnou daňovou povinnost na doměřené DPH, proto jí přeplatek nevznikl. Nejvyšší správní soud tento závěr potvrdil.

V řízení o úroku z neoprávněného vymáhání vedeném u NSS pod sp. zn. 10 Afs 119/2023 stěžovatelka namítala, že až do právní moci dodatečných výměrů, tedy do 26. 9. 2017, neměla žádný splatný nedoplatek, a proto jí vznikl nárok na úrok z neoprávněného jednání správce daně. Krajský soud v Brně i Nejvyšší správní soud žalobu zamítl.

Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti uvedla, že judikatura Nejvyššího správního soudu byla v otázce splatnosti dodatečných platebních výměrů rozporná. Dřívější judikatura NSS vycházela z toho, že správce daně nemá pravomoc určovat splatnost dodatečných platebních výměrů odlišně od daňového řádu a spojila splatnost s právní mocí platebních výměrů. Naproti tomu v jejím případě přijaly senáty závěr opačný, a porušily tak její legitimní očekávání.

Podle stěžovatelky šlo o čistě právní otázku, nikoli skutkovou. Rozhodující senáty proto měly podle § 17 soudního řádu správního věc předložit rozšířenému senátu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že pokud senát Nejvyššího správního soudu dospěje k odlišnému právnímu názoru, než jaký zaujal v minulosti, je povinen věc postoupit rozšířenému senátu. Nepředložení věci vada nesprávně obsazeného soudu, která představuje porušení práva na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny.

Právo na zákonného soudce je systémovou zárukou nezávislosti soudů. Podstatou této záruky je, že podávání návrhů soudům a přidělování případů soudcům se odehrává podle předem stanovených pravidel. Zahrnuje nejen určení příslušnosti soudu, rozdělení soudní agendy a vyloučení podjatých soudců, ale i povinnost senátu vrcholného soudu předložit věc jinému, zákonem předvídanému rozhodovacímu tělesu v případě, že dospěje k odlišnému právnímu názoru, než který byl soudem dosud zastáván. Výjimku tvoří případy, kdy je zjevné, že starší právní názor již pozbyl normativních účinků.

V projednávané věci senáty NSS rozdílně posoudily otázku, zda správce daně mohl určit splatnost dodatečného platebního výměru dle § 168 odst. 4vdaňového řádu. Devátý a desátý senát NSS uznaly pravomoc správce daně určit splatnost doručením, zatímco šestý senát dovodil, že splatnost nastává až právní mocí výměru, protože zákon správcí daně prostor k uvážení nedává.

Ústavní soud dospěl k závěru, že v řízení šlo o posouzení právní, nikoliv skutkové otázky. Právní otázkou není jen interpretace právní normy, ale také subsumpce zjištěného skutkového stavu do (hypotézy) právní normy, tedy právní hodnocení zjištěného skutkového stavu. V daném případě obsahoval řešení rozhodné právní otázky výrok rozhodnutí správního orgánu. Devátý a desátý senát NSS proto měly věc předložit rozšířenému senátu. Nepředložením porušily princip předvídatelnosti rozhodování a legitimní očekávání stěžovatelky. Tím došlo k porušení práva na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny ve spojení s právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 2 Listiny.

Ústavní soud se dále nezabýval ostatními námitkami stěžovatelky, neboť by tím předjímal rozhodnutí rozšířeného senátu NSS při výkladu podústavního práva.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Odlišné stanovisko uplatnila soudkyně Daniela Zemanová.

I. ÚS 1239/25

14. 7. 2025

Vyhověno

Procesní – náhrada nákladů řízení – § 62

Langášek Tomáš

Trvající průtahy v řízení

Nečinnost soudu trvajících i po kárném odsouzení vyřizující soudkyně, spojená s opakovaným odročováním jednání, neefektivní organizací řízení a nevyužitím dostupných možností k jeho urychlení, porušuje základní právo účastníka řízení na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele D. Z. rozhodl I. senát Ústavního soudu nálesem ze dne 14. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy tak, že zásahem Obvodního soudu pro Prahu 5 spočívajícím v průtazích v řízení vedeném pod sp. zn. 50 P 186/2020 bylo porušeno právo stěžovatele na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 38 odst. 2 Listiny. Obvodnímu soudu uložil, aby nepokračoval v průtazích a neprodleně ve věci jednal. Náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem stěžovateli nepřiznal.

Narativní část

Obvodní soud vede řízení ohledně stěžovatelovy nezletilé dcery. Od roku 2020 v něm bylo postupně podáno více návrhů, o nichž soud doposud nerozhodl. Stěžovatel v průběhu řízení shledával průtahy, které řešil jak návrhy na určení lhůty k provedení procesního úkonu, tak stížnostmi předsedkyni soudu. Ta průtahy ve věci opakovaně shledala, stěžovateli se omluvila a vyřizující soudkyni udělila výtku.

Soudkyně byla v souvislosti s projednáváním této věci rovněž shledána vinnou v kárném řízení. Stěžovatel následně podal další návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu, v němž se domáhal nařízení jednání obvodního soudu. Městský soud však návrh zamítl. Řízení podle něho nebylo vedeno systematicky, nicméně v současnosti již obvodní soud reaguje na návrhy účastníků obratem; nyní se spis nachází u znalců za účelem vyhotovení doplňujícího znaleckého posudku. Obvodní soud proto v prodlení s nařízením jednání není.

Stěžovatel v ústavní stížnosti a jejím doplnění namítal nepřiměřenou délku řízení, která má negativní vliv na nezletilou dceru i celou rodinu, a poukazoval na další konkrétní průtahy, k nimž ve věci aktuálně dochází.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů – to zahrnuje jak právo,

aby v soudním řízení nedocházelo k nedůvodným časovým prodlevám, tak právo, aby věc byla bez zbytečných průtahů skončena. Čím déle totiž řízení trvá, tím větší váhu má požadavek na skončení věci v přiměřené lhůtě a tím přísnější požadavky se na takové řízení vztahují.

V nynější věci průtahy v řízení opakovaně konstatovaly již jiné orgány veřejné moci, s jejichž závěry se Ústavní soud plně ztotožnil. Pro posouzení stížnostních námitek bylo podstatné především to, že průtahy neprobíhaly jen v minulosti, nýbrž i v okamžiku podání ústavní stížnosti a dochází k nim i nadále v době rozhodování Ústavního soudu.

Ústavní soud přihlédl k nesnadné situaci, v níž se vyřizující soudkyně po návratu z dlouhodobé pracovní neschopnosti nachází, kdy musela v krátké časové návaznosti zapůjčit soudní spis městskému soudu a poté Ústavnímu soudu.

Odpovědnost státu za průtahy je nicméně objektivní a organizační záležitosti nemohou jít k tíži účastníků. Tyto okolnosti navíc navazovaly na dřívější průtahy, způsobené neefektivním a nekoncentrovaným vedením řízení, což vše ve svém důsledku vedlo k porušení práva stěžovatele na projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 38 odst. 2 Listiny.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a rozhodl tak, jak je uvedeno výše. Stěžovatelovu návrhu na náhradu nákladů řízení nevyhověl, neboť neshledal důvody k tomuto mimořádnému postupu.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Tomáš Langášek. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1392/24

23. 7. 2025

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Tarifní hodnota při zastupování poškozeného v adhezním řízení

Není legitimní důvod k tomu, aby při zastupování poškozeného v adhezním řízení s totožným soukromoprávním nárokem byla tarifní hodnota za úkon právní služby jiná než v občanskoprávním řízení.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Mgr. Josefa Žďárského, advokáta, zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 23. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 11 To 54/2024-380 ze dne 29. 2. 2024 a usnesení Okresního soudu Praha-západ č. j. 1 T 65/2023-365 ze dne 18. 1. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatel byl opatrovník nesvéprávného poškozeného v trestním řízení. Okresní soud mu za zastupování přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši zhruba 180 000 Kč. Ke stížnosti státní zástupkyně okresní soud autoremedurou své původní rozhodnutí zrušil a stěžovateli přiznal částku ve výši zhruba 19 000 Kč. V napadeném usnesení potvrdil formální správnost původní odměny, srovnal ji však s odměnou obhájkyne za jeden úkon právní služby (2 300 Kč) a uzavřel, že odměna stěžovatele ve výši 24 540 Kč za jeden úkon je neúměrně vysoká; stěžovatelovu odměnu proto snížil a navázal ji na odměnu obhájkyne.

Krajský soud se v napadeném usnesení ztotožnil s názorem okresního soudu.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že soudy postupovaly svévolně a v rozporu s principem právní jistoty. Nezabývaly se účelností konkrétních úkonů a odměnu nepodloženě stanovily podle odměny náležející za obhajobu, což odporuje záměru normotvůrce vyjádřenému v advokátním tarifu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Tarifní hodnotu pro určení odměny obhájce stanoví § 10 odst. 3 písm. c) advokátního tarifu, zatímco odměnu za zastupování poškozeného v (tomtéž) trestním řízení upravuje § 10 odst. 5 tarifu. Rozlišil-li tak normotvůrce odměnu advokátů při výkonu různých činností v témže řízení, není podle Ústavního soudu možné, aby obecný soud toto rozlišení bez bližšího odůvodnění vyloučil pouze s ohledem na rozdílnost výsledných odměn.

Soudy v posuzované věci stanovily hodnotu úkonu stěžovatele ve stejné výši, jako byla hodnota úkonu obhájkyne, a to pouze s ohledem na výši stěžovateli původně přiznané odměny, kterou považovaly za nepřiměřenou. Tím však postupovaly způsobem, který Ústavní soud již dříve v obdobných případech označil za neústavní.

Obecné soudy porovnávaly odměnu stěžovatele – zástupce poškozeného s odměnou obhájce, aniž by však porovnávaly odměnu zmocněnce s odměnou advokáta, která by mu náležela při zastupování poškozeného ve sporu o náhradu škody v občanskoprávním řízení. Předmětem adhezního řízení je totiž soukromoprávní nárok poškozeného, přičemž judikatura směřuje ke sjednocení soudní praxe při odměňování v obou zmíněných typech řízení. Postup, který v nynější věci zvolily soudy a který měl podle nich eliminovat nerovnost mezi zástupcem poškozeného a obhájcem, tak ve výsledku založil nedůvodnou nerovnost mezi zástupcem poškozeného v trestním řízení a advokátem, zastupujícím žalobce v občanskoprávním řízení.

Ačkoliv soudy s ohledem na povahu věci a z důvodů hodných zvláštního zřetele mohou moderovat výši nákladů řízení, neznamená to podle Ústavního soudu, že by se tím mohly libovolně a bez bližšího odůvodnění odchýlovat od advokátního tarifu.

Závěrem Ústavní soud s ohledem na zásadu sebeomezení v oblasti rozhodování o nákladech řízení doplnil, že soudy sice chybovaly „jen“ v rovině podústavního práva, zjištěný excés, spočívající v neodůvodněném snížení stěžovatelovy odměny o více než 160 000 Kč, však svou závažností představoval porušení práva stěžovatele na soudní ochranu, resp. práva na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí. Ústavní stížnosti proto vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jaromír Jirsa. Soudce Jan Wintr uplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2/25

12. 6. 2025

Zamítnuto

Řepková Dita

Přezkum nákladových výroků v bagatelní výši

Přezkum rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, nadto týkajících se bagatelních částek, je u Ústavního soudu podstatně omezen a důvodnost takové ústavní stížnosti je až na výjimky vyloučena.

Aby mohla ústavní stížnost proti nákladovým výrokům v bagatelní výši nabýt po kvalitativní stránce ústavněprávní význam, musejí daný případ provázet další, mimořádné okolnosti věci. Existence vyhovujícího nálezu v obdobné nákladové věci nezakládá bez dalšího důvodnost ústavní stížnosti.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 12. 6. 2025 zamítl I. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele Hien Luong Van na zrušení výroku III rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 25 Co 333/2024-135 ze dne 7. 11. 2024 a výroku IIIv rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 20 C 104/2023-107 ze dne 11. 7. 2024.

Narativní část

Stěžovatel byl neúspěšným účastníkem řízení o prohlášení neplatnosti jím držené slovní ochranné známky. Následně podal žalobu na zaplacení částky 200 000 Kč s příslušenstvím podle zákona o odpovědnosti státu za škodu (zákon č. 82/1998 Sb.), s tvrzením, že správním i navazujícím soudním řízením trvalo nepřiměřeně dlouho. Obvodní soud stěžovateli ve věci samé částečně vyhověl (výroky I a II) a přiznal mu náhradu nákladů ve výši 30 798 Kč (napadený výrok III).

Ačkoliv byl stěžovatel procesně úspěšnou stranou, za některé úkony právní služby mu obvodní soud náhradu nepřiznal, neboť je nepovažoval za účelně vynaložené. Městský soud rozsudek obvodního soudu ve věci samé částečně potvrdil (výrok I), částečně změnil a částečně žalobu zamítl (výrok II) a stěžovateli přiznal na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 29 989 Kč (napadený výrok III). Plně se ztotožnil s rozhodnutím prvostupňového soudu o nákladech řízení před obvodním soudem. Vzhledem k procesnímu úspěchu vedlejší účastnice v odvolacím řízení, které přiznal náhradu nákladů ve výši 900 Kč, však o tuto částku náhradu nákladů přiznanou obvodním soudem ponížil.

V ústavní stížnosti stěžovatel poukazoval na judikaturu Ústavního soudu, podle níž platí, že žalobce je v řízení podle zákona o odpovědnosti státu za škodu plně úspěšný tehdy, byl-li prokázán alespoň základ jeho nároku. To musí být promítnuto i do rozhodování o nákladech řízení, což však soudy neučinily.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se k problematice náhrady nákladů řízení staví zdrženlivě. V případech týkajících se bagatelních částek je navíc už z jejich podstaty důvodnost ústavní stížnosti v zásadě vyloučena.

Ústavní soud poukázal na svou nedávnou nálezovou judikaturu, kterou reagoval na systémový problém spočívající v nejednotném přístupu obecných soudů v rozhodování o nákladech řízení ve sporech podle zákona o odpovědnosti státu za škodu. Zároveň však upozornil, že existence těchto vyhovujících nálezů neznamená, že v obdobných věcech bude takto zasahovat navždy. Kvalitativní stránku případu, který je jinak svým významem bagatelní, totiž oslabuje skutečnost, že Ústavní soud ústavně relevantní otázku – která původně u daného typu případu tuto kvalitativní dimenzi vytvářela – již zodpověděl. Tento přístup Ústavní soud potvrdil v nedávném stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 60/24.

Zásadní otázkou v posuzované věci bylo, zda mají být následovány dřívější kasační nálezy, anebo se prosadí závěry stanoviska.

Běžným a nutným rysem stanovisek Ústavního soudu je, že se jejich závěry střetávají s právními názory obsaženými v dřívějších nálezech. Stanovisko tak sice zakládá diskontinuitu s předchozí praxí, avšak za účelem konečného ústavně souladného postavení sporné otázky najisto. Pokud by Ústavní soud po vydání stanoviska jeho závěry neaplikoval, postrádalo by svůj smysl.

Z odkazovaného stanoviska plyne, že ústavní stížnosti proti rozhodnutím o nákladech řízení v bagatelní výši jsou typově zjevně neopodstatněné. Mimořádné okolnosti věci – typicky přesah vlastního zájmu stěžovatele – které by mohly zakládat důvodnost ústavní stížnosti, jsou vyžadovány i tehdy, pokud Ústavní soud v podobné věci již v minulosti zasáhl. Takové mimořádné okolnosti však stěžovatelova ústavní stížnost neobsahovala. Stěžovatel nepředložil žádné argumenty svědčící pro závěr, že věc doprovázejí mimořádné okolnosti, které by Ústavní soud v předchozí judikatuře již nereflektoval. Věc tak nemohly přenést přes práh bagatelnosti a dodat jí ústavněprávní rozměr ve smyslu odkazovaného stanoviska.

S ohledem na uvedené Ústavní soud shledal ústavní stížnost nedůvodnou, a proto ji zamítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Dita Řepková. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1761/25

23. 7. 2025

Vyhověno

Šámal Pavel

Překvapivé rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech prvostupňového řízení

Pokud se odvolací soud v důsledku nesprávné interpretace a aplikace příslušných ustanovení občanského soudního řádu o náhradě nákladů řízení dopustí extrémního vykročení z pravidel upravujících toto řízení, porušuje právo účastníka na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky JÄÄNNÖSRAHASTORAKENNE, s. r. o., zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 23. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II. rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 36 Co 535/2024-121 ze dne 6. 3. 2025 v části, ve které byl změněn výrok III. rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 7 C 27/2024-91 ze dne 16. 9. 2024, pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Z procesních důvodů zrušil také výrok III. napadeného rozsudku Městského soudu v Praze.

Narativní část

Obvodní soud v rozsahu částečného zpětvzetí žaloby zastavil řízení a ve zbývajícím rozsahu žalobu zamítl. Stěžovatelce, která byla v řízení zcela úspěšná, přiznal právo na náhradu nákladů řízení. Městský soud nákladový výrok změnil tak, že žádnému z účastníků náklady před obvodním soudem nepřiznal. Přihlédl ke skutečnosti, že částečné zastavení řízení zavinila stěžovatelka tím, že část žalobního požadavku uhradila. Neúspěch stran tak byl téměř shodný. Dále žalobci uložil zaplatit stěžovatelce náhradu nákladů odvolacího řízení.

Stěžovatelka namítala, že městský soud nesprávně posoudil otázku zavinění na částečném zastavení prvostupňového řízení a výrokem II. napadeného rozsudku rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů prvostupňového řízení. Pro takový postup však nebyly splněny zákonné podmínky. Městský soud na základě odvolání podaného žalobcem změnil nákladový výrok III. rozsudku obvodního soudu, aniž by stěžovatelku seznámil s tím, že má na otázku hrazení nákladů prvostupňového řízení jiný náhled, a neumožnil jí na změnu svého právního názoru jakkoli reagovat. Takové rozhodnutí považovala stěžovatelka za překvapivé.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomenul, že u bagatelních věcí je důvodnost ústavní stížnosti, s výjimkou zcela extrémních rozhodnutí, vyloučena. Současně však opakovaně vyslovil, i po přijetí stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 60/24, že otázka náhrady nákladů řízení může nabýt ústavněprávní dimenzi v případě extrémního vykročení z pravidel upravujících toto řízení, například v důsledku nesprávné interpretace příslušných ustanovení zákona k náhradě nákladů řízení obecnými soudy, v nichž je obsažen prvek svévole, libovůle nebo je-li v extrémním rozporu s principy spravedlnosti.

Z vyžádaného spisu Ústavní soud zjistil, že několik měsíců před podáním žaloby právní nástupce stěžovatelky již uhradil část žalovaného nedoplatku. Proto vzal žalobce v průběhu soudního řízení žalobu v této části zpět. Obvodní soud poté v části, v níž vzal žalobce žalobu se souhlasem stěžovatelky zpět, řízení zastavil. Stěžovatelce, která byla v řízení zcela úspěšná, neboť byla úspěšná i ve zbývajících částech, přiznal výrokem III. náhradu nákladů řízení podle § 142 odst. 1 občanského soudního řádu. Městský soud nákladový výrok změnil tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů prvostupňového řízení. Závěr odůvodnil tím, že část žalobního požadavku byla uhrazena, a že tedy částečné zastavení řízení zavinila stěžovatelka. Vzhledem k tomu, že neúspěch žalobce byl téměř shodný, žádnému z účastníků náhrada nákladů řízení před obvodním soudem nenáleží.

Městský soud však posoudil otázku zavinění na zastavení řízení, aniž by reagoval na to, že již několik měsíců před podáním žaloby část žalované částky uhradil právní nástupce stěžovatelky. To bylo také v řízení prokázáno a žaloba tedy v tomto rozsahu nebyla podána důvodně. Přesto městský soud uzavřel, že stěžovatelka zavinila částečné zastavení prvostupňového řízení, a proto rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů prvostupňového řízení. Rozhodnutí městského soudu je tak v této části nepřezkoumatelné a v rozporu s principy spravedlnosti.

Městský soud navíc posoudil otázku náhrady nákladů prvostupňového řízení odlišně od obvodního soudu, aniž dal účastníkům řízení před svým rozhodnutím možnost se seznámit se změnou skutkového a právního názoru a na tuto změnu reagovat. Tímto postupem porušil zásadu legitimního očekávání a jeho rozhodnutí tak bylo pro stěžovatelku překvapivé.

Postupem městského soudu při rozhodování o nákladech prvostupňového řízení tak došlo k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu. Ústavní soud proto zrušil napadený výrok II. rozsudku městského soudu v části, ve které změnil výrok III. rozsudku obvodního soudu ohledně nákladů prvostupňového řízení. Vzhledem k tomu, že městský soud bude v dalším řízení o nákladech prvostupňového řízení znovu rozhodovat, přistoupil Ústavní soud rovněž ke zrušení výroku III. rozsudku městského soudu o nákladech odvolacího řízení.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 873/24

17. 7. 2025

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Nárok soudního exekutora na náhradu nákladů exekuce vymožených před zahájením insolvenčního řízení spojeného s oddlužením

Soudní exekutor má nárok na náhradu nákladů exekuce, které fakticky vymohl na povinném podle pravomocných příkazů k úhradě nákladů ještě před zahájením insolvenčního řízení na majetek povinného spojené s oddlužením, po jehož splnění byl povinný osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení dle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona a nastaly zákonné podmínky pro zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 o. s. ř. Za takové situace nemá soudní exekutor důvod přihlašovat svoji pohledávku do insolvenčního řízení a nevztahuje se na něj osvobození podle § 414 odst. 5 insolvenčního zákona.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 17. 7. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Mgr. Zuzany Grosamové, soudní exekutorky, výrok II usnesení Městského soudu v Praze č. j. 55 Co 318/2022-742 ze dne 10. 1. 2024 pro rozpor s čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 26 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Obvodní soud pověřil stěžovatelku vedením exekuce pro vymožení peněžité pohledávky ve výši 507 550 Kč s příslušenstvím. V průběhu exekučního řízení stěžovatelka ještě před zjištěním úpadku povinného a povolením oddlužení vymohla část pohledávky oprávněných s příslušenstvím a část nákladů exekuce celkem ve výši 753 421,44 Kč. Na nákladech exekuce požadovala částku ve výši 119 753,85 Kč, z čehož fakticky vymohla částku ve výši 115 967,18 Kč. K odvolání oprávněných změnil městský soud výrokem II napadeného usnesení výrok VI usnesení obvodního soudu tak, že nepřiznal stěžovateli právo na náhradu nákladů exekuce. Podle městského soudu byl povinný po splnění podmínek oddlužení ve smyslu § 414 odst. 1 insolvenčního zákona osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení a stěžovatelka svoji pohledávku měla přihlásit do insolvenčního řízení, což neučinila.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti především namítala, že o jejích nákladech bylo pravomocně rozhodnuto ještě před zahájením insolvenčního řízení a peněžní prostředky byly rovněž před jeho zahájením vymoženy. Povinný proto neměl být od povinnosti hradit stěžovateli náklady řízení osvobozen a pohledávka stěžovatelky nemohla být zahrnuta do oddlužení povinného.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že stěžovatelka v exekučním řízení vymohla na povinném část dlužné částky, kterou vyplatila oprávněným, a část jí náležející odměny za tuto činnost, a to ještě před zahájením insolvenčního řízení. Své náklady včetně odměny si přitom zajistila vydáním příkazů k úhradě nákladů exekuce, které nabyly právní moci ještě před podáním insolvenčního návrhu povinným. Jelikož vymohla částku na svoji odměnu ještě před zahájením insolvenčního řízení, neměla v rozsahu již vymožené částky co do insolvenčního řízení přihlásit. Jedině částku, kterou před jeho zahájením na povinném nevymohla, tj. částku ve výši 3 786,67 Kč představující rozdíl mezi požadovanou částkou (119 753,85 Kč) a vymoženou částkou (115 967,18 Kč), mohla uplatnit jako svoji neuspokojenou pohledávku v insolvenčním řízení.

Městský soud nicméně napadeným usnesením rozhodl i o těch nákladech exekuce, které stěžovatelka vymohla na základě pravomocných příkazů k úhradě nákladů exekuce. Takovým postupem podstatně zasáhl do stěžovatelčiných základních práv.

Ústavní soud shledal, že po ukončení insolvenčního řízení a v návaznosti na rozhodnutí o zastavení exekuce spojené s nepřiznáním nákladů exekuce ztratila stěžovatelka titul k jejich vymožení. S ohledem na zákonné účinky oddlužení dle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona zároveň ztratila možnost získat nový titul k nákladům exekuce jako její odměně za již odvedenou činnost exekutorky. Stěžovatelka tak neměla řešení vedoucí k získání odměny za vykonanou činnost a soud ji nutí vydat povinnému peněžní prostředky získané na svou odměnu již před zahájením insolvenčního řízení.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Napadeným rozhodnutím městský soud stěžovatelce odepřel náhradu nákladů exekuce, tedy její odměnu, což ve svém důsledku vedlo ke zmenšení jejího řádně a v souladu se zákonem nabytého majetku jako výsledku její podnikatelské činnosti, tedy k porušení čl. 11 odst. 1 a čl. 26 odst. 3 Listiny.

Městský soud dále změnil usnesení obvodního soudu, kterým stěžovatelce přiznal právo na náhradu nákladů exekuce, avšak stěžovatelku o tom neinformoval, ani ji k odvolacímu jednání nepřizval. Stěžovatelka neměla možnost na svoji obranu jakkoliv argumentovat a rozhodnutí se bránit. Jeho rozhodnutí bylo proto překvapivé.

Takovým procesním postupem porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i právo na projednání věci v přítomnosti osoby, které se rozhodnutí dotýká, zaručené v čl. 38 odst. 2 Listiny.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a usnesení městského soudu v napadeném výroku zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2456/24

4. 6. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Zemanová Daniela

Náklady řízení ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu

Pokud žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu prokáže základ svého nároku, přizná mu obecný soud plnou náhradu nákladů řízení. Pokud tak neučiní a své rozhodnutí řádně neodůvodní, poruší tím žalobcovo právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele P. T. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výroky I a II rozsudku Krajského soudu v Plzni č. j. 13 Co 272/2023-374 ze dne 7. 11. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajícím rozsahu ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Narativní část

Stěžovatel byl trestně stíhán pro podezření z přečinu pojištění podvodu v jednočinném souběhu s přečinem poškození cizí věci. Těch se měl dopustit při nebezpečném řízení automobilu. Po dvou letech a jedenácti měsících jej soud zprostil obžaloby. Žalovaný skutek podle něj nebyl trestným činem. Stěžovatel uplatnil u Ministerstva spravedlnosti nárok na náhradu újmy ve výši 1 088 493 Kč, která zahrnovala náklady obhajoby, cestovné, hotové výdaje a náhradu nemajetkové újmy. Zároveň stěžovatel podal proti ministerstvu žalobu na náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč s příslušenstvím, která měla vzniknout nezákonným rozhodnutím a nesprávným úředním postupem.

Na základě žádosti ministerstvo stěžovateli přiznalo náhradu újmy ve výši 82 685,67 Kč, z níž náhrada nemajetkové újmy odpovídala částce 10 000 Kč.

Okresní soud stěžovateli přiznal dalších 90 000 Kč, ve zbytku žalobu zamítl. Stěžovateli uložil uhrazení nákladů řízení. Krajský soud napadené rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud dovolání odmítl a uložil stěžovateli náhradu nákladů řízení. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal chybné posouzení o nákladech řízení ze strany obecných soudů a nezohlednění rozsahu skutečné újmy bez zjištění skutkového stavu. Jelikož prokázal základ nároku na zadostiučinění, soudy mu měly přiznat plnou náhradu nákladů.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud dlouhodobě uvádí, že pokud žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu prokáže základ svého nároku, obecný soud mu přizná plnou náhradu nákladů řízení. A to i tehdy, kdy mu nepřiznal žalované zadostiučinění v plné výši.

Rozhodování o výši plnění závisí na úvaze soudu a žalobce nemůže být „trestán“ za ne zcela přiléhavý odhad výše budoucího přiznaného nároku. Obecné soudy tedy měly vyjít z premisy, že žalobci náleží plná náhrada nákladů, případně svůj odchýlný závěr odůvodnit. Při rozhodování o nákladech se běžně využívá zásada úspěchu ve věci, v tomto typu řízení se však za úspěch považuje především již prokázání nároku, tedy existence nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci.

Krajský soud nepřiznal žádné straně náklady řízení z důvodu shodného neúspěchu obou stran. Poměr procesního úspěchu však shodný nebyl, protože stěžovateli se i v odvolacím řízení podařilo obhájit závěr okresního soudu, podle něhož prokázal základ svého nároku. Právě to je přitom pro posouzení procesního úspěchu v tomto typu řízení stěžejní. Krajský soud se tímto bezdůvodně odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, proto porušil právo stěžovatele zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ve vysvětlení, proč je výše přiměřeného zadostiučinění v celkovém součtu 100 000 Kč dostatečná, obecné soudy naopak nepochybily. Podrobně a srozumitelně důvody popsaly: stěžovateli nehrozil vysoký trest a povaha stíhané činnosti nepůsobila společenské odsouzení.

Stíhání zároveň netrvalo nepřiměřeně dlouhou dobu. Stěžovatel byl nadto v minulosti již 4x odsouzen, trestní stíhání nemohl tedy pocítovat tak intenzivně jako bezúhonný člověk. Ústavní soud proto ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3396/24

29. 7. 2025

Vyhověno

Příbáh Jiří

Překvapivé rozhodnutí o náhradě nákladů řízení (uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 o. s. ř.)

Pokud odvolací soud při rozhodování o nákladech řízení zvažuje uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 občanského soudního řádu, má povinnost umožnit účastníkům řízení, aby se k takovému postupu vyjádřili. V opačném případě postupuje v rozporu s právy účastníků na spravedlivý proces a na rovnost v řízení podle čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele P. K. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 29. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy I. a III. výrok usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 13 Co 20/2024-713 ze dne 30. 10. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny.

Narativní část

Okresní soud zastavil řízení o určovacích žalobách vedlejší účastnice a nahrazení souhlasů stěžovatele týkajících se umístění, resp. vlastnictví zdi tvořící hranici mezi sousedícími pozemky účastníků; další související žalobu o přikázání části sporného pozemku do podílového spoluvlastnictví, příp. do vlastnictví vedlejší účastnice zamítl. O nákladech řízení rozhodl podle zásady úspěchu ve věci, a vedlejší účastníci proto uložil povinnost zaplatit náhradu nákladů stěžovateli ve výši cca 53 000 Kč a státu ve výši cca 92 000 Kč. Důvody zvláštního zřetele hodné podle § 150 o. s. ř. neshledal. K odvolání vedlejší účastnice do nákladových výroků změnil krajský soud dotčené výroky tak, že stěžovateli náhradu nákladů nepřiznal (napadený I. výrok), státu vůči vedlejší účastnici také ne (II. výrok) a dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (napadený III. výrok).

Krajský soud na rozdíl od okresního soudu důvody pro uplatnění moderačního oprávnění shledal – poukázal na tíživou majetkovou situaci vedlejší účastnice a na špatné chování stěžovatele vůči ní, na které poukazovala v odvolání i doplnění.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že krajský soud neměl využít moderačního oprávnění. Rozhodnutí o nákladech řízení pro něho bylo překvapivé, jelikož neměl možnost vyjádřit se k doplnění odvolání vedlejší účastnice, v němž na něho „naházela špínu“, a krajský soud z něj vycházel.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Rozhodování o nákladech řízení je nedílnou součástí soudního řízení jako celku. Jde-li o moderační oprávnění podle § 150 o. s. ř., soud k němu může přistoupit výjimečně, jsou-li pro to důvody hodné zvláštního zřetele. Pokud tento postup zvažuje, musí vytvořit procesní prostor pro vyjádření účastníků. Ještě naléhavější je tento požadavek v odvolacím řízení, neboť účastník řízení již zpravidla následně nemá žádnou procesní cestu k uplatnění svých námitek proti rozhodnutí o nákladech řízení.

Krajský soud záměr použít moderační ustanovení stěžovateli předem neoznámil. Postup podle § 150 o. s. ř. odůvodnil negativním chováním stěžovatele, které zjistil z listin předložených v odvolacím řízení, jež však řádně neprovedl a stěžovateli nezaslal na vědomí. Stěžovatel se k nim tudíž nemohl vyjádřit a argumentaci mohl reálně uplatnit poprvé až v ústavní stížnosti.

Ústavní soud považoval za významné, že stěžovatel v ústavní stížnosti nastínil možnou argumentaci, kterou by býval vznesl, pokud by mu krajský soud umožnil seznámit se s tvrzeními a důkazy předloženými vedlejší účastníci. V tomto ohledu Ústavní soud poukázal na rozsudek ve věci *Janáček proti České republice*, v němž Evropský soud pro lidská práva připustil, že právo na kontradiktornost řízení není absolutní a že neposkytnutí určité písemnosti protistraně k vyjádření nemusí bez dalšího představovat rozpor se zásadou spravedlivého procesu.

Tak tomu může být typicky v situacích, kdy by umožnění vyjádřit se nemělo vliv na výsledek sporu. To však nebyl stěžovatelův případ, neboť podle Ústavního soudu – aniž by jakkoliv hodnotil možný úspěch stěžovatelovy argumentace v odvolacím řízení – ústavní stížnost nepředstavovala pouhou hypotetickou polemiku se závěry napadeného rozhodnutí.

Ústavní soud proto uzavřel, že postupem krajského soudu došlo k porušení práv stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 a na rovnost účastníků v řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a napadené výroky rozsudku krajského soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3488/24

24. 6. 2025

Vyhověno

Procesní – náhrada nákladů řízení – § 62

Příbáš Jiří

Nepřiznání zvýšené odměny obhájci a posouzení účelnosti úkonů právní služby

Obecný soud nemůže v trestním řízení upraveném předvídatelnými právními pravidly obhájci (potažmo obviněnému) upírat možnost en bloc činit úkony, které nejsou explicitně vyjmenovány v § 11 odst. 1 a odst. 2 advokátního tarifu bez jakékoliv úvahy ve smyslu § 11 odst. 3 advokátního tarifu a bez posouzení účelnosti či nadbytečnosti úkonu pro dané trestní řízení, a to tím, že obhájce za tyto úkony nebude nikterak honorován.

Obecné soudy mají povinnost vykládat advokátní tarif ústavně souladným způsobem.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 24. 6. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Mgr. Jitky Snítilové, advokátky, usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 8 To 92/2023-1340 ze dne 3. 10. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 26 odst. 1 a odst. 3 Listiny. Náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem stěžovatelce nepřiznal.

Narativní část

Městský soud vyhověl požadavku stěžovatelky jako ustanovené obhájkyňi na trojnásobné zvýšení odměny za provedené úkony podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu s odůvodněním, že se jedná o úkony, u kterých byla třeba znalost ukrajinského trestního a mezinárodního práva. Vrchní soud jeho rozhodnutí zrušil a stěžovatelce trojnásobné zvýšení odměny nepřiznal. Toto rozhodnutí zrušil Ústavní soud nálezem sp. zn. III. ÚS 49/24 ze dne 24. 7. 2024 (dále jen „kasační nález“).

Vrchní soud totiž pochybil, když vyloučil případné zvýšení odměny stěžovatelky jako obhájkyňe ve smyslu § 12 odst. 1 advokátního tarifu z důvodu absence aplikace cizího práva a cizího jazyka v dané věci. V rozhodnutí dále chyběly individualizované úvahy soudu k navýšení odměny za jednotlivé úkony. Po kasačním zásahu Ústavního soudu vrchní soud nyní napadeným usnesením stěžovatelce u některých přiznaných úkonů právní služby zvýšil odměnu na dvojnásobek a u zbylých zvýšenou odměnu nepřiznal.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že vrchní soud jí zvýšil odměnu pouze za některé konkrétní úkony právní služby a navíc jen ve výši dvojnásobku základní sazby za úkon určené advokátním tarifem. Některé úkony vůbec neuznal za úkony právní služby. Podle stěžovatelky se zvýšení odměny na trojnásobek mělo stát paušálně u všech, ale případně i při posouzení jednotlivých úkonů právní služby.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že v řízení následujícím po kasačním nálezu je obecný soud povinen bezpodmínečně reflektovat závěry Ústavního soudu uvedené v takovém nálezu. Vrchní soud se v následném řízení jednotlivě věnoval každému úkonu právní služby a individuálně vysvětlil, proč stěžovatelce zvýšená odměna náleží a proč nikoliv. Zvýšil odměnu u vyjmenovaných úkonů právní služby na dvojnásobek, možnosti maximálního navýšení nevyužil. Odůvodnil, že stěžovatelka nepochybně využila cizího práva a cizího jazyka, zároveň byl výkon její obhajoby ztížen mediálním zájmem o kauzu obviněného. Zdůraznil, že předmětné úkony však postrádaly časovou náročnost a nedosahovaly nejvyšší míry náročnosti. V tomto ohledu považoval Ústavní soud napadené rozhodnutí za přezkoumatelné.

Již v kasačním nálezu Ústavní soud uvedl, že zvýšení odměny podle § 12 advokátního tarifu nelze učinit paušálně pro celé řízení. Stěžovatelce proto nelze přiznat en bloc bez individualizace úkonů paušální zvýšení její odměny, jak požadovala.

Ústavní soud se dále věnoval podřaditelnosti úkonů pod úkony právní služby, neboť v kasačním nálezu se jí nezabýval. Připomněl, že obecný soud musí při rozhodování o návrhu obhájce na přiznání odměny a náhrady nákladů hotových výdajů podle § 151 odst. 3 trestního řádu vždy zhodnotit, zda úkon právní služby nebyl z hlediska účelu povinného zastoupení při celkovém zohlednění průběhu trestního řízení neúčelný, a proto nadbytečný. Závěr o neúčelnosti úkonu právní služby musí být vždy odůvodněn konkrétními okolnostmi daného trestního řízení.

Vrchní soud tyto úvahy zcela vynechal, když pouze mechanicky posuzoval, zda lze úkony podřadit pod § 11 odst. 1 a odst. 2 advokátního tarifu, přičemž při absenci konkrétního úkonu ve vyhlášce jej odmítl akceptovat jako úkon právní služby. Jinými slovy, vrchní soud nepoužil § 11 odst. 3 advokátního tarifu tak, aby mohl úkon posoudit podle jiného písmene v § 11 odst. 1, příp. odst. 2 téže vyhlášky, naopak se přepjatě formalisticky řídil textem předpisu.

Podle Ústavního soudu vrchní soud advokátní tarif nevyložil ústavně souladným způsobem. Při takto zužujícím výkladu by účinný výkon obhajoby mohl být v konkrétní věci podstatně ztížen, což není s právy obviněného v trestním řízení ústavněprávně slučitelné. Vrchní soud měl zhodnotit úkony jako účelné, či nikoliv, což neučinil. V dalším řízení je posoudí ve světle toho, že některým z advokátkou navržených úkonů bylo vyhověno, nemohly tedy být nadbytečné.

Ústavní soud uzavřel, že napadené rozhodnutí porušilo základní práva stěžovatelky podle čl. 36 odst. 1 a čl. 26 odst. 1 a odst. 3 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a toto rozhodnutí zrušil. Návrhu stěžovatelky na náhradu nákladů řízení o ústavní stížnosti nevyhověl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1391/24

2. 7. 2025

Vyhověno

Hulmák Milan

Tarifní hodnota pro výpočet odměny advokáta v případě nemajetkové újmy na osobnostních právech (bolestné a ztížení společenského uplatnění)

Pokud soud při určování nákladů v řízení o náhradě újmy na zdraví vyjde z náhradní tarifní hodnoty podle § 9 odst. 4 advokátního tarifu (ve znění účinném do 31. 12. 2024), namísto z přisouzené částky ve smyslu § 8 odst. 1 advokátního tarifu, přestože účastník do řízení vstupoval s relevantním znaleckým posudkem, který vyčíslil požadovanou výši bolestného a ztížení společenského uplatnění, poruší tím právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele S. V. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 7. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výroky II a III rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 14 Co 158/2023-415 ze dne 25. 1. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel se u okresního soudu domáhal náhrady újmy na zdraví, která mu vznikla v souvislosti s pracovním úrazem. Požadovaná náhrada se skládala z bolestného, ztížení společenského uplatnění a náhrady za zaplacené znalecké posudky, jimiž bylo bolestné a ztížení společenského uplatnění oceněno. Okresní soud mu co do výše požadované náhrady částečně vyhověl; náhradu nákladů řízení s odkazem na § 150 občanského soudního řádu žádnému z účastníků neuložil. Krajský soud rozhodnutí nalézacího soudu změnil a stěžovateli přiznanou náhradu újmy podle § 388 zákoníku práce navýšil. Napadenými výroky II a III uložil žalované nahradit náklady řízení před soudy obou stupňů. Uzavřel, že stěžovateli náleží plná náhrada nákladů i přes částečný úspěch ve věci, neboť rozhodnutí soudu záleželo na volné úvaze a znaleckém posudku. Výši nákladů určil podle § 9 odst. 4 advokátního tarifu, ve znění účinném do 31. 12. 2024.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že nákladové výroky odvolacího soudu jsou v rozporu s nálezy Ústavního soudu. Krajský soud měl vyjít z § 8 odst. 1 advokátního tarifu, nikoliv z hodnoty podle § 9 odst. 4 téhož předpisu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud – s přihlédnutím ke stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 60/24 – přistoupil k věcnému přezkumu, neboť nesprávný výpočet náhrady nákladů řízení v projednávaném případě by znamenal citelný zásah do majetkové sféry stěžovatele.

Odkazem na svoji přechozí judikaturu zdůraznil, že pokud do řízení o náhradě újmy na zdraví vstupuje účastník již s relevantním znaleckým posudkem, který vyčísluje požadovanou výši bolestného a ztížení společenského uplatnění, a nárok konkrétně vyčíslí, nemůže obecný soud při rozhodování o nákladech vyjít z náhradní hodnoty dle § 9 odst. 4 advokátního tarifu (zbytkové ustanovení), ale z výpočtu nákladů z přisouzené částky dle § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Použití náhradní hodnoty v projednávaném případě nemůže ospravedlnit, že soud v řízení nechal vypracovat revizní znalecký posudek, ani to, že krajský soud částku navýšil podle zákoníku práce.

Z judikatury Ústavního soudu je zřejmé, že na újmu na zdraví je potřeba pohlížet odlišně než na jiné zásahy do osobnostních práv, a to i při rozhodování o nákladech řízení. Zatímco u jiných sporů o náhradu nemajetkové újmy není volná úvaha soudu podle § 136 o. s. ř. při určování výše újmy – vyjma obecných mantinelů – blíže limitována, u odčinění újmy na zdraví výše náhrady újmy obvykle vychází ze znaleckého posudku a objektivizovaných hodnot formulovaných v Metodice k náhradě za bolest a ztížení společenského uplatnění. Tím se blíží „klasickému“ sporu o náhradu škody. Obdobné závěry platí i při stanovení náhrady podle předchozí právní úpravy – tedy vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Krajský soud se tak nedůvodně odchýlil od judikatury Ústavního soudu.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené nákladové výroky krajského soudu zrušil pro porušení práva stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Milan Hulmák. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 520/25

4. 6. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepříslušnost

Dolanská Bányaiová Lucie

Neopodstatněné použití § 12 odst. 4 advokátního tarifu na samostatné úkony

Pokud trestní soudy při stanovení odměny ustanoveného obhájce použijí § 12 odst. 4 advokátního tarifu na samostatné úkony, na které nedopadá, porušují právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky JUDr. Veroniky Navrátilové zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 6. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 3 To 72/2024-960 ze dne 20. 11. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepříslušnost.

Narativní část

Krajský soud schválil dohodu o vině a trestu. Obžalovaného odsoudil za vraždu k trestu odnětí svobody v trvání 14 let a uložil mu povinnost nahradit poškozeným nemajetkovou újmu. V adhezním řízení nepřiznal poškozeným náhradu újmy a odkázal je na řízení občanskoprávní. Stěžovatelka zastupovala nezletilé děti zavražděného. V projednávané věci se jedná o odměnu za zastupování jedné z nezletilých dcer. Krajský soud přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 4 719 Kč. Při stanovení odměny použil tarifní hodnotu 10 000 Kč podle § 10 odst. 5 věty první advokátního tarifu, neboť soud poškozené v adhezním řízení nepřiznal žádnou náhradu újmy. Při stanovení odměny stěžovatelky vyšel z existence úhrnných společných úkonů. Za samostatné úkony měla být stěžovatelce přiznána odměna za úkony právní služby v plné výši, avšak snížená dle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, neboť zastupovala v řízení více poškozených. Vrchní soud rozhodnutí zrušil a stanovil odměnu ve výši 8 712 Kč. Přisvědčil krajskému soudu ve výši použité tarifní hodnoty. Stěžovatelka zastupovala více poškozených, konkrétně děti zavražděného. Jejich matka jí udělila plnou moc a s ní také vedla porady a připravila strategii. Všechny nároky na náhradu nemajetkové újmy vycházely z jediného trestného činu. Vrchní soud proto považoval většinu úkonů za společné, i když šlo ve dvou případech o úkony učiněné v různém čase. U těch přiznal stěžovatelce samostatné hotové výdaje podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu.

Stěžovatelka mj. namítala, že soudy aplikovaly nesprávnou tarifní hodnotu a že u některých úkonů právní služby, které byly svou povahou úkony samostatnými, zkrátily odměnu o 20 %.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud vydal ve věci téže stěžovatelky jako zmocněnkyně sourozenců poškozené nález sp. zn. IV. ÚS 1406/24. V něm zdůraznil, že § 12 odst. 4 advokátního tarifu dopadá jen na úkony učiněné více poškozeným současně. Pokud advokát jedná v různém čase, musí soud posoudit tyto úkony samostatně a nesmí snížit odměnu o 20 %. Upozornil, že neústavní je nejen svévolné neaplikování platného ustanovení, ale i jeho použití na situaci, na kterou zjevně nedopadá. Trestní soudy v projednávané věci postupovaly v rozporu s těmito závěry, když považovaly časově oddělené úkony stěžovatelky za společné a podle § 12 odst. 4 jí snížily odměnu.

Ústavní soud nestanoví trestním soudům konkrétní výši odměny pro stěžovatelku, ale požaduje, aby rozhodnutí řádně odůvodnily, reagovaly na její argumenty a zachovaly předvídatelnost soudních rozhodnutí. Vrchní soud v této věci postupoval nekonzistentně: u nezletilé poškozené použil § 10 odst. 5 advokátního tarifu, zatímco u jejích sourozenců § 9 odst. 4 písm. a), aniž by tento rozdíl jakkoli vysvětlil. Ústavní soud přitom v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1406/24 neoznačil použití § 9 odst. 4 písm. a) za neústavní. Ani odkaz na neúspěch v adhezním řízení neospravedlňuje volbu tarifní hodnoty. Podle nálezu sp. zn. IV. ÚS 2137/23 mají soudy pro účely určení odměny právních zástupců jako zmocněnců poškozených v trestním řízení vycházet u nároku na náhradu nemajetkové újmy z § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu. Pokud soudy považují odměnu za nepřiměřenou, mohou zohlednit účelnost či intenzitu úkonů například tím, že některé z nich uznají jen jako tzv. půlúkon.

Trestní soudy v této věci neústavně použily § 12 odst. 4 advokátního tarifu na úkony, na které nedopadal. Dále také ve stejné věci použily jinou tarifní hodnotu bez řádného odůvodnění. Tímto postupem porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto napadené rozhodnutí zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Evropský soud pro lidská práva

Trestní odpovědnost soudců za zneužití úřední pravomoci

Bădescu a ostatní proti Rumunsku, č. 22198/18, rozsudek ESLP ze dne 15. dubna 2025

[Text rozhodnutí ve francouzském jazyce](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Tři soudkyně byly odsouzeny za zneužití úřední pravomoci. K tomu mělo dojít z důvodu protiprávního rozhodnutí těchto soudkyň, které rozhodly ve zlé víře na základě přijetí úplatku.

Odůvodnění rozhodnutí

Soud posuzoval vztah trestní odpovědnosti soudců a nezávislosti soudní moci. Soudkyně v tomto případě nebyly odsouzeny za obsah odůvodnění svého rozhodnutí, ale za to, že dospěly k závěru ještě

před samotnou přípravou rozhodnutí a tomu své odůvodnění protiprávně přizpůsobily.

Vzhledem k jejich dlouholeté praxi si musely být vědomy závadnosti svého jednání a rozhodly tedy ve zlé víře. V souvislosti s tím si musely uvědomovat riziko trestní odpovědnosti podle konzistentního výkladu tamních soudů. Nedošlo k porušení článku 7 Úmluvy.

Pozitivní závazek státu trestat nekonsenzuální sexuální činy na nezletilých

L. a ostatní proti Francii, č. 46949/21, rozsudek ESLP ze dne 24. dubna 2025

[Text rozhodnutí ve francouzském jazyce](#) / [Právní shrnutí](#)

Okolnosti případu

Tři sloučené případy se týkaly znásilnění nezletilé osoby. Rozdílný byl věk obětí i okolnosti činů. Některé proběhly pod nátlakem nebo na zranitelné osobě. Soudy ve všech třech případech zmírnily trestněprávní kvalifikaci činů, jedno řízení úplně zastavily.

Odůvodnění rozhodnutí

Soud vytkl nedostatečnou ochranu nezletilých obětí znásilnění. Stát dostatečně neprošetřil, zda mohly oběti dát ke styku svobodný souhlas. Nezhlednil vliv alkoholu, psychického stavu a vztahu závislosti na pachatelích.

Řízení byla zdlouhavá (přes 8 let), soudy se nevyhnuly moralizujícím a obviňujícím komentářů vůči obětem, což přispělo k jejich sekundární viktimizaci. Soud vyžaduje, aby státy zavedly efektivní trestněprávní systém, který posoudí individuální kontext případu. Právní úprava znásilnění musí vycházet z absence svobodného souhlasu. Došlo k porušení článků 3 a 8 Úmluvy.

Trestání za šíření „nepravdivých informací“ o onemocnění COVID-19

Avagyan proti Rusku, č. 36911/20, rozsudek ESLP ze dne 29. dubna 2025

[Text rozhodnutí v anglickém jazyce](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Stěžovatelka v květnu 2020 na sociální síti Instagram zpochybnila existenci případů onemocnění COVID-19 v oblasti jejího bydliště. Nadto zpochybňovala motivaci vlády při uvádění příčiny úmrtí. Ve správním řízení byla pokutována za šíření nepravdivých informací.

Odůvodnění rozhodnutí

Ochrana veřejného zdraví je legitimní cíl, ale nesmí zajít až k trestání jedinců za vyjádření skepse nebo kritiky.

V případě chybělo přímé ohrožení, příspěvek měl pouze omezený dosah. Podle Soudu žalovaný stát zneužil argument ochrany veřejného zdraví k postihnutí kritiky. Svoboda projevu musí být zachována i v krizových situacích. Shledal proto porušení článků 10 a 6 odst. 1 Úmluvy.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Neschopnost státu zajistit účinnou ochranu před znečištěním životního prostředí

L. F. a ostatní proti Itálii, č. 52854/18, rozsudek ESLP ze dne 6. května 2025

[Text rozhodnutí v anglickém jazyce](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Stěžovatelé bydlí v okolí slévárny, která má velký vliv na zhoršení životního prostředí v dané oblasti. V roce 2016 došlo ke změnám v procesu, které měly její vliv minimalizovat.

Odůvodnění rozhodnutí

Stát pochybil, když nevzal v potaz škodlivé účinky způsobené provozem slévárny před rokem 2016, kdy došlo k přijetí opatření. Při posuzování vlivů musí stát důsledně posuzovat jak zájmy společnosti jako celku, tak i jednotlivců žijících v okolí závodu. K tomu nedošlo.

Stát má dohlédnout na to, aby byl provoz závodu slučitelný s jeho umístěním v obytné zóně, nebo ho má přesunout jinam. Soud dále stanovil rozsah okruhu, ve kterém škodlivé účinky zohledňoval. Uvedl, že byl porušen článek 8 Úmluvy ve vztahu k právům obyvatel žijících v okruhu šesti kilometrů od slévárny.

Zadržení a následné odsouzení stěžovatele za pokus přinést palivové dříví na demonstraci

Matchavariani proti Gruzii, č. 46852/21, rozsudek ESLP ze dne 20. května 2025

[Text rozhodnutí v anglickém jazyce](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Stěžovatel je občanským aktivistou. Byl zadržen a následně odsouzen ve správním řízení, když se pokusil přinést na demonstraci palivové dříví. V řízení podle něj nebyly zajištěny rovné podmínky, když soud řízení odročil, aby mohla policie shromáždit další důkazy ke svým tvrzením.

Odůvodnění rozhodnutí

Podle Soudu nedošlo k porušení článků 10 a 11 Úmluvy. Stěžovatelovo přání vzít si palivové dříví na demonstraci totiž nepožívalo stejné ochrany jako politický projev, který mohl učinit i bez dříví.

Rovněž nebyl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť odsouzení stěžovatele se opírá i o další důkazy a Soud neměl důvodné pochybnosti o nestrannosti soudce. Došlo však k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Zadržení stěžovatele totiž proběhlo bez dostatečného odůvodnění. Policie v této souvislosti uvedla pouze obecné důvody, aniž by je dostatečně provázala se skutkovým stavem a popsala, v jakých konkrétních okolnostech zákonné důvody spatřuje.

Nezákonná nucená hospitalizace v psychiatrické léčebně

Spivak proti Ukrajině, č. 21180/15, rozsudek ESLP ze dne 5. června 2025

[Text rozhodnutí v anglickém jazyce](#) / [Právní shrnutí](#)

Okolnosti případu

Policie zadržela stěžovatele při pokusu o vraždu. Tehdy projevoval znaky těžkého emočního vypjetí a opilosti. Vyšetřující psychiatr shledal, že netrpí žádnou duševní chorobou, avšak jeho stav vyžaduje povinnou hospitalizaci v psychiatrické léčebně. Stěžovatel byl následně na základě soudního rozhodnutí nedobrovolně hospitalizován. V léčebně panovaly špatné hygienické podmínky a byla přeplněná. Jeho hospitalizaci soud třikrát prodloužil, ani jednou nebyl stěžovatel řízení přítomen. Propuštěn byl až po necelých dvou letech.

Odůvodnění rozhodnutí

Žalovaný stát trpí systémovými problémy v této oblasti. V léčebně panovaly špatné podmínky, které nikdo účinně nekontroloval. Rozhodnutí o nucené hospitalizaci automaticky zahrnovalo povolení k léčbě bez souhlasu pacienta. Stěžovatel se nemohl proti nedobrovolné hospitalizaci a podmínkám léčby účinně bránit, neexistoval totiž institut individuální stížnosti pacienta. Pravidelný soudní přezkum sice probíhal, avšak bez dostatečné pečlivosti, či osobní přítomnosti stěžovatele. Soud proto dovodil porušení článků 3, 4 a 5 odst. 1 Úmluvy.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Rasová diskriminace při policejních kontrolách a obrácené důkazní břemeno

Seydi a ostatní proti Francii, č. 35844/17, rozsudek ESLP ze dne 26. června 2025

[Text rozhodnutí ve francouzském jazyce](#) / [Právní shrnutí](#)

Okolnosti případu

Stěžovatelé jsou francouzskými občany, které v různých situacích kontrolovala policie. Šlo o rutinní, preventivní i cílené kontroly na základě obecné charakteristiky (barvy pleti). Policie nevedla žádné záznamy o konkrétních důvodech kontrol ani v žádném případě nezačala trestní řízení. Podle stěžovatelů byly kontroly diskriminační, protože byly založeny pouze na jejich etnickém původu.

Odůvodnění rozhodnutí

Soudy v pěti z šesti případů dostatečně zohlednily tvrzení stěžovatelů na poli článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy. Důkazní břemeno upravily tak, že stěžovatelé měli prokázat silné a jasné indicie diskriminace (např. statistika, svědectví). Následně by bylo na státu, aby prokázal nediskriminační důvody kontrol. To však stěžovatelé (až na jednoho) neučinili. Soud neshledal žádnou systémovou vadu v právní úpravě kontrol totožnosti. Vytkl sice neexistující povinnost vést o kontrolách záznamy, což ale soudy dostatečně vyvážily úpravou důkazního břemene.

European Constitutional Law Review

Vol. 20, Issue 1, March 2024

Ondřejek, Pavel

Horák, Filip

Proportionality during Times of Crisis: Precautionary Application of Proportionality Analysis in the Judicial Review of Emergency Measures (str. 27-51)

Proporcionalita v dobách krize: preventivní aplikace testu proporcionality při soudním přezkumu nouzových opatření
(*princip proporcionality; test proporcionality; krize ve společnosti; krizové situace; stav nouze; krizová legislativa; in dubio pro libertate; prevence; ochrana základních práv*)

Kovalčík, Michal

Constitutional Referrals by Ordinary Courts: A Platform for Judicial Dialogue and Another Toolkit for Judicial Resistance? (str. 52-81)

Kontrola ústavnosti iniciovaná obecnými soudy: Platforma pro mezisoudní dialog a další nástroj soudního odporu?
(*kontrola ústavnosti; ústavní přezkum; obecné soudy; soudní dialogy; soudní kontrola; nezávislost soudů; právní stát; dělba moci; dělba moci ve státě; Česká republika*)

Kosař, David

Šipulová, Katarína

Kadlec, Ondřej

The Case for Judicial Councils as Fourth-Branch Institutions (str. 82-119)

Případová studie soudních rad jako institucí čtvrté složky moci
(*soudcovská samospráva; správa soudnictví; dělba moci; soudnictví; organizace justice; nezávislá justice; právní stát*)

Vol. 20, Issue 2, June 2024

Petrov, Jan

How to Detect Abusive Constitutional Practices (str. 191-221)

Jak rozpoznat zneužívání ústavních praktik
(*ústavní právo; zneužití práva; konstitucionalismus; nezávislá justice; právní stát; autoritativní systémy; krize moderního státu*)

Ruotsi, Mikael

A Doctrinal Approach to Unconstitutional Constitutional Amendments: Judicial Review of Constitutional Amendments in Sweden (str. 247-281)

Doktrinální přístup k protiústavním ústavním změnám: soudní přezkum ústavních změn ve Švédsku
(*změny ústavy; ústavní změny; ústavní soudnictví; ústavní přezkum; soudní přezkum; protiústavnost; ústavodárná moc; ústavní inženýrství; krizové situace; stav nouze; krizová legislativa; Švédsko*)

Schnetter, Marcus

Constitutional Courts as Guarantors of EU Charter Rights: A Rhetorical Perspective on Constitutional Change in Austria and Germany (str. 282-306)

Ústavní soudy jako garanti ochrany práv zakotvených v Listině EU: rétorický úhel pohledu na ústavní změny v Rakousku a Německu
(*právo Evropské unie; ústavní soudnictví; ústavní soudy; Listina základních práv EU; Rakousko; ústavní soud – Rakousko; Německo; ústavní soud – Německo*)

Delhomme, Vincent N.

The Legality of Covid-19 Travel Restrictions in an 'Area without Internal Frontiers' (str. 307-328)

Legalita cestovních omezení v souvislosti s nemocí covid-19 v „oblasti bez vnitřních hranic“
(*krizové situace; stav nouze; krizová legislativa; koronavirus; koronaviry; epidemie; Soudní dvůr Evropské unie; judikatura ESD; volný pohyb osob*)

Vol. 20, Issue 3, September 2024

De Meyer, Fien
Romainville, Céline

Constitutionalising a Right to Abortion: Unveiling its Transformative Potential Amidst Challenges in Europe (str. 361-391)

Ústavní zakotvení práva na potrat: Odkrývání jeho transformačního potenciálu tváří v tvář výzvám v Evropě
(umělé přerušování těhotenství; zákaz interrupcí; právo na život; právo na soukromí; Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; prostor pro uvážení; Belgie)

Pergantis, Vassilis

Recalibrating the 'Strict Obligations' Requirement of the Bosphorus Doctrine of Equivalent Protection: The Strasbourg Court vis-à-vis the EU Principle of Mutual Trust (str. 392-423)

Přehodnocení požadavku „přísných závazků“ v doktríně rovné ochrany podle rozsudku ve věci Bosphorus: Štrasburský soud a zásada vzájemné důvěry EU
(Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; evropská integrace; ochrana základních práv; vzájemné uznávání práva; soudní dialogy)

Cohen, Mateo I.

Radicalised Conservatism in the Hungarian Constitution: An Analysis of Justifications for Rule of Law Backsliding (str. 424-450)

Radikalizovaný konzervatismus v maďarské ústavě: Rozbor důvodů úpadku právního státu
(právní stát; demokracie; Maďarsko; ústavní identita; národní identita; konzervatismus; populismus; ústavní soud – Maďarsko)

Dawson, Mark

The Changing Substance of European Law (str. 451-481)

Mění se povaha evropského práva
(evropské právo; Evropská unie; právo Evropské unie; unijní právní řád; vývoj práva; transformační proces)

Slautsky, Emmanuel

Climate litigation, separation of powers and federalism à la belge: a commentary of the Belgian climate case (Cour d'appel de Bruxelles 30 November 2023, Klimaatzaak and others v the Belgian State, Wallonia, Flanders and the Brussels Region) (str. 506-526)

Klimatické spory, dělba moci a federalismus po belgicku: komentář k Belgickému klimatickému případu
(Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; klimatické změny; kolektivní ochrana práv; pozitivní závazky; soudní aktivismus; federalismus; Belgie)

European Convention on Human Rights Law Review

Vol. 6, Issue 2, 2025

O'Leary, Síofra

Reflections on Reykjavik: Looking Back and Moving Forward (str. 135-149)

Úvahy o Reykjavíku: Ohlédnutí za minulostí a pohled do budoucnosti
(Rada Evropy; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; členství v mezinárodních organizacích; mezinárodní organizace; mezinárodní orgány a organizace; diplomacie; diplomatické vztahy; mezinárodní vztahy)

Erken, Elif

Scholarly and Empirical Considerations on Expanding Access for Non-Governmental Organisations Before the European Court of Human Rights (str. 165-207)

Vědecké a empirické úvahy o rozšíření přístupu nevládních organizací k Evropskému soudu pro lidská práva
(Evropský soud pro lidská práva; jurisdikce; mezinárodní právo; nevládní organizace; neziskové organizace; aktivní legitimace; legitimace; kolektivní ochrana práv; Evropská sociální charta)

Duval, Antoine

Righting the Lex Sportiva: The Semenya v Switzerland Case and the Human Rights Accountability of Transnational Private Governance (str. 238-267)

Náprava Lex Sportiva: Příklad Semenya proti Švýcarsku a odpovědnost nadnárodní soukromé správy za dodržování lidských práv

[judikatura ESLP; arbitráž; arbitrážní řízení; mezinárodní arbitráže; sportovní právo; sportovci; intersexualita; sexuální menšiny; diskriminace na základě pohlaví; rovné zacházení; právo na přístup k soudu; přístup k soudu; nejvyšší soud (Švýcarsko); Švýcarsko]

European Human Rights Law Review

Issue 3/2025

Kane, James

Fine Art: Kneecap, freedom of expression, and transitional justice (str. 335-348)

Výtvarné umění: Česka, svoboda projevu a tranziční spravedlnost

(tranziční spravedlnost; přechodné soudnictví; svoboda projevu; nenávistný projev; hudební díla; kultura; Severní Irsko; Velká Británie)

Gillis, Matilda

The European Court of Human Rights: A Forum of Collective Memory – Ukraine v Russia (re Crimea) (App. Nos 20958/14 and 38334/18) (str. 371-375)

Evropský soud pro lidská práva: Fórum kolektivní paměti – Ukrajina proti Rusku (ve věci Krymu) (stížnosti č. 20958/14 a 38334/18)

(Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; okupace; agrese; Ukrajina; Ruská federace; Rusko; ozbrojený konflikt; válka; válka na Ukrajině)

The American Journal of Comparative Law

Vol. LXXII, N. 3, Fall 2024

Colson, Renaud

Comparing the Machineries of Extradition: Between Functional and Cultural Approaches (str. 528-556)

Srovnání extradičních mechanismů: mezi funkčním a kulturním přístupem

(extradice; extradiční řízení; extradiční žádosti; vydávání pachatelů; evropský zatýkácí rozkaz; mezinárodní spolupráce)

Ford, Cristie

Ashkenazy, Quinn

The Legal Innovation Sandbox (str. 557-600)

„Pískoviště“ pro právní inovace

(inovace; informatika; právní služby; právní regulace; regulace; informační technologie)

Versteeg, Mila

Chilton, Adam

Altan, Erensu

Constitutional Duties (str. 685-731)

Ústavní povinnosti

(ústavní právo; základní povinnosti; branná povinnost; obrana státu; daňová povinnost; ústava Číny; ústava Japonska; ústava Korejské republiky; ústava Taiwanu; ústava Spojených států amerických; ústava Ekvádoru; ústava Indie; ústava Irsko; ústava Tanzánie; ústava Thajska; ústava Ugandy; omezení základních práv)

Human Rights Quarterly

Vol. 47, Number 1, February 2025

Luoma, Colin

Strengthening the Rights to Culture and Mental Health in the Face of Environmental Violence (str. 16-44)

Posílení práv na kulturu a duševní zdraví tváří v tvář environmentálnímu násilí

(agrese; kulturní práva; klimatické změny; pozitivní závazky; duševní zdraví; právo na zdraví; práva původního obyvatelstva; kolektivní práva; kolonialismus; Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; mezinárodní právo)

Sharp, Dustin N.

Comparative Frameworks for a Human Rights-Based Approach to Psychedelics (str. 63-86)

Srovnávací rámce lidskoprávního přístupu k psychedelikům

(drogy; návykové látky; omamné látky; lidská práva; srovnávací právo; Organizace spojených národů; mezinárodní právo; náboženská svoboda; svoboda myšlení; svoboda svědomí; právo na soukromí; právo na zdraví; práva původního obyvatelstva; sociální spravedlnost; veřejné zdraví)

Warwick, Ben T C

Concepts of Non-Retrogression in Economic and Social Rights (str. 115-140)

Koncept zákazu snížení úrovně ochrany hospodářských a sociálních práv

(sociální práva; kulturní práva; regresní agenda; Organizace spojených národů; Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; mezinárodní právo; mezinárodní právo veřejné)

Vol. 47, Number 2, May 2025

Gibney, Mark

Taking Human Rights Obligations (More) Seriously (str. 240-251)

(Více) seriózní přístup k povinnostem v oblasti lidských práv

(pozitivní závazky; Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia; Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; lidská práva; genocida; mezinárodní smlouvy; mezinárodní soudy; Organizace spojených národů)

McInnes, Kate

An Evaluation of the First Decade of the Special Rapporteur on the Rights of Persons with Disabilities: From Social Development to Human Rights (str. 252-281)

Hodnocení prvního desetiletí činnosti zvláštního zpravodaje pro práva osob se zdravotním postižením: od sociálního rozvoje k lidským právům

(osoby s postižením; práva osob s postižením; Organizace spojených národů; Úmluva o právech osob se zdravotním postižením; mezinárodní právo veřejné)

ICL JOURNAL

Vienna Journal on International Constitutional Law

Vol. 19, Issue 2, 2025

Janczarek, Szymon

Kolomiets, Nikita

Execution of Judgments of the European Court of Human Rights: Actors, Substance and Procedure (str. 181-211)

Výkon rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva: aktéři, podstata a postup

(Evropský soud pro lidská práva; ESLP; výkon rozhodnutí; mezinárodní závazky; lidská práva; Rada Evropy)

I•CON International Journal of Constitutional Law

Vol 22, Number 4, October 2024

Hesselink, Martijn W

Private law subjects in European mini-publics (str. 971-996)

Subjekty soukromého práva v evropských mini-deliberativních fórech

(evropské právo; soukromé právo; deliberativní demokracie; participace na řízení společnosti; autonomie; sebeurčení; svoboda shromažďování; inkluze; rovnost příležitostí)

Toler, Lorianne Updike

Constitution-writing rules (str. 1031-1058)

Pravidla ústavního procesu

(konstitucionalismus; ústavní inženýrství; tvorba práva; ústavní moc; právní kultura; americké ústavní právo; ústava Spojených států amerických)

Neo, Jaclyn L

Where do we start? The gender gap in legal education and the legal academy: Afterword to the Foreword by Gráinne de Búrca, Rosalind Dixon, and Marcela Prieto Rudolphy (str. 1108-1116)

Odkud začít? Genderové rozdíly v právním vzdělávání a na právnických fakultách: Doslov k předmluvě od Gráinne de Búrca, Rosalind Dixon a Marcely Prieto Rudolphy

(rovnost pohlaví; rovnoprávnost žen; genderové kvóty; právnické vzdělávání; právní vzdělávání)

International & Comparative Law Quarterly

Vol. 73, Part 2, April 2024

Mayer, Benoit

The 'Highest Possible Ambition' on Climate Change Mitigation as a Legal Standard (str. 285-317)

„Nejvyšší možná ambice“ v oblasti zmírňování změny klimatu jakožto právní standard

(mezinárodní právo veřejné; klimatické změny; životní prostředí; ochrana životního prostředí)

Heri, Corina

Justice in the Liminal: The Council of Europe and the Right to a Healthy Environment (str. 319-360)

Spravedlnost v mezní situaci: Rada Evropy a právo na příznivé životní prostředí

(mezinárodní právo veřejné; klimatické změny; právo na příznivé životní prostředí; životní prostředí; ochrana životního prostředí; extraterritorialita; Rada Evropy; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; limity práva; Evropský soud pro lidská práva)

Mačák, Kubo

Policinski, Ellen

In Pursuit of a Treaty's Soul: A Study of the Object and Purpose of the Fourth Geneva Convention (str. 385-415)

Naplnění ducha úmluvy: studie o předmětu a účelu Čtvrté Ženevské úmluvy

(mezinárodní právo veřejné; interpretace práva; Ženevské úmluvy; mezinárodní humanitární právo; humanitární právo; humanitární pomoc; ozbrojený konflikt; výklad práva)

Aristova, Ekaterina

Higham, Catherine

Higham, Ian

Setzer, Joana

Corporate Climate Change Responsibilities Under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises (str. 505-525)

Odpovědnost podniků v oblasti změny klimatu podle Směrnice OECD pro nadnárodní podniky

(mezinárodní právo veřejné; klimatické změny; nadnárodní korporace; ochrana životního prostředí; životní prostředí; obchodní korporace)

Marconi, Rachele

From Female Morality to Human Dignity: An Evolutive Interpretation of 'Honour' Under Article 27(2) of the Fourth Geneva Convention (str. 527-542)

Od ženské mravnosti k lidské důstojnosti: evolutivní výklad pojmu „čest“ podle článku 27 odst. 2 Čtvrté Ženevské úmluvy
(*mezinárodní právo veřejné; mezinárodní humanitární právo; Ženevské úmluvy; interpretace práva; výklad práva; násilí na ženách; ozbrojený konflikt; gender; morálka*)

Vol. 74, Part 1, January 2025

Rinaldi, Alberto

Teo, Sue Anne

The Use of Artificial Intelligence Technologies in Border and Migration Control and the Subtle Erosion of Human Rights (str. 61-89)

Využití umělé inteligence při kontrole hranic a migrace a pozvolné omezování lidských práv
(*digitalizace; informační technologie; umělá inteligence; migrace; migranti; uprchlíci; hraniční kontrola; kontrola imigrace; lidská práva; lidská důstojnost; právo na soukromí; svoboda myšlení*)

Fabbrini, Federico

The Impact of the War in Ukraine on the Enlargement of the European Union: 'Securing the Blessings of Liberty' and its Challenges (str. 123-146)

Vliv války na Ukrajině na rozšiřování Evropské unie: „Zajištění výdobytků svobody“ a související výzvy
(*Evropská unie; evropská integrace; rozšiřování EU; Ukrajina; válka na Ukrajině; mezinárodní právo veřejné; mezinárodní spolupráce*)

Cowell, Frederick

Council of Europe Expulsion and the European Convention on Human Rights: The Foundations of Involuntary Treaty Withdrawal (str. 147-177)

Vyloučení z Rady Evropy a Evropská úmluva o lidských právech: Základy nedobrovolného odstoupení od smlouvy
(*evropské právo; Rada Evropy; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; mezinárodní smlouvy; mezinárodní právo veřejné; Rusko; Ruská federace; Řecko*)

Janig, Philipp

State Immunity from Non-Judicial Measures of Constraint (str. 179-204)

Imunita státu vůči mimosoudním donucovacím opatřením
(*imunita států; mezinárodní sankce; donucovací opatření; mezinárodní právo veřejné; Rusko; Ruská federace*)

Legal Theory

Vol. 30, No. 1, March 2024

Levenbook, Barbara Baum

Beyond Legislative Intent (str. 45-70)

Nad rámec legislativního záměru
(*legislativní záměr; legislativní proces; zákonodárství; tvorba právních předpisů; tvorba práva; právní normy; výklad práva; interpretační pravidla; jazykový výklad; teleologický výklad; lingvistika*)

Vol. 30, No. 2, June 2024

Afrouzi, Amin Ebrahimi

Leveling Down Legal Resources: Why Epistemic Arguments Fail (str. 71-82)

Nivelizace právních zdrojů: Proč epistemické argumenty selhávají
(*epistemologie; vyvažování; princip rovnosti ve zbraních; rovnost účastníků řízení; dokazování v civilním řízení*)

Salje, Léa

Simpson, Robert Mark

Composing Thoughts: Free Speech and the Importance of Thinking Aloud in Music and Images (str. 83-104)

Tvorba myšlenek: Svoboda projevu a význam přemýšlení nahlas v hudbě a obrazech

(svoboda projevu; umění; právo a umění; hudební díla; kultura; neverbální komunikace; veřejný projev)

Vol. 30, No. 3, September 2024

Varsava, Nina

Derivative Recognition and Intersystemic Interpretation (str. 170-197)

Odvozené uznání a mezisystémová interpretace

(interpretace práva; výklad práva; interpretační pravidla; aplikace práva; komparatistika; vnitrostátní právo)

Vol. 30, No. 4, December 2024

Lewis, Christopher

Usmani, Adaner

The Currency of Racial Justice (str. 229-254)

Finanční hodnota rasové spravedlnosti

(rasová diskriminace; antidiskriminace; diskriminační právo; rasová politika; rovnost příležitostí; rovnost šancí)

Public Law

Issue 3, July 2025

Crawford, Lisa Burton

Boughey, Janina

Automated Information about the Law (str. 500-523)

Automatizované informace o právu

(veřejné právo; digitalizace; informační technologie; umělá inteligence; informační systémy; přístup k soudu; Austrálie; Velká Británie)

Sirota, Leonid

Judicial Deference to Administrative Limitations of Rights: Between Law and Politics (str. 570-591)

Soudní zdrženlivost ve vztahu k správním omezením práv: mezi právem a politikou

(základní práva; kodifikace; ochrana základních práv a svobod; správní akty; správní rozhodnutí; soudní přezkum; ústavní přezkum; zdrženlivost; konstitucionalismus; Kanada; Velká Británie; Nový Zéland)

Deutsches Verwaltungsblatt

12, 15. Juni 2025

Wannagat, Simon

Direkte Spenden an Parteipolitiker ohne Mandat – ein blinder Fleck der privaten Politikfinanzierung

(str. 755-763)

Přímé dary stranickým politikům bez mandátu – slepé místo v soukromém financování politiky

(financování politických stran; dary; politici; politické strany; politická hnutí)

13, 1. Juli 2025

Drossel, Jan-Marcel

Der Schutz der Grundrechte durch die Verwaltungsgerichtsbarkeit im Wege der konkreten Normenkontrolle unter Berücksichtigung aktueller Entwicklungen (str. 816-821)

Ochrana základních práv prostřednictvím správního soudnictví cestou konkrétní kontroly norem s ohledem na aktuální vývoj judikatury

(základní práva; základní práva a svobody; ochrana základních práv; správní soudnictví; správní soudy; konkrétní kontrola norem; Německo; veřejná správa; Spolkový ústavní soud; judikatura)

14, 15. Juli 2025

Zons, Jonas von

Zur Verfassungswidrigkeit einer „Migrantenquote“ für den öffentlichen Dienst – Gleichheitsrechtliche Betrachtungen zu sogenannten „positiven Maßnahmen“ (str. 869-874)

K protiústavnosti „kvóty pro migranty“ ve veřejné službě – z hlediska práva na rovnost k tzv. „pozitivním opatřením“
(kvóty; veřejná služba; migranti; regulační plány; výběrová řízení; pluralita; zásada rovnosti; pozitivní diskriminace; Ústava Německa; multikulturalismus; demografie)

15, 1. August 2025

Kempny, Simon

Zur Dogmatik der verfassungsrechtlichen abstrakten Normenkontrolle (str. 929-935)

K dogmatice ústavněprávní abstraktní kontroly norem
(dogmatika; ústavněprávní přezkum; svoboda myšlení; Spolkový ústavní soud; akademické psaní)

Juristen Zeitung

11, 6. Juni 2025

Lege, Joachim

Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit und die Polizeikosten bei Fußball-Bundesligaspielen – One size fits all? (str. 477-484)

Zásada proporcionality a náklady na policejní zásahy při zápasech fotbalové Bundesligy – jednotné řešení pro všechny případy?

(policejní právo; policejní zásah; princip proporcionality; sportovní akce; fotbal; německé právo; poplatky; Spolkový správní soud; Spolkový ústavní soud; judikatura ústavních soudů; judikatorní změny; kritický přístup)

14, 18. Juli 2025

Ladeur, Karl-Heinz

Der Aufstieg der AfD als Symptom einer Krise des deutschen Verfassungssystems (str. 633-640)

Vzestup Alternativy pro Německo (AfD) jako symptom krize německého ústavního systému

(zákaz politické strany; politické aspekty práva; ústavní systém; politická praxe; radikální hnutí a skupiny; populismus; politický pluralismus; vymáhání práva)

Roß, Leo

Grundrechtsschutz im Kooperationsverhältnis von BVerfG und EuGH (str. 651-656)

Ochrana základních práv v rámci spolupráce Spolkového ústavního soudu a Soudního dvora EU

(ochrana základních práv a svobod; Spolkový ústavní soud; Soudní dvůr Evropské unie; Listina základních práv EU; realizace práva; právo být zapomenut)

Neue Juristische Wochenschrift

24/2025, 5. Juni 2025

BVerfG 26.03.2025 – 2 BvR 1505/20

Erfolglose Verfassungsbeschwerde gegen Solidaritätszuschlag 2020/2021 (str. 1713-1734)

Spolkový ústavní soud – rozhodnutí sp. zn. 2 BvR 1505/20 ze dne 26. 3. 2025

Neúspěšná ústavní stížnost proti solidárnímu příplatku za roky 2020/2021

(solidarita; solidární závazky; daňová politika; daň z obratu; daňová povinnost; veřejné finance; rozpočtová odpovědnost; rozpočtová pravidla; zásada rovnosti; rovné zacházení; Ústava Německa; spolkové země (Německo); procesně právní závazky)

26/2025, 20. Juni 2025

Lenz, Christopher

Die Schuldenbremse lebt – besonders in den Ländern (str. 1853-1856)

Dluhová brzda žije – zejména v jednotlivých spolkových zemích

(dluhové brzdy; veřejné finance; mimořádný stav; rozpočtové právo; rozpočtová odpovědnost; rozpočtová pravomoc parlamentu; ústavněprávní aspekty; politická kultura; německé právo; německé soudnictví)

EuGH 08.04.2025 – C-292/23

Gerichtliche Kontrolle der Europäischen Staatsanwaltschaft – Zeugenladung (str. 1873-1879)

Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-292/23 ze dne 8. 4. 2025

Soudní kontrola Úřadu evropského veřejného žalobce – předvolání svědků

(evropské právo; Úřad evropského veřejného žalobce; předvolání; svědecké výpovědi; soudní přezkum; procesní práva; Smlouva o fungování Evropské unie; princip subsidiarity; Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP)

28/2025, 3. Juli 2025

Wendel, Mattias

Dirksen, Lea

Solidarität kann man nicht kaufen – Verbot der Vermarktung der Unionsbürgerschaft (str. 1995-1998)

Solidaritě nelze koupit – zákaz obchodování s občanstvím Unie

(evropské občanství; evropské právo; loajalita; státní příslušnost; zákaz diskriminace; volný pohyb osob; lhůty; procesní pravidla; procesní vady)

29/2025, 10. Juli 2025

Hoffmann, Jochen

Zugang zu geschlechtsspezifischen Einrichtungen und personenstandsrechtlicher Geschlechtseintrag (str. 2057-2063)

Přístup ke genderově specifickým zařízením a úřední zápis pohlaví v matrice

(gender; identita; změna pohlaví; sebeurčení; pohlaví; správní právo; rovné zacházení; právní uznání pohlaví; rovnost před zákonem; transgender osoby; právní zápis pohlaví; základní zákon; Německo; německé právo; matriky; diskriminace; antidiskriminační zákon)

NJW Spezial

12/2025, 12. Juni 2025

Verfassungsverstöße durch Verurteilung in Abwesenheit (str. 377)

Porušení ústavy v důsledku odsouzení v nepřítomnosti

(odvolací řízení; trestní řízení; trestní řád; odsouzení v nepřítomnosti; Německo; Spolkový ústavní soud; spravedlivý proces; účast na řízení; základní zákon)

13/2025, 26. Juni 2025

Anwaltszwang gilt auch für (aktive) Richter (BFH) (str. 414)

Povinné právní zastoupení platí i pro (současné) soudce ve funkci (Spolkový finanční dvůr)

(německé právo; německé soudnictví; soudci; soudkyně; advokátní přímus)

14/2025, 10. Juli 2025

Strafloser Besitz von Marihuana auch in Hafträumen (KG) (str. 442-443)

Beztrestné držení marihuany také ve vězeňských celách (Kammergericht Berlin)

(drogy; psychotropní látky; vězni; vězenství; věznice; drogová závislost)

Österreichische Jurist:innenzeitung

9/2025

Greuter, Linda

Alessandri, Pascal

Staatliche (Mit-)Verantwortung für Gewalt an Frauen (str. 532-539)

Státní (spolu)odpovědnost za násilí na ženách

(trestní právo procesní; policie; ženy; násilí na ženách; oběti násilí; oběti domácího násilí; Evropský soud pro lidská práva; Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; stát; domácí násilí; vyšetřování; prevence; odpovědnost státu; odškodnění; Rakousko; diskriminace)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

07-08/2025

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Petra Havlíková, Robert Jakubíček, Jan Martínek, Lucie Matoušová, Tereza Ordeltová, Viktória A. Sutórisová, Jan Zahradníček

Editace: Monika Hanych, Tereza Franková

Grafika: Jan Zahradníček

Fotografie interiéru Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © David Bernard